

กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะ
ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
อำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุดรธานี

การค้นคว้าอิสระเสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะ
ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
อำเภอป่าตอง จังหวัดอุดรธานี

การค้นคว้าอิสระเสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

การค้นคว้าอิสระ เรื่อง "กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าซิ่นน้ำไคร้
เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
อำเภอป่าตอง จังหวัดอุดรธานี"
ของ กาญจนา ยอดคงดี
ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาวุธตระกูล)

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์)

หัวหน้าภาควิชาบริหาร วิจัย และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา

ชื่อเรื่อง	กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์
ผู้วิจัย	กาญจนา ยอดคงดี
ประธานที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาอุตรตระกูล
ประเภทสารนิพนธ์	การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. สังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2567
คำสำคัญ	กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น, ผ้าชิ้นน้ำไคร้, ทักษะความคิดสร้างสรรค์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ งานวิจัยนี้เป็นงานเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ได้แก่ 1) กลุ่มนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสในเขตพื้นที่อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ 4 โรงเรียน จำนวน 12 คน 2) กลุ่มครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์โรงเรียนขยายโอกาสในเขตพื้นที่อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 3 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ 1) กลุ่มผู้ม้องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นน้ำปาด จำนวน 2 คน 2) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับนักเรียนและครูผู้สอน 2) แบบบันทึกภาคสนามระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Field notes) 3) กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าชิ้นน้ำไคร้” 4) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview)สำหรับกลุ่มผู้ม้องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอน้ำปาดและกลุ่มนักเรียนหลังการทำกิจกรรม 5) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participation observation) 6) แบบประเมินชิ้นงานความคิดสร้างสรรค์ จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่าปัจจุบันการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นน้ำปาดยังคงใช้การบรรยายและท่องจำเป็นหลัก ขาดสื่อการสอนที่

ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งครูส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่ ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจในบริบทของท้องถิ่นที่ชัดเจน ส่งผลให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้ ขาดความสนใจและไม่เห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าควรดำเนินการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร่ด้วยกิจกรรม “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าชิ้นน้ำใคร่” ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ดังนี้ 1) ผ้าท่อน้ำปาดนางพญาผ้าชิ้นสู่ผ้าชิ้นท้องถิ่นบ้านน้ำใคร่ 2) ผู้เรียนถาม-ผู้รู้ตอบ 3) เส้นสายลายผ้า 4) สืบต่อสรรค์สร้างผ้าชิ้นของเราเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวและช่วยส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า ตำบลน้ำใคร่ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี

ผลการวิจัยพบว่า หลังจากดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าชิ้นน้ำใคร่” พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร่เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี เป็นกิจกรรมที่ใช้แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสามารถช่วยส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้ ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลด้านเนื้อหาที่ได้จากการเรียนรู้ไปต่อยอดด้านความคิดสร้างสรรค์ ออกแบบผลงานลวดลายผ้าชิ้นใหม่ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นของชุมชนได้ โดยการผสมผสานข้อมูลความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน แล้วดัดแปลงประยุกต์ก่อให้เกิดแนวคิดใหม่อันมีคุณค่า ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์และเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมมากขึ้น

Title LOCAL CULTURAL LEARNING ACTIVITIES THROUGH NAM KHRAI SARONG TO ENHANCE THE CREATIVE THINKING SKILLS OF MATTHAYOM 2 STUDENTS IN NAMPAD DISTRICT, UTTARADIT PROVINCE

Author KANJANA YORDKONGDEE

Advisor Associate Professor Wasin Panyawuttakul, Ph.D.

Academic Paper M.Ed. Independent Study in Social Studies - (Plan B), Naresuan University, 2024

Keywords Local Cultural Learning Activities, Nam Khrai Sarong, Creative Thinking Skills

ABSTRACT

This research aims to develop a local cultural learning activity through the Nam Khrai sarong to enhance the creative thinking skills of Mathayomsuksa 2 students in Nampad District, Uttaradit Province. The objectives are 1) To study the current conditions and problems of local cultural learning activities in Nampad District, Uttaradit Province. and 2) To develop learning activities about local culture through Nam Khrai sarongs to promote creative thinking skills among Mathayomsuksa 2 students in Nampad District, Uttaradit Province. This qualitative research was conducted with key informant groups selected in accordance with the study objectives. For the first objective key informants included 1) Twelve Mathayomsuksa 2 students from four opportunity expansion schools in Nampad District. 2) Three history teachers from the same group of schools. For the second objective, the key informants consisted of 1) Two local cultural experts with knowledge specific to Nampad District. 2) Twenty Mathayomsuksa 2 students from Chumchonbannaklam School in Nampad District, Uttaradit Province. academic year 2024. All participants were selected using Criterion Based Selection. The research instruments included 1) In-depth interview guides for both students and teachers. 2) Field notes taken during the learning activity sessions. 3) A cultural learning activity titled “Exploring Identity through the Art of Nam Khrai sarong. 4) In-depth interview guides for cultural experts and students after completing

the activity. 5) A participatory observation form and 6) A creative work evaluation form. Findings from the study of current conditions and issues in local cultural learning revealed that instructional methods in Nampad District still heavily rely on lecture and rote memorization. There is a noticeable lack of teaching media that fosters creativity among students. Furthermore, many teachers are not originally from the area and therefore have limited understanding of the local context, which contributes to students' lack of knowledge, interest, and appreciation for their local cultural heritage and history. To address these challenges, the researcher collected data through interviews with key informants, whose opinions consistently indicated the need for developing a local cultural learning activity through Nam Khrai Sarong. As a result, the activity "Exploring Identity through the Art of Nam Khrai Sarong" was designed. It consists of four sub-activities. 1) From the Noblewoman's Fabric of Nampad to the Local Sarong of Ban Namkhrai. 2) Students Ask – Experts Answer 3) Lines and Patterns of the Fabric and 4) Continuing the Creation of Our Own Sarong. These activities were developed to solve the existing problems and to enhance the creative thinking skills of Mathayomsuksa 2 students at Chumchonbannaklam School, Nam Khrai Subdistrict, Nampad District, Uttaradit Province.

The research findings revealed that after implementing the learning activity "Exploring Identity through the Art of Sarong Nam Khrai" the local cultural learning activity through sarong Nam Khrai effectively promoted the creative thinking skills of Mathayomsuksa 2 students in Nampad District, Uttaradit Province. The activity, which applied a community-based learning approach, successfully enhanced students' creativity. Students were able to apply the knowledge they had gained during the learning process to further develop their own creative ideas, designing new sarong patterns that reflected the unique identity of their local community. They combined information from various sources and integrated it in innovative ways to create valuable new concepts. As a result, students were able to use their creativity meaningfully and gained a deeper appreciation for their cultural heritage.

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาวุธตระกูล ประธานที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ที่ได้กรุณาเป็นที่ปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำ ตลอดระยะเวลาในการทำการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบการค้นคว้าอิสระ ประกอบไปด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ จันทร์แดง ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ กรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องของการ ค้นคว้าอิสระด้วยความเอาใจใส่ จนทำให้การค้นคว้าอิสระ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์และ ทรงคุณค่า

ขอขอบคุณครอบครัวสังคัมศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ได้ให้การช่วยเหลือ เป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนผู้วิจัยเป็นอย่างดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และระลึกถึงความกรุณาของท่าน เป็นอย่างสูง ทั้งนี้ ขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยเหลือให้การค้นคว้าอิสระครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไป ด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถจะกล่าวนามได้ทั้งหมด ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณะครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ และนักเรียนทุกคน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาของผู้วิจัยที่คอยให้กำลังใจ และให้การสนับสนุนในทุกด้านอย่างดีที่สุดเสมอมา คุณค่าและคุณประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากการค้นคว้าอิสระ ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ครอบครัว คณาจารย์และสถาบันการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา มีส่วนร่วมในการวางรากฐานการศึกษา อบรม และให้การสนับสนุนผู้วิจัยตลอดมาจนจัดทำการค้นคว้า อิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

กาญจนา ยอดคงดี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
ประกาศคุุณูปการ	ช
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
ประโยชน์ของงานวิจัย	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
กิจกรรมการเรียนรู้	11
หลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	21
ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น	27
ทักษะความคิดสร้างสรรค์	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
กรอบแนวคิดในการวิจัย	48
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	49
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอหน้าป่าด จังหวัดอุดรดิตถ์	49
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	49
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	50

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	51
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	51
การตรวจสอบข้อมูล.....	51
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าซิ่นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอ น้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์	52
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	52
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	52
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	55
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	55
การตรวจสอบข้อมูล.....	56
บทที่ 4 ผลการวิจัย	58
ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอ น้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์	58
ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าซิ่นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิด สร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอ น้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์	68
บทที่ 5 บทสรุป	89
สรุปผลการวิจัย	89
อภิปรายผล.....	94
ข้อเสนอแนะ	96
บรรณานุกรม	98
ภาคผนวก	104
ประวัติผู้วิจัย	147

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน.....	19
ตาราง 2 แสดงโครงสร้างรายวิชาประวัติศาสตร์ (บูรณาการร่วมกับหลักสูตรท้องถิ่น)ภาคเรียนที่ 2 ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า.....	26
ตาราง 3 แสดงวิธีการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1	56
ตาราง 4 แสดงวิธีการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2	57
ตาราง 5 แสดงสรุปผลการประเมินชิ้นงานความคิดสร้างสรรค์.....	88

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1 ผ้าชิ้นจกลายน้ำไหล	34
ภาพ 2 ลายข้าวพันก้อน	34
ภาพ 3 ลายขอไม้ไร่.....	35
ภาพ 4 ลายดาวล้อมเดือน.....	35
ภาพ 5 ลายพญานาค	36
ภาพ 6 ผ้าทอบ้านวังผาชั้น	37
ภาพ 7 ผ้าย้อมสี 9 อำเภอ	38
ภาพ 8 ผ้าย้อมสีธรรมชาติกลุ่มทอผ้าบ้านปางเกลือ.....	39
ภาพ 9 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	48
ภาพ 10 สัมภาษณ์นักเรียนคนที่ 10 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า.....	60
ภาพ 11 สัมภาษณ์ครูคนที่ 3 โรงเรียนบ้านเด่นเหล็ก	60
ภาพ 12 สัมภาษณ์ครูคนที่ 1 โรงเรียนบ้านปากปาด	61
ภาพ 13 สัมภาษณ์นักเรียนคนที่ 11 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า.....	63
ภาพ 14 สัมภาษณ์ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอน้ำปาด/อดีตข้าราชการครูบ้านนาญ	70
ภาพ 15 สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ อบต.บ้านผายที่รับผิดชอบดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นพญาปาด	70
ภาพ 16 คู่มือกิจกรรม.....	74
ภาพ 17 กิจกรรมที่ 1 ผ้าทอน้ำปาดนางพญาผ้าซิ่น สู่ผ้าซิ่นท้องถิ่นบ้านน้ำไคร้	75
ภาพ 18 กิจกรรมที่ 2 ผู้เรียนถาม-ผู้รู้ตอบ.....	77
ภาพ 19 กิจกรรมที่ 3 เส้นสายลายผ้า	78
ภาพ 20 กิจกรรมที่ 4 สืบต่อสรรค์สร้างผ้าซิ่นของเรา.....	79
ภาพ 21 กิจกรรมที่ 4 สืบต่อสรรค์สร้างผ้าซิ่นของเรา.....	80
ภาพ 22 สัมภาษณ์ผู้เรียนหลังทำกิจกรรม	82
ภาพ 23 สัมภาษณ์ผู้เรียนหลังทำกิจกรรม	85

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดจุดเน้นในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 การบริหารจัดการหลักสูตรในยุคปัจจุบันซึ่งมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษาให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรของตนเองครอบคลุมหลายมิติเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายในท้องถิ่นและต้องอาศัยองค์ประกอบปัจจัยเกื้อหนุนต่าง ๆ มากมายเพื่อการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด การกำหนดกรอบหลักสูตรท้องถิ่นเป็นสาระสำคัญ ประการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนเห็นแนวทางในการดำเนินงานในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการส่งเสริมและดูแลด้านคุณภาพ สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น โดยมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและเกณฑ์ในการพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และสามารถตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนในระดับท้องถิ่น เพื่อกำหนดกรอบทิศทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ อันเป็นพื้นฐานจำเป็นในท้องถิ่นและโลกปัจจุบัน กรอบเป้าหมาย จุดเน้นที่กำหนดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นต้องมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของตนทำให้เกิดความตระหนัก เห็นคุณค่า สำนึกรักผูกพันกับท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษ ถิ่นฐานบ้านเกิด เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนสามารถแก้ปัญหา พัฒนาชีวิต อาชีพ ครอบครัวและสังคมของตนเองได้ และเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ อย่างชัดเจนในกระบวนการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดนั้น สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้กำหนดให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นซึ่งในที่นี้หมายถึงเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ได้จัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นนั้น ๆ ขึ้น เพื่อเป็นกรอบทิศทางให้สถานศึกษาได้นำไปประกอบการพิจารณาจัดทำหรือเพิ่มเติมในส่วนที่จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น ภายใต้บริบทของสถานศึกษาตามหลักการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใน แนวการบริหารจัดการหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นซึ่งหมายถึงจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหรือองค์กรหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศโดยรวม ยุทธศาสตร์การพัฒนา กลุ่มจังหวัด และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ตลอดจนแผนพัฒนาการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ควบคู่กับมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพิจารณากำหนดกรอบ เป้าหมายและจุดเน้นในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในวัยเรียนให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน เพื่อเป็น มนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็น พลโลก ด้วยเหตุนี้กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นจึงถือเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่จะตอบสนองนโยบาย พระราชบัญญัติทางการศึกษา กฎหมายและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่เกี่ยวข้องกับการจัด การศึกษา (กรอบหลักสูตรท้องถิ่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2, 2566)

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตร การศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งมีหน้าที่ในการพัฒนางาน ด้านวิชาการร่วมกับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำ “กรอบสาระการเรียนรู้ ท้องถิ่น” ในระดับเขตพื้นที่ เพื่อให้สถานศึกษานำไปจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับ ท้องถิ่นให้เหมาะสมกับสภาพของ สถานศึกษาและนำไปสู่การปฏิบัติจริง ด้วยเหตุนี้สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 จึงได้กำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หมายถึง ขอบข่าย เนื้อหาการเรียนรู้ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 วิเคราะห์และกำหนดขึ้น เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ ตามสภาพความพร้อม ความต้องการ ของสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของ ตนเอง
2. เพื่อให้เกิดความรักผูกพันกับท้องถิ่น
3. เพื่อให้มีความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอน
4. เพื่อให้สามารถแก้ปัญหา พัฒนาชีวิตตนเอง พัฒนาอาชีพ ครอบครัว และสังคมของ ตนเอง ผู้เรียนควรได้เรียนรู้ในประเด็น ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การประกอบอาชีพ วิถีชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานศึกษา บุคคลสำคัญ สภาพปัญหา เหตุการณ์ สำคัญ เป็นต้น

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่จะต้องนำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้จัดทำนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองเกิดความรัก ความผูกพัน และมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สถานศึกษาจึง ต้องนำกรอบสาระ การเรียนรู้ท้องถิ่นมาจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ให้

เหมาะสมกับบริบทของ สถานศึกษาและสภาพชุมชนนั้น ๆ โรงเรียนชุมชนบ้านนาลำจังได้จัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านนาลำพุทศักราช 2567 โดยบูรณาการร่วมกับหลักสูตร ท้องถิ่นอำเภอ นำมาปรับใช้กับทุกกลุ่มสาระ ทุกระดับชั้น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์และเป็นการรอบในการ วางแผนและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายในการพัฒนา คุณภาพผู้เรียน ให้มีกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด โครงสร้าง เวลาเรียน ตลอดจนเกณฑ์การวัดประเมินผลให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ โรงเรียนสามารถกำหนดทิศทางการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละระดับตามความพร้อม และจุดเน้น โดยมีกรอบแกนกลางเป็นแนวทางที่ชัดเจนเพื่อตอบสนองนโยบายไทยแลนด์ 4.0 มีความพร้อมในการก้าวสู่สังคมคุณภาพ มีความรู้อย่างแท้จริงและมีทักษะในศตวรรษที่ 21

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้มีการบริหารจัดการโครงสร้าง หลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามจุดเน้นและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ กำหนดให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และหนึ่งรายวิชา พื้นฐานประวัติศาสตร์ ที่ให้เน้นศึกษาประวัติศาสตร์ทั้ง 3 ระดับ คือ ประวัติศาสตร์ระดับท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ระดับชาติ และประวัติศาสตร์ระดับโลก โดยผ่านกระบวนการทางประวัติศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นตอน ที่เน้นการวิเคราะห์สังเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ใหม่จากพื้นฐาน จนถึงระดับที่สามารถ เชื่อมโยงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ได้ เพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ของเยาวชนไทย ถือเป็นการส่งเสริมวิชาประวัติศาสตร์เพื่อบ่มเพาะให้ผู้เรียนภาคภูมิใจในความเป็น ชาติ รู้จักใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เข้าใจการดำรงชีวิต ของมนุษย์และการอยู่ร่วมกันในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังได้กำหนดให้มีหลักสูตรท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนา และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในฐานะเป็นหน่วยย่อยของสังคม การรู้จักตนเอง พัฒนาการของ ชุมชนตนเองและการขยายตัวของเมืองที่ตนเองเป็นสมาชิก ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางพัฒนาที่ ยั่งยืนและเหมาะสมกับสังคมของตนเอง

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้พบว่าวิชา ประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีรายละเอียดของเนื้อหาค่อนข้างมากนักเรียนไม่สามารถที่จะท่องจำเนื้อหา ได้หมด และเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่ายไม่มีความตื่นเต้นท้าทาย ประกอบกับส่วนใหญ่ครูผู้สอนมักใช้ วิธีการสอนแบบบรรยายอย่างเดียว ไม่มีสื่อหรือรูปแบบกิจกรรมใดที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้นั้น ยิ่งทำให้การจัดการเรียนรู้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ และมากไปกว่า

นั้นผู้เรียนจะไม่เกิดความรู้ความเข้าใจ รวมถึงขาดทักษะกระบวนการคิดในเรื่องต่าง ๆ ด้วย ในส่วนของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เป็นเรื่องราวเฉพาะของพื้นที่ซึ่งปรากฏในรูปแบบของตำนาน นิทาน ปรัมปรา และคำบอกเล่าของคนในพื้นที่ ที่ต้องอาศัยข้อมูลหลักฐานจากท้องถิ่นเป็นหลักที่จะช่วยให้เห็นถึงความเป็นมาได้ชัดเจน แต่ข้อมูลต่าง ๆ ของความเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่ได้ปรากฏในตำรา หนังสือเรียน นักเรียนไม่เห็นถึงความสำคัญมากนัก นักเรียนขาดการฝึกฝนทักษะการคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ นอกจากนี้บางพื้นที่ยังไม่พบข้อมูลหลักฐานที่แน่ชัดจึงเป็นเหตุให้ข้อมูลของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นถูกละเลยได้ ประกอบกับครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องราว เพราะอาจเกิดจากเป็นคนนอกพื้นที่อีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในส่วนของ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและส่งผลให้การมีสำนึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลดน้อยลงด้วย ซึ่งการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นควรเน้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด การเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดมากกว่าการจำ ลงมือปฏิบัติมากกว่านั่งเรียนในห้องเรียน ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เน้นกระบวนการคิดไว้ อาทิเช่น การเรียนรู้จากประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) การศึกษานอกสถานที่โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น การสำรวจหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น การจัดโครงการต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554, น. 49-51) นอกจากนี้กิจกรรมอื่น ๆ ที่เกิดจากการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์มาช่วยในการสืบค้นเรื่องราวในอดีตของท้องถิ่นนั้นยังเป็นการหาร่องรอยความเป็นมาของท้องถิ่น เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเวลา คือ อดีตกับปัจจุบัน ซึ่งการสอนให้ได้คิดวิเคราะห์สังเคราะห์ในเหตุและผลที่เกี่ยวกับเวลาที่สามารถลำดับเหตุการณ์ตามระยะเวลาที่เกิดได้จากการอ่านหรือการฟัง และการสำรวจหลักฐานข้อมูลจากท้องถิ่นจะทำให้นักเรียนได้เกิดการพัฒนากระบวนการคิด รู้จักการตั้งคำถามในเรื่องที่สงสัยใคร่รู้ รู้จักการใช้เหตุผล และสามารถที่จะเรียบเรียงนำเสนอความรู้ที่ได้ด้วยตนเอง จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่การตระหนักถึงความสำคัญของท้องถิ่นของตนและสามารถนำองค์ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานจนเกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ได้อีกด้วย

ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางมนุษย์ใช้ในการรับรู้ เรียนรู้ จนนำไปสู่การเกิดปัญหาและไหวพริบ ผู้ที่มีทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์จะสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจากความประทับใจ ความพึงพอใจ และแรงบันดาลใจ จนสามารถประยุกต์แล้วสร้างสิ่งใหม่โดยมีกระบวนการคิดได้ (สร้อยญา เนตรธานนท์, 2563) ซึ่งหลักการพิจารณาอย่างรอบคอบและความชำนาญ รวมไปถึงในเรื่องของการใช้จินตนาการในการสร้างแรงบันดาลใจจนเกิดเป็นการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์นั้นจะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องได้รับการฝึกฝนตั้งแต่วัยเด็ก เพราะต้องอาศัยประสบการณ์ที่มาสืบค้นกับ

แนวคิดอื่น ๆ ด้วย ดังนั้นจึงเป็นคุณลักษณะที่ควรได้รับการเสริมสร้างและพัฒนาให้สูงขึ้น เพื่อให้ในวัยเด็กนั้นเติบโตเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงและสามารถสร้างประโยชน์แก่ประเทศชาติได้ (สุภารักษ์ จูตระกูล, 2559) ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาจึงถือเป็นส่วนที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ขึ้น โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชน เป็นรูปแบบของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน โดยให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและความต้องการของชุมชน การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานกลยุทธ์หรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหา ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จาก การลงมือปฏิบัติ งานจากสถานการณ์จริงในชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่าง ผู้สอน ผู้เรียน และกลุ่มคนในชุมชน เช่น การไปศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา การแพทย์พื้นบ้านจากบุคคลและองค์กรในชุมชนนอกเหนือไปจากการเรียนรู้ในห้องเรียน กระบวนการสำคัญของการเรียนรู้ ใช้การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อช่วยให้เกิดความรู้ในเนื้อหาตามหลักสูตรและเกิดความเข้าใจในท้องถิ่นชุมชนมากขึ้น ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้และด้านทักษะอย่างหลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษ 21 นี้ รวมทั้งเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยชุมชนและผู้เรียนจะได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ร่วมกันทั้งโดยการบรรลุวัตถุประสงค์ ของหลักสูตรและตามเป้าหมายที่กำหนดโดยชุมชน และสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงบวก ถือเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน (กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์, 2565) ดังนั้นชุมชนจึงถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยตรงด้วยตนเองและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ซึ่งจะได้ศึกษาสภาพที่เป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ ในชุมชน ที่อาจมีอยู่แล้วตามธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สภาพภูมิประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ภูมิปัญญา สถาปัตยกรรม ดังนั้นการใช้ประโยชน์จากชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอนจึงเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายได้ตามที่ต้องการได้ (วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2556)

วัฒนธรรมการทอผ้าเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมานานของชาวน้ำปาดแต่เดิมที่เข้ามาอาศัยเป็นลาวโซ่ง ครั้งแรกได้อพยพเนื่องจากสงครามและการต่อสู้ โดยอพยพเคลื่อนย้ายมาจากเมืองหลวงพระบางประเทศลาว ซึ่งการทอผ้านั้นเปรียบเสมือนความรู้ที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้หญิงน้ำปาดในอดีต เพราะหากทอผ้าไม่เป็นก็หมายถึงผู้สาวนั้นก็จะไม่มีชายหนุ่มมาขอแต่งงาน ถ้าทอเป็นก็จะมีผู้บ่าว (ชายหนุ่ม) มาเกี้ยวพาราสี ผ้าทอน้ำปาดได้รับการยกย่องว่าเป็น 1 ในเบญจภาคี นางพญาผ้าซิ่น เนื่องจากขึ้นน้ำปาด-ปากท่าอุดรติดกันนั้นมีประวัติความเป็นมาที่ว่าแต่เดิมชาวน้ำปาดมีถิ่นฐานอยู่แถบประเทศลาว ต่อมาอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณอำเภอน้ำปาดและอำเภอปากท่า ขึ้นน้ำปาด-ปาก

ทำนั้นได้กลืนอายุจากผ้าลาวอย่างครบถ้วน มีความประณีตในการออกแบบลายและสีสันทัน ลักษณะจะคล้ายชิ้นลาวครึ่ง ตัวชิ้นจะมัดหมี่เป็นลายแบบลาว บางผืนจะใช้เทคนิคเกาะลัวแบบมาผสมผสาน เนื้อความสวยงาม ลวดลายการมัดหมี่นั้นไม่ซ้ำแบบ บางผืนนำเอาผ้าต่างชาติดูอย่างจีนและอินเดียมาทำตัวชิ้น ชิ้นชนิดนี้เป็นชิ้นพิเศษ คือ ไม่ได้ทอใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ทอเป็นชิ้นมุนมัง มรดกประจำตระกูล ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชิ้นน้ำปาด-ฟากทำนั้นหาได้ยาก โดยเฉพาะลวดลายที่คงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ได้แก่ ผ้าชิ้นจกลายน้ำไหล ลายข้าวพันก้อน ลายขอไม้ไร่ ลายล้อโบราณ ลายดาวล้อมเดือน และลายพญานาค ซึ่งวัฒนธรรมการทอผ้าของน้ำปาดนี้ได้ส่งต่อทอดลงไปสู่ระดับตำบลในเขตอำเภอ น้ำปาด ที่มีเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนที่ต่างกันออกไปตามบริบทของชุมชนตำบลนั้น ๆ ทั้งวิธีการทอ สีของผ้า และลวดลาย แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทออำเภอที่มีกลิ่นอายจากวัฒนธรรมลาวไว้อยู่บ้าง

ผ้าชิ้นหรือผ้าทอตำบลน้ำไคร้ เป็นผ้าทอที่เกิดจากการย้อมสีธรรมชาติ ลวดลายของผ้าบางผืนมีการเชื่อมโยงกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและบริบททางธรรมชาติของท้องถิ่นเข้าด้วยกัน ซึ่งลวดลายของผ้านั้นมักมีรากฐานมาจากลวดลายผ้าชิ้นของอำเภอน้ำปาด นอกจากนี้ผ้าทอตำบลน้ำไคร้มีการนำวัสดุทางธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ใบหูกวางหรือเปลือกไม้ที่เป็นวัสดุเหลือทิ้งจากการเกษตรมาสกัดและทำเป็นสีย้อมผ้าได้ เมื่อได้เส้นผ้าฝ้ายแล้วจึงจะนำมาเข้าขั้นตอนการทอที่สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น ผ้าทอตำบลน้ำไคร้ถือว่าเป็นผ้าทอที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคและถือได้ว่าเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่มีคุณค่าสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

จากการศึกษาความเป็นมาของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเบื้องต้นโดยการสัมภาษณ์และสอบถามจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า ในปัจจุบันยังขาดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ช่วยส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนที่จะสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจากความประทับใจ ความพึงพอใจ และแรงบันดาลใจ จนสามารถประยุกต์แล้วสร้างสิ่งใหม่โดยมีการะบวนการคิดได้ รวมถึงช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเล็งเห็นถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี โดยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นตลอดจนเป็นแนวทางให้ครูประวัติศาสตร์ได้นำกิจกรรมไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์และเกิดสำนึกทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเองต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ ในปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ ควรมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์

1.1.1 ด้านครูผู้สอน

1.1.2 ด้านผู้เรียน

1.1.3 ด้านเนื้อหา

1.1.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น

1.1.5 สื่อการสอน

- 1.2 กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้แก่

1.2.1 สถานที่

กลุ่มทอผ้าบ้านวังผาชัน

กลุ่มทอผ้าบ้านปางกรุงปางเกลือ

1.2.2 กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้

ด้านครูผู้สอน

ด้านผู้เรียน

ด้านเนื้อหา

สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

สื่อการสอน

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

2.1 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1

2.1.1 กลุ่มนักเรียน ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2567 โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) ได้แก่

- 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า จำนวน 3 คน
- 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากปาด จำนวน 3 คน
- 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเด่นเหล็ก จำนวน 3 คน
- 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยคอม จำนวน 3 คน

2.1.2 กลุ่มครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ ที่มีประสบการณ์การสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์อย่างน้อย 2 ปี ในโรงเรียนขยายโอกาสในเขตพื้นที่อำเภอน้ำปาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 3 คน ได้แก่

- 1) โรงเรียนบ้านปากปาด 1 คน
- 2) โรงเรียนบ้านเด่นเหล็ก 1 คน
- 3) โรงเรียนบ้านห้วยคอม 1 คน

2.2 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2

2.1.1 กลุ่มนักเรียน ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านนา กล่า อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เนื่องจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า เรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ที่มีการบูรณาการกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน

2.1.2 กลุ่มผู้มีองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวนทั้งสิ้น 2 คน ได้แก่

- 1) เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นพญาปาด จำนวน 1 คน
- 2) ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอน้ำปาด/อดีตข้าราชการครูบ้านนา

สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จำนวน 1 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ตำบลน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี โดยงานวิจัยนี้ศึกษาพื้นที่เป้าหมายในเขตพื้นที่ตำบลน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี โดยมีแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ ชุมชนทอผ้าบ้านวังผาชัน ชุมชนทอผ้าบ้านปางกรูปางเกลือ

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา มิถุนายน 2567 - พฤษภาคม 2568

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุตาม จุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

2. วัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง ประเพณี ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิต ที่มีรากฐานมาจากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของผู้คนในท้องถิ่น โดยสะท้อนถึงเอกลักษณ์และความเป็นตัวตนของชุมชน ที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นและมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและ ประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้น ๆ

3. ผ้าขึ้นน้ำไคร้ หมายถึง ผ้าขึ้นน้ำไคร้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน ตำบลน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ มีรากฐานมาจากผ้าขึ้นอำเภอน้ำปาด ซึ่งสะท้อนถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ทั้งลวดลายและเทคนิคการทอที่เป็นเอกลักษณ์และมีกลิ่นอายของวัฒนธรรมลาว

4. ทักษะความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้ด้านเนื้อหาที่ได้จากการเรียนรู้อาผสมผสานประยุกต์กับความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ในการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่า มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

ประโยชน์ของงานวิจัย

1. ผู้เรียน เกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ผ้าขึ้นน้ำไคร้

2. ผู้สอน ได้แนวทางในการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือบูรณาการกับในรายวิชาอื่น ๆ

3. สถานศึกษา ได้แนวทางในการพัฒนากิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ไปปรับใช้ในหลักสูตรสถานศึกษา รวมถึงเผยแพร่เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้กับกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิจัยเรื่อง กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินการวิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จึงได้เรียบเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้

- 1.1 ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้
- 1.2 องค์ประกอบของกิจกรรมการเรียนรู้
- 1.3 หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 1.4 กิจกรรมการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน
 - 1.4.1 ความหมายของชุมชนเป็นฐาน
 - 1.4.2 แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน
 - 1.4.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

2. หลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2.1 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า พุทธศักราช 2567 บูรณาการร่วมกับหลักสูตรท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2

3. ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

- 3.1 ความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
- 3.2 ประวัติความเป็นมาตำบลน้ำไคร้
 - 3.2.1 วัฒนธรรมท้องถิ่นตำบลน้ำไคร้
 - 3.2.2 ผ้าชิ้นตำบลน้ำไคร้

4. ทักษะความคิดสร้างสรรค์

- 4.1 ความหมายของทักษะความคิดสร้างสรรค์
- 4.2 องค์ประกอบของทักษะความคิดสร้างสรรค์
- 4.3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะความคิดสร้างสรรค์

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้

จิราภรณ์ บุญประเสริฐ และคณะ (2550) กล่าวถึงความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้ ไว้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การนำวิชาการเรียนการสอนหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนมาสร้างขึ้นเป็นแผนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน โดยมีการใช้สื่อหรืออุปกรณ์การสอน และมีการวัดประเมินผลสำหรับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร

ชนาธิป พรกุล (2552) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนรู้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ คือ งานที่ผู้เรียนทำแล้วเกิดองค์ความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยแสดงออกตามสิ่งที่ครูผู้สอนได้กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้

ทศนา แฉมมณี (2552) ได้ให้ความหมายของคำว่ากิจกรรมการเรียนรู้ว่า เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากในการเรียนการสอนของครูและของนักเรียน ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ครูได้มีการวางแผนการสอนและได้เตรียมการสอนไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้เรียน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การปฏิบัติการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินการไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับผู้เรียนและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ครูผู้สอนตั้งไว้

ราชบัณฑิตยสถาน (2555) ได้ให้ความหมายของคำว่า กิจกรรม ไว้ 2 ความหมายว่า

1) การกิจที่ผู้สอนหรือผู้เรียนปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเพื่อพัฒนาทั้งในและนอกชั้นเรียน

2) กระบวนการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

วรภรณ์ ศรีวิโรจน์ (2558) ได้ให้ความหมายของคำว่ากิจกรรมการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1) กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การปฏิบัติต่าง ๆ ของผู้เรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ผลการเรียนรู้หรือมาตรฐานตัวชี้วัด ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา

2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการหรือกิจกรรมที่ครูหรือผู้เกี่ยวข้องนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

รัฐฎาภรณ์ นันทเสน (2559) ได้ให้ความหมายว่า กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่อาจจะเป็นการเล่น การทำงาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนด เพื่อนำไปสู่เป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยครูในการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้า และมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาดตนเองสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ศิริรัตน์ ดีโต (2559) ได้ให้ความหมายกิจกรรมการเรียนรู้ว่าหมายถึง การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยครูผู้สอนจะเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสมและตามความถนัดของผู้เรียน ซึ่งอาจเป็นการเล่นเกมหรือการทำงานเพื่อสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ และสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้

ชุดิมา มั่นเหมาะ (2562, น. 55) ได้สรุปไว้ว่า ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้หรือกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งครูผู้สอนเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมนั้น ๆ อาจเป็นกิจกรรมในลักษณะของการเล่นหรือการทำงานที่มุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยส่งเสริมผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดและกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงผ่านการลงมือปฏิบัติ ช่วยให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ อันทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ได้ดีขึ้นซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยที่เกิดจากผู้เรียนเป็นผู้ลงมือทำ หรือผู้เรียนและผู้สอนเป็นผู้ร่วมกันกระทำ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ได้กำหนดไว้

3. องค์ประกอบของกิจกรรมการเรียนรู้

โสภิตา จรรย์วาทย์ (2551) กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ผู้สอน เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการที่จะแปลมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ที่เป็นตัวหนังสือให้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม น่าสนใจ และมีกระบวนการเรียนรู้หลากหลายวิธีอย่างอิสระ จะต้องรู้จักเลือกปรับปรุงเทคนิคและวิธีการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียนโดยไม่ใช้วิธีการเดียว ควรมีการดัดแปลงและเลือกใช้วิธีการให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาในแต่ละเรื่อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้

2. ผู้เรียน เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งบุคลิกภาพ สติปัญญา ความถนัด ความสนใจและความสมบูรณ์ของ ร่างกาย ผู้เรียนควรมีโอกาสร่วมคิด ร่วมวางแผนในการจัดการเรียนการสอน และมีโอกาสเลือกวิธีเรียนได้อย่างหลากหลาย ตามความเหมาะสมภายใต้การแนะนำของผู้สอน

3. เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ซึ่งผู้สอนจะต้องจัดเนื้อหาวิชาให้มีความสัมพันธ์กันมีความน่าสนใจเหมาะสมกับวัย ระดับชั้น รวมทั้งสภาพสิ่งแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้

4. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ได้แก่ อุปกรณ์ช่วยในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้สอนต้องมีวิธีการที่จะจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางวิชาการ เช่น จัดห้องชวนคิด ห้อง กิจกรรมวิทยาศาสตร์ จัดระบบนิเวศจำลอง จัดบริเวณโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางชีววิทยาธรณีวิทยา ฯลฯ มีการดัดแปลงห้องเรียนให้นักเรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้ดี และจัดกิจกรรมที่เอื้อให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย

4. หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนจึงควรคำนึงถึงหลักการในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2533) กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1. ควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตร หลักสูตรปัจจุบันมีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญามีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทยสามารถคิดค้นคว้า แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองเป็นคนใฝ่เรียนใฝ่รู้ ผู้สอนจึงต้องสอนวิธีการคิดวิธีการทำ วิธีการแก้ปัญหา และสอนอย่างมีลำดับขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามที่หลักสูตรมุ่งหวังผู้สอนจึงต้องศึกษาหลักสูตร แล้วจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร

2. ควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน กล่าวคือ ผู้สอนต้องพิจารณาว่าจุดประสงค์ในครั้งนั้นต้องมุ่งเน้นพฤติกรรมด้านใด

3. ควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัยความสามารถและความสนใจของผู้เรียน เช่น นักเรียนในระดับประถมศึกษาชอบเรียนปนเล่นครูจึงควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาท ได้แข่งขันได้เล่นเกม ได้ร้องเพลง ได้เต้นให้แสดงออกตามวัย เป็นต้น

4. ควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาวิชาเนื้อหาวิชามีหลายประเภท เช่น ประเภท ข้อเท็จจริง การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ ทักษะเจตคติ และค่านิยม เนื้อหาวิชาแต่ละ

ประเภทต้องอาศัยเทคนิควิธีสอนหรือการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกัน เช่น ถ้าเป็นประเภททักษะก็ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติฝึกฝนอย่างมีขั้นตอนจึงจะเกิดทักษะได้

จากการศึกษาหลักการจัดการเรียนรู้ สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ควรให้สอดคล้องกับเจตนาของหลักสูตร ควรสอนอย่างมีลำดับขั้นตอนเพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ควรมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลายและใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย โดยให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาวิชา รวมถึงต้องมีความเหมาะสมกับวัยความสามารถ และความสนใจของผู้เรียนด้วย

5. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

5.1 ความหมายของชุมชนเป็นฐาน (Community Based Learning)

ชุมชนเป็นฐาน (Community Based Learning) ได้มีผู้ใช้อีกในในความหมายเดียวกัน เช่น วิจัยชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การศึกษาชุมชน หรือแหล่งความรู้ในชุมชน แต่ในเล่มนี้ใช้คำว่า ชุมชนเป็นฐาน โดยมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Owens, & Wang (1996 อ้างถึงใน อัจฉา สุวรรณกาญจน์ 2550, น. 29) ให้ความหมายว่า ชุมชนเป็นฐาน เป็นการเรียนโดยให้ชุมชนเป็นกลยุทธ์ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ว่าตนเองประสงค์จะเรียนรู้อะไร โดยมีชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่กว้างขวางที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ซึ่งในการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจะทำให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งควาหรือด้าน วิชาการ (Academic) ด้านการทำงานและอาชีพ (Career and Vocational) ด้านพัฒนาการของบุคคลและสังคม (Personal- social Development) ด้านคุณค่าด้านบริการและงาน (Service and Values) และด้านความเข้าใจและการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน (Understanding and Community Resource

วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์ (2561) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บูรณาการการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับปฏิบัติการชุมชน ให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ความรู้ทั้งนี้กระบวนการการเรียนรู้เกิดจากการตระหนักในหน้าที่ ผู้เรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ชุมชนนั้น ๆ และคิดแบบชุมชน แก้ปัญหาให้กับชุมชน ตระหนักรู้ปัญหาชุมชน เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน

เจียมจิต แสงสุวรรณ (2558) ให้ความหมายว่า ชุมชนเป็นฐาน เป็นการจัดการศึกษาโดยการจัดให้นักศึกษามีส่วนร่วมในชุมชนทั้งโดยการเรียนรู้จากชุมชน และสร้างชุมชนให้มีส่วนร่วมทั้งตัวผู้เรียน ที่เรียนรู้ผ่านชุมชน และสร้างชุมชนให้เกิดการเรียนรู้

อมรรัตน์ วัฒนาธร (2547) ให้ความหมายว่า ชุมชนเป็นฐาน คือวิธีการสร้างหลักสูตรโดยมีเนื้อหาความรู้ที่ได้มาจากบริบทที่เป็นจริงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยนำมาใช้เป็นข้อบ่งชี้ของเนื้อหาในหลักสูตร

อัจฉรา ศรีพันธ์ (2561) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการศึกษาที่สร้างความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับฐานรากด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและภาคประชาชน ประกอบด้วย ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น สถาบันศาสนา องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ในการจัดการศึกษารูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่บูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรม รากเหง้า ประวัติศาสตร์ชุมชน ท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงบริบททางด้านเศรษฐกิจการเมือง สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประเทศและโลก

จากการศึกษาความหมายของชุมชนเป็นฐาน สรุปได้ว่า เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากการใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมงานจากสถานการณ์จริงของชุมชนที่นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดเข้าใจ และสามารถสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์ตรงกับชุมชนที่แท้จริง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงและยั่งยืน

5.2 แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

สุมาลี ชัยเจริญ (2557) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีฐานรากมาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) โดยมีเงื่อนไขการเรียนรู้คือการเรียนรู้เป็นกระบวนการลงมือกระทำ (Active Process) ที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล ความรู้ต่าง ๆ จะถูกสร้างด้วยตัวผู้เรียนเอง โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ร่วมกับข้อมูลหรือความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งประสบการณ์เดิมมาสร้างความหมายในการเรียนรู้ของตนเอง ประสบการณ์ของผู้เรียนจะถูกนำมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ และจะมีผลโดยตรงต่อการสร้างความรู้ใหม่ แนวคิดใหม่หรือการเรียนรู้ที่ตนเอง กระบวนการเรียนรู้จึงมักเป็น ลักษณะที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากการร่วมมือกันแก้ปัญหา โดยมีหลักการพื้นฐานสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. สถานการณ์ปัญหา (Problem Based) มาจากพื้นฐานของ Cognitive Constructivism ของเพียเจต์ที่เชื่อว่าถ้าผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา หรือที่เรียกว่าเกิดการเสียสมดุลทางปัญญา ผู้เรียนต้องพยายามปรับโครงสร้างทางปัญญาหรือสกีมา (Schema) ให้เข้าสู่ภาวะสมดุล โดยการดูดซึมหรือการปรับโครงสร้างทางปัญญาสามารถที่จะสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาได้หรือเกิดการเรียนรู้ที่ตนเองภายใต้สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นสถานการณ์ปัญหาจะเป็นเสมือนประตูที่นำผู้เรียนเข้าสู่เนื้อหา

2. แหล่งเรียนรู้ (Resource) เป็นที่รวบรวมข้อมูลเนื้อหาสารสนเทศที่ผู้เรียนใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ เช่น ชุมชนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติแหล่งสารสนเทศ เป็นต้น

3. ฐานการช่วยเหลือ (Scaffolding) ซึ่งจะสนับสนุนผู้เรียนในการแก้ปัญหาหรือการเรียนรู้ในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนรู้ให้สำเร็จด้วยตัวเองได้หรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความพยายามในการเรียนรู้โดยอาจเป็นคำแนะนำ แนวทางตลอดจนกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาหรือปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งกระบวนการคิด เป็นต้น

4. การโค้ช (Coaching) เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ โดยเปลี่ยนบทบาทของครูจากหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้หรือบอกความรู้มาเป็น "ผู้ชี้แนะ" ที่ต้องให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำแก่ผู้เรียน ซึ่งมุ่งเน้นการให้ความรู้ในเชิงพุทธิปัญญา หรือการให้รู้คิดและการสร้างปัญญา

5. การร่วมมือกันแก้ปัญหา (Collaboration) เป็นอีกรูปแบบประกอบหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่นเพื่อขยายมุมมองให้แก่ตนเองการร่วมมือกันแก้ปัญหามิได้สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการคิดไตร่ตรอง เป็นการเปิดโอกาสให้ทั้งผู้เรียน ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญได้สนทนาแสดงความคิดเห็นของตนเองกับผู้อื่น นอกจากนี้ยังเป็นส่วนสำคัญในการ ป้องกันและปรับมนมิตที่คลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นในขณะที่เรียนรู้

Bedri, Frein, & Dowling (2017) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังอยู่ภายใต้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) โดย David Kolb กำหนดไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (Concrete Experience: CE) Kolb เชื่อว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงจะเริ่มขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้สัมผัส"ธรรมชาติที่แท้จริงขององค์ความรู้" นั้น" เช่น การเรียนการสอนในห้องเรียน การศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การอ่านหนังสือการทดลองการพูดคุยและการประชุม เป็นต้น

2. การสะท้อนการเรียนรู้/ทบทวนการเรียนรู้ (Reflective Observation: RO) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะมีการสะท้อนคิด (Reflection) กระบวนการเรียนรู้จะต้องมีการจัดสรรเวลาให้ขั้นตอนนี้อย่างเหมาะสมเนื่องจากเป็นธรรมชาติของผู้เรียนที่จะต้องมีการสะท้อนคิดอยู่ตลอดเวลาเช่น การเขียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้ การบันทึกการเรียนรู้การทำการบ้าน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน (Dialogue/Discussion)

3. การสรุปองค์ความรู้ (Abstract Conceptualization: AC) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจัดวางองค์ความรู้ใหม่ผสมผสานกับองค์ความรู้เก่าด้วยตนเอง เช่น การเขียนแผนภาพมโนทัศน์ (Mind Mapping) การสรุปการเรียนรู้ออกมาเป็นรูปแบบหรือกรอบความคิด การนำเสนอผลการเรียนรู้ของ

4. การประยุกต์ใช้ความรู้ (Active Experimentation: AE) ผู้เรียนจะลงมือปฏิบัติอีกครั้งเพื่อพิสูจน์การเรียนรู้ของตนเองว่าเข้าใจได้ถูกต้องหรือไม่ เพื่อรวบรวมสิ่งที่เรียนรู้ที่ถูกต้องหรือสิ่งที่ควรปรับปรุงสำหรับดำเนินการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 1 ต่อไป ดังภาพ 3 (Bedri et al., 2017)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานนั้นมีแนวคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) โดยมีเงื่อนไขการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการลงมือกระทำ (Active Process) ที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล ความรู้ต่าง ๆ จะถูกสร้างขึ้นด้วยตัวผู้เรียนเอง โดยการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ยังอยู่ภายใต้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ที่ผู้เรียนได้มีส่วนในการค้นหาประสบการณ์ จากการลงมือกระทำ ค้นหาความรู้ สรุปความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้

ซึ่งในงานวิจัยเรื่องนี้ ได้มีการนำทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง ในการสร้างองค์ความรู้โดยใช้ชุมชน เป็นฐาน มีการนำเอาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่จริงในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน มีการออกแบบให้ผู้เรียนศึกษาชุมชนในประเด็นที่สนใจ โดยมีผู้สอนคอยเป็นผู้แนะนำ อำนวยความสะดวกในตลอดระยะเวลาการจัดการเรียนรู้

5.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

Bedri, & Dowling (2017 อ้างถึงใน วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, 2561) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังอยู่ภายใต้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) โดย David Kolb กำหนดไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (Concrete Experience: CE) โดยเชื่อว่า การเรียนรู้ ที่แท้จริงจะเริ่มขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้สัมผัส “ธรรมชาติที่แท้จริงขององค์ความรู้ นั้น” เช่น การเรียนการสอนในห้องเรียน การศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การอ่านหนังสือการทดลองการพูดคุย และการประชุม เป็นต้น

2. การสะท้อนการเรียนรู้/ทบทวนการเรียนรู้ (Reflective Observation: RO) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะมีการสะท้อนคิด (Reflection) กระบวนการเรียนรู้จะต้องมีการจัดสรรเวลาให้ขั้นตอนนี้อย่างเหมาะสม เนื่องจากเป็นธรรมชาติของผู้เรียนที่จะต้องมีการสะท้อนคิดอยู่ตลอดเวลา เช่น การเขียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้ การบันทึกการเรียนรู้การทำการบ้าน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน (Dialogue/Discussion)

3. การสรุปองค์ความรู้ (Abstract Conceptualization: AC) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจัดวางองค์ความรู้ใหม่พหุสากับองค์ความรู้เก่าด้วยตนเอง เช่น การเขียนแผนภาพโน้ตส์ (Mind Mapping) การสรุปการเรียนรู้ออกมาเป็นรูปแบบหรือกรอบความคิด การนำเสนอผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. การประยุกต์ใช้ความรู้ (Active Experimentation : AE) ผู้เรียนจะลงมือปฏิบัติอีกครั้ง เพื่อพิสูจน์การเรียนรู้ของตนเองว่าเข้าใจได้ถูกต้องหรือไม่ เพื่อรวบรวมสิ่งที่เรียนรู้ที่ถูกต้องหรือสิ่งที่ควรปรับปรุงสำหรับดำเนินการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 1 ต่อไป

Owens, & Wang (1996 อ้างถึงใน จงกลณี ภัทรกังวาน, 2561, น. 24) กล่าวถึงขั้นตอนสำคัญหลักในการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการกำหนดกรอบหรือการวางแผน (Framing Planning) เป็นการกำหนดกรอบที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ได้มาก ดังนั้น นักการศึกษาและผู้สอนควรได้ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้

2. ขั้นดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Active Itself) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งอาจจะเป็นขั้นตอนง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน โดยการซักถามหรือค้นคว้า หรือเป็นขั้นตอนที่มีความซับซ้อนหลายขั้นตอนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้

3. ขั้นการสะท้อน (Reflect) เป็นขั้นตอนการสะท้อนหรือสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ซึ่งอาจจะทำคนเดียว โดยบันทึกการเรียนรู้หรือการอภิปรายกลุ่ม โดยการอภิปรายกลุ่มมักครอบคลุมถึงสิ่งที่คิดว่าถูกต้อง ไม่ถูกต้อง หรือสิ่งที่ไม่คาดหวัง ขั้นตอนการสะท้อนนี้จะวนกลับไปยังขั้นตอนการกำหนดกรอบหรือวางแผน เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ต่อไป

ศรียรรณ ฉัตรสุริยวงศ์ (2557, น. 78) ได้เสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชน เป็นฐาน ประกอบไปด้วย

1. ขั้นเตรียมความพร้อม
2. ขั้นกลยุทธ์การเรียนรู้
3. ขั้นสู่ผลสะท้อนคิด
4. ขั้นประเมินประสิทธิผล

ประยูร บุญใช้ และภูมิพงศ์ จอมหงส์พิพัฒน์ (2558) ได้เสนอขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ประกอบไปด้วย

1. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร
2. วิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ ในท้องถิ่น
3. กำหนดรูปแบบวิธีการบูรณาการ
4. ออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นฐาน
5. ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้
6. ดำเนินการจัดการเรียนรู้
7. ประเมินผลการเรียนรู้

วิลเลียม ฤทธิคุปต์ (2561, น. 23) กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวางแผน/เตรียมการ ประกอบด้วย การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์หลักสูตร การประชุมชี้แจง และการออกแบบการเรียนรู้
2. ขั้นดำเนินการ ประกอบด้วย การใช้กลยุทธ์จัดการเรียนรู้ การเรียนรู้ในชุมชน และสะท้อนคิด (Reflection)
3. ขั้นประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง การใช้วิธีการ และเครื่องมือที่หลากหลาย

ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อนำขั้นตอนที่ได้จากการสังเคราะห์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ของงานวิจัยเรื่องนี้ มีรายละเอียดของขั้นตอนการสังเคราะห์ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ผู้เสนอขั้นตอนจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	ขั้นตอนจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการวิจัย
Bedri, & Dowling (2017)	1. ขั้นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (Concrete Experience: CE) 2. การสะท้อนการเรียนรู้/ทบทวนการเรียนรู้ (Reflective Observation: RO) 3. การสรุปองค์ความรู้ (Abstract Conceptualization: AC) 4. การประยุกต์ใช้ความรู้ (Active Experimentation: AE)	1. ขั้นวางแผนการเตรียมความพร้อม 2. ขั้นดำเนินกิจกรรม 3. ขั้นการสะท้อนคิด 4. ขั้นประเมินผล
Owens, & Wang (1996)	1. ขั้นการกำหนดกรอบหรือการวางแผน (Framing Planning) 2. ขั้นดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Active Itself) 3. ขั้นการสะท้อน (Reflect)	

ผู้เสนอขั้นตอนจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	ขั้นตอนจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	ผลการสังเคราะห์ขั้นตอนจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการวิจัย
ศรียรรณ ฉัตรสุริยวงศ์ (2557)	1. ขั้นเตรียมความพร้อม 2. ขั้นกลยุทธ์การเรียนรู้ 3. ขั้นสู่ผลสะท้อนคิด 4. ขั้นประเมินประสิทธิผล	
ประยูร บุญใช้ และภูมิพงศ์ จอมหงส์พิพัฒน์ (2558)	1. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร 2. วิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ ในท้องถิ่น 3. กำหนดรูปแบบวิธีการบูรณาการ 4. ออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นฐาน 5. ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ 6. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ 7. ประเมินผลการเรียนรู้	
วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์ (2561)	1. ขั้นวางแผน/เตรียมการ ประกอบด้วย การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์หลักสูตร การประชุมชี้แจง และการออกแบบการเรียนรู้ 2. ขั้นดำเนินการ ประกอบด้วย การใช้กลยุทธ์จัดการเรียนรู้ การเรียนรู้ในชุมชน และสะท้อนคิด (Reflection) 3. ขั้นประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง การใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย	

จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานข้างต้น ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อใช้ในงานวิจัยนี้ สามารถสรุปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นวางแผนเตรียมความพร้อม 2) ขั้นดำเนินกิจกรรมเรียนรู้ชุมชน 3) ขั้นสะท้อนคิด และ 4) ขั้นประเมินผล ซึ่งในการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อพัฒนากิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น

หลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตาม สภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของ ประเทศชาติและสังคม

เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความ เชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลายเพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับ บริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่ เหมาะสมโดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

1. ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนา ตนเองและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่พึงงามพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระบบการเมืองการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญการเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้าน ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข ในสังคมไทยและสังคมโลก

3. เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลัก เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยแหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

5. ภูมิศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพของโลก แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ ค่านิยม จิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

- 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
- 3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
- 4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุ มาตรฐาน การเรียนรู้ที่กำหนดนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1) ความสามารถในการสื่อสาร

เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอด ความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ตนเองและสังคมรวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัด และลดปัญหา ความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลัก เหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจน การเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2) ความสามารถในการคิด

เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์การคิด อย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่ การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม

3) ความสามารถในการแก้ปัญหา

เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลง ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และ การอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้าง เสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรม ไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการ ทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสม และมีคุณธรรม

สาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวเอง กับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1) ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติ ในการพัฒนาตนเอง และ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

3) เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4) ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมา ของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

5) ภูมิศาสตร์ ลักษณะกายภาพของโลก แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ

สรุปได้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษา 2551 ได้จัดสาระการเรียนรู้ในวิชาสังคมทั้ง 5 สาระการเรียนรู้ที่คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างชัดเจนในการดำเนินชีวิตของผู้เรียนให้มีความเหมาะสม และสร้างพลเมืองที่ดีไปสู่พลเมืองโลกได้

มาตรฐานการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551)

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

1) มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

2) มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

3) มาตรฐาน ส.4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

1. หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านนากลาง พุทธศักราช 2567 บูรณาการร่วมกับ หลักสูตรท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของ หลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งมีหน้าที่ในการ พัฒนางานด้านวิชาการร่วมกับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำ “กรอบสาระ การเรียนรู้ท้องถิ่น” ในระดับเขตพื้นที่ เพื่อให้สถานศึกษานำไปจัดทำรายละเอียดของเนื้อหา องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นให้เหมาะสมกับสภาพของ สถานศึกษาและนำไปสู่การปฏิบัติจริง ด้วยเหตุ นี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 จึงได้กำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หมายถึง ขอบข่ายเนื้อหาการเรียนรู้ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 วิเคราะห์และกำหนดขึ้น เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ ตามสภาพ ความพร้อม ความต้องการของสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้มีโอกาสนเรียนรู้เรื่องราวของชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในชีวิตจริง ของตนเอง
2. เพื่อให้เกิดความรักผูกพันกับท้องถิ่น
3. เพื่อให้มีความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอน
4. เพื่อให้สามารถแก้ปัญหา พัฒนาชีวิตตนเอง พัฒนาอาชีพ ครอบครัว และสังคมของ ตนเอง ผู้เรียนควรได้เรียนรู้ในประเด็น ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การประกอบอาชีพ วิถีชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานศึกษา บุคคลสำคัญ สภาพปัญหา เหตุการณ์ สำคัญ เป็นต้น

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่จะต้องนำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้จัดทำนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองเกิดความรัก ความผูกพัน และมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สถานศึกษาจึงต้องนำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นมาจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นให้เหมาะสมกับบริบทของ สถานศึกษาและสภาพชุมชนนั้น ๆ โรงเรียนชุมชนบ้านนากลำจึงได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านนากลำพุทธศักราช 2567 โดยบูรณาการร่วมกับหลักสูตรท้องถิ่นอำเภอ น้ำปาดกับทุกกลุ่มสาระ ทุกระดับชั้น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์และเป็นกรอบในการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้มีกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด โครงสร้าง เวลาเรียน ตลอดจนเกณฑ์การวัดประเมินผลให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถกำหนดทิศทางในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละระดับตามความพร้อม และจุดเน้น โดยมีกรอบแกนกลางเป็นแนวทางที่ชัดเจนเพื่อตอบสนองนโยบายไทยแลนด์ 4.0 มีความพร้อมในการก้าวสู่สังคมคุณภาพ มีความรู้อย่างแท้จริงและมีทักษะในศตวรรษที่ 21

**ตาราง 2 แสดงโครงสร้างรายวิชาประวัติศาสตร์ (บูรณาการร่วมกับหลักสูตรท้องถิ่น)ภาคเรียนที่ 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง โรงเรียนชุมชนบ้านนากลำ**

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	อาณาจักรน่าน รัฐ	มฐ. ส 4.3 1. วิเคราะห์พัฒนาการ ของอาณาจักรอยุธยาและ ธนบุรีในด้านต่าง ๆ 2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผล ต่อความมั่นคงและความ เจริญรุ่งเรืองของอาณาจักร อยุธยา 3. ระบุภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา และธนบุรีและอิทธิพล ของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อ	ประวัติศาสตร์ไทย มีเรื่องราว สำคัญต่าง ๆ มากมาย ที่ควร ค่าแก่การศึกษาหาความรู้ โดย แบ่งเป็นอาณาจักรต่าง ๆ ซึ่งมี ความแตกต่าง ความเจริญที่ ปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลาใน แต่ละยุค แต่ละสมัย **บุคคลสำคัญ สถานที่สำคัญ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี ของอำเภอน้ำปาด ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ทอผ้า จักสาน ในอำเภอน้ำปาด	20	70

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		การพัฒนาชาติไทยในยุค ต่อมา 4. ระบุภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมท้องถิ่น			
รวม				20	70

ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

1. ความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

จากหนังสือแนวคิดและวิธีการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของสิริวรรณ สิริวนิชย์ (2565) คำว่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Local History) เป็นคำใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ราวต้นทศวรรษ 2510 โดยในช่วงเวลาก่อนหน้านั้นผู้บุกเบิกประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในแบบวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นสงวน โชติสุขรัตน์ ประมุลอุทัยพันธ์ หวน พินธุพันธ์ ฯลฯ ล้วนใช้คำว่า “ประวัติท้องถิ่น” “ตำนานท้องถิ่น” หรือ “ประวัติบ้านเมือง” ในความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เข้าใจในปัจจุบัน ยงยุทธ ชูแวน กล่าวอธิบายว่านิธิ เอียวศรีวงศ์ อาจจะเป็นนักประวัติศาสตร์คนแรก ๆ ที่ใช้คำว่า “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ในความหมายประวัติของบ้านเมืองตาม “ท้องถิ่น” ต่าง ๆ ดังที่ท่านได้เขียนไว้ในคำนำ หนังสือประวัติศาสตร์อีสานของเดิม วิภาคย์พจนกิจ ฉบับพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2513 หลังจากนั้นเรา จึงคุ้นเคยกับคำว่า “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” มากขึ้นซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงอย่าง เข้มข้น อันเป็นเงื่อนไขอย่างหนึ่งที่ทำให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางขึ้นและ เป็นกระแสต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีความสำคัญ และมีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้ เฟื่องฟูเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ให้ความสำคัญกับความรู้ ในเรื่องท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นทั้งการปฏิวัติทางการเมืองและการปฏิวัติทาง ภูมิปัญญา ความรู้ทางประวัติศาสตร์แบบดั้งเดิมถูกท้าทายและเกิดกระแสใหม่ของการศึกษา ประวัติศาสตร์มากขึ้น ซึ่งกระแสดังกล่าวในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ผูกพัน อยู่กับอุดมการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เน้น “มวลชน” หรือคนในระดับล่างของสังคม ฉะนั้น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงเป็นประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับคน คนใน “ท้องถิ่น” ที่ไม่ใช่ศูนย์กลาง 16 กระแสความสนใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เฟื่องฟูขึ้น สิริวรรณ สิริวนิชย์ (2565, น. 12) ส่งผลให้มี นักวิชาการหลายท่านได้พยายามให้ความหมาย “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ไว้ในหลายลักษณะ โดยมี สาระสำคัญดังนี้

ศรีศักร วัลลิโภดม (2549, น. 16-18) ให้ความหมายประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ ประวัติศาสตร์สังคม ที่แสดงให้เห็นความเป็นมาของผู้คนในท้องถิ่นเดียวกัน ที่อาจมีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ก็ได้ แต่เมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เดียวกันตั้งแต่ 2-3 ชั่วคนสืบลงไป ก็จะเกิดสำนึกร่วมกันเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน มีจารีต ขนบ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อและกติกาสู่ในทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน โดยมีพื้นฐานความเชื่อ ศีลธรรม หรือจิตสำนึกว่าเป็นคนถิ่นเดียวกันท้องถิ่นยังหมายถึงหลายชุมชน หลายหมู่บ้าน ที่อยู่เขตการปกครองเดียวกันในระดับตำบลและอำเภอ ดังนั้น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือการศึกษาประวัติศาสตร์ของผู้คนในท้องถิ่น โดยมองจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและวัฒนธรรมภายในเป็นสำคัญ การศึกษาเช่นนี้นับถือมาจนถึงปัจจุบันโดยแสดงให้เห็นว่ามีการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ได้อย่างไร

ธิดา สารยา (2529) เป็นนักวิชาการอีกท่านหนึ่งที่มึบทบาทในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ออกเป็น 2 นัยยะ

นัยยะที่ 1 เป็นการมองประวัติศาสตร์ โดยผ่านกรอบสังคม ฉะนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมของชุมชนต่าง ๆ ในท้องถิ่น ไม่ใช่ศูนย์กลางทางการเมืองแห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ

นัยยะที่ 2 เป็นการมองประวัติศาสตร์ผ่านระบบการเมืองในสังคมท้องถิ่น ซึ่งรับอิทธิพลหรือมีปฏิกริยาโต้ตอบกับระบบการเมืองจากศูนย์กลางตามวิถีทางวัฒนธรรม การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ “เมือง” คือ ประวัติศาสตร์เฉพาะหน่วยช่วยให้สามารถเข้าใจสังคมของแต่ละเมือง แตกต่างจากการมองเรื่องให้อยู่ในกรอบระบบการเมืองที่กว้างใหญ่กว่าเมืองใดเมืองหนึ่งเพียงเมืองเดียว ดังเช่น ประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราชย่อมต่างจากประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราชในกรอบพงศาวดารอยุธยา เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่าเป็นวิธีการศึกษาสังคมท้องถิ่น การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ “คน” หรือ “มวลชน” ในท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนล่างของสังคมจึงจำเป็นต้องอาศัยสหวิทยาการในการตีความหลักฐาน เพื่อครอบคลุมและสามารถหาคำตอบให้ครอบคลุมสังคมของคนทั้งหมด ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตและมีพลวัต (dynamic) อยู่เสมอหรือใช้คำว่า “ประวัติศาสตร์จากภายใน” (History from the Inside) 20 ด้วยความมุ่งหวังจะให้ครอบคลุมสังคมของคนทั้งหมดและเพื่อที่จะเข้าใจถึงความเป็นจริงของท้องถิ่นนั้น ๆ สอดคล้องกับ ผลอง สุนทรวาณิช (2529, น. 53-63) ในประเด็นเรื่องท้องถิ่นกับการเชื่อมโยงอำนาจรัฐ อธิบายว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมหรือชุมชนที่อยู่นอกศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองของรัฐเนื่องจากว่าสังคมหรือชุมชนต่าง ๆ ล้วนแต่มีประวัติศาสตร์ของตนเองไม่ต่างไปจากราชวงศ์กลุ่มคนหรือชนชั้นที่กุมอำนาจรัฐ นอกจากนั้นแล้วประวัติศาสตร์ของสังคมหรือชุมชนต่าง ๆ ยังมีบทบาทที่แยกกันไม่ได้จากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของรัฐหรือชุมชนหรือหน่วยงานทางสังคม

ชุมชนอื่น ๆ ทั้งนี้บทบาทดังกล่าวสำคัญไม่น้อยกว่ากลุ่มหรือชนชั้นที่ถืออำนาจ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือว่า ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยอยุธยาไม่ใช่ประวัติศาสตร์ของราชวงศ์กรุงศรีอยุธยาอย่างที่ปรากฏใน พระราชพงศาวดารเท่านั้น

ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ (2554) เสนอว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นเรื่องราวในอดีตของ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับธรรมชาติ ผู้คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติและกับผู้คนที่ย้ายอยู่ร่วมกัน อาจเป็นชนกลุ่มเดียวกันหรือหลายกลุ่ม โดยที่ผู้คนดังกล่าวมีสำนึกร่วมกัน ผู้คนเหล่านี้ได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งสาเหตุอันเนื่องมาจากปัจจัยภายในและภายนอก ได้เกิดการปรับตัวและ ประสบการณ์ดังกล่าวได้กลายเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของคนรุ่นต่อมา

สุเทพ สุนทรเกสัช (2548, น. 68-77) ให้ความหมายว่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า มีความแตกต่างจากประวัติศาสตร์แห่งชาติไม่เหมือนกันทั้งทางด้านเวลาและสถานที่ กล่าวคือ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้นจะต้องมีแผนภูมิทางเวลา และการลำดับเหตุการณ์ของตนเอง เป็นการศึกษา ในระดับจุลภาคโดยสามารถกำหนดขอบเขตหน่วย (พื้นที่) และขอบเขตเวลาของตนเอง เพื่อวิเคราะห์ ความสัมพันธ์และความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ โดยจะต้องพยายามทำความเข้าใจและถ่ายทอดให้ ผู้อ่านนั้นมองเห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้นเนื้อหาสาระของ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ การศึกษาประวัติศาสตร์สังคมของชุมชนท้องถิ่น

จากการทบทวนความหมายประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของนักวิชาการดังกล่าว สามารถสรุป ได้ว่า“ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” หมายถึง การศึกษาประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับหน่วยการศึกษาที่ไม่ได้เน้นประวัติศาสตร์จากอำนาจรัฐส่วนกลาง แต่กำหนดให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นจุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงหรือความเคลื่อนไหวของวิถีชีวิตผู้คน เหตุการณ์ การกระทำต่าง ๆ โดยพิจารณาถึงเงื่อนไขที่สัมพันธ์กับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะช่วยเพิ่มเติมความรู้ที่นำไปสู่การทำความเข้าใจเรื่องราวประวัติศาสตร์ใน ภาพรวมทั้งหมดได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังเป็นการสืบสาวเรื่องราวความเปลี่ยนแปลงหรือ ความเคลื่อนไหวของวิถีชีวิตวัฒนธรรม สังคม การเมืองและเศรษฐกิจของผู้คนทั่วไปในชุมชนท้องถิ่น โดยที่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะมอบความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของคนในท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างความรักในถิ่นท้องที่บ้านเกิดและรู้จัก รากเหง้าความเป็นมาของตนอีกด้วย

2. ประวัติความเป็นมาตำบलน้ำไคร้

ประวัติความเป็นมา

ตำบलน้ำไคร้ มีชื่อมาจากลำห้วยน้ำซึ่งมีต้นไคร้อยู่จำนวนมาก จึงเรียกกันว่าลำน้ำไคร้ ซึ่งไหลผ่านหมู่บ้านที่ชาวบ้านใช้น้ำในการทำเกษตร จึงเป็นที่มาของชื่อตำบलน้ำไคร้ ปี พ.ศ. 2475 รัชกาลที่ 5 ได้ประกาศให้มีการกระจายการปกครอง จึงได้จัดตั้งเป็นตำบลมาตั้งแต่ปี พ. ศ. 2475 เป็นต้นมา ตำบลน้ำไคร้มีพื้นที่ประมาณ 184,491 ไร่

พื้นที่

ตำบलน้ำไคร้ มีพื้นที่เป็นภูเขาและเนื้อที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ สภาพดินเป็นดินลูกรัง มีลำน้ำคลองตรอนไหลผ่านระหว่างบ้านห้วยแมง บ้านนากล่า บ้านน้ำไคร้ และบ้านห้วยน้ำไหล ซึ่งเป็นเขตพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรม

เขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลแสนตอ อำเภอโนนสะอาด
ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลฝักขวง อำเภอทองแสนขัน
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลน้ำไผ่ อำเภอโนนสะอาด
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลฝักขวง อำเภอทองแสนขัน

อาชีพ

อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน/ ทำไร่
อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ทอผ้า

ผลิตภัณฑ์

1. กระติบข้าว เป็นผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่นำมาจักสาน โดยวิธีการตัดไม้ไผ่ให้ได้ขนาดตามชิ้นงาน จักตอก เหลาตอก สานเป็นชิ้นงาน
2. พรมเช็ดเท้า เป็นผลิตภัณฑ์ที่เย็บจากเศษผ้าสำลี
3. หมวก เป็นผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่นำมาจักสาน โดยวิธีการตัดไม้ไผ่ให้ได้ขนาดตามชิ้นงาน จักตอก เหลาตอก สานเป็นชิ้นงาน
4. หมวกสานไม้ไผ่ หมวกสานไม้ไผ่
5. ผ้าทอ เป็นผลิตภัณฑ์จากเส้นด้ายไหมประดิษฐ์ นำมาทอโดยมีลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายดอกพิกุล และอื่น ๆ

3. วัฒนธรรมท้องถิ่นตำบลน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด

ตำบลน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ มีประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกัน มานาน ได้แก่

3.1 ประเพณีบุญข้าวจี

ประเพณีบุญข้าวจีเป็นประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษกลุ่มวัฒนธรรมล้านช้างแบบหลวงพระบาง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความผูกพันทางสังคม มีวิถีชีวิตใกล้ชิดพระพุทธศาสนา มาก ผู้นำในชุมชนในพื้นที่ พร้อมใจกันสืบสานบุญประเพณีนี้ขึ้นตลอดมา ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีบุญข้าวจีไว้ให้เป็นมรดกสืบทอด แก่คนรุ่นหลังและเนื่องจากเป็นเวลาที่ชาวบ้านได้มีการทำนาเสร็จสิ้น ชาวบ้านได้ข้าวขึ้นยุ้งใหม่จึงอยากร่วมกันทำบุญข้าวจีถวายแก่พระสงฆ์ มีผู้รู้ในหมู่บ้านได้กล่าวไว้ว่าบุญข้าวจี เป็นประเพณีที่ปู่ ย่า ตา ยาย เคยกระทำกันมาตั้งแต่ครั้งก่อน สืบทอดกันมาถึงสมัยนี้ก็ยังคงได้กระทำกันแต่ในบางท้องที่เป็นการรักษาประเพณีไว้มิให้สูญหายไป การทำบุญข้าวจี จะกระทำประมาณเดือนสามหรือเดือนสี่

ในเดือนสาม กำลังอยู่ในฤดูหนาว ในตอนเช้าผู้คนจะใช้ฟืนก่อไฟผิงแก้หนาวเมื่อฟืนถูกไฟเผาเป็นถ่าน ชาวบ้านจะเอาข้าวเหนียวมาปั้นเป็นก้อนกลมโรยเกลือวางไว้บนเตาไฟเราเรียกว่าข้าวจี มีเรื่องเล่าพระธรรมบทว่า มีหญิงคนหนึ่งชื่อนางบุญนาศรี เป็นคนยากจนต้องไปเป็นทาสรับใช้ของเศรษฐีคนหนึ่งในกรุงราชคฤห์ วันหนึ่งเศรษฐีให้นางไปซื้อข้าว นางซื้อตลอดวันก็ไม่หมด ตกตอนเย็นนางก็จุดไฟซื้อต่อไป ได้รับความเหน็ดเหนื่อยเป็นอันมาก พอถึงตอนเช้ามานางก็เอารำทำเป็นแบ่งจี เผาไฟให้สุกแล้วใส่ไว้ในผ้าของตนเดินไปตักน้ำปารรถนาจะบริโภคด้วยตนเอง ครั้นถึงกลางทางได้พบพระศาสดาเกิดความเลื่อมใส คิดว่าเราเป็นคนยากจนในชาตินี้ ก็เพราะมิได้ทำบุญไว้แต่ปางก่อนและชาตินี้เราก็คงไม่เคยทำบุญเลย เมื่อคิดเช่นนั้นแล้วนางก็น้อมเอาข้าวแบ่งจีนั้นเข้าไปถวายแด่พระศาสดา พระองค์ทรงรับแล้ว และนางคิดอีกว่าพระศาสดาคงไม่เสวย เพราะอาหารเศร้าหมอง เมื่อพระศาสดาทรงทราบวารจิตของนางเช่นนั้น พระองค์จึงประทับเสวยต่อหน้าของนาง ครั้นเสวยเสร็จแล้วก็ตรัสอนุโมทนาภาวนาโปรดนางจนสำเร็จโสดาปัตติผล เป็นอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา กาลิ กตวา ครั้นนางทำกาลกิริยา แล้วก็ได้ไปเกิดบนดาวดึงส์สวรรค์เสวยทิพย์สมบัติ อยู่ในวิมานทองอันผุดผ่องโสภามีนางฟ้าแวดล้อมเป็นนักษัตรบริวาร ดังนั้น ชาวนาเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วจึงพากันทำบุญข้าวจี เพราะถือว่าการถวายข้าวจีมีอานิสงส์มาก

3.2 ประเพณีการแห่ต้นดอกไม้

เมื่อวันที่ 13 เมษายน ซึ่งเป็นวันสงกรานต์พวกชาวบ้านผู้เฒ่าผู้แก่หนุ่มสาวทุกคนจะพากันไปสรงน้ำพระพุทธรูปที่วัด สรงน้ำพระสามเณร เสร็จแล้วก็ไปเข้าทรงปู่ตา ถามสารทุกข์สุกข์ของชาวบ้าน หลังจากที่ได้ถามเสร็จก็จะพากันแห่ปู่ตาไปรอบบ้านครบทุกบ้านเสร็จแล้วก็เชิญออกที่ศาล จากนั้นชาวบ้านก็จะพากันกินข้าวตามบ้านเพื่อน ๆ

พอถึงตอนเย็นพวกหนุ่มสาวก็จะพากันทำต้นดอกไม้กัน จะทำต้นเดียวช่วยกัน ตกแต่งให้สวยงาม การทำต้นดอกไม้ นั้น จะนำดอกไม้มาทำเป็นรูปต่าง ๆ แล้วแต่จะตกลงกันว่า จะทำเป็นรูปอะไรจะมีรูปเทียนใส่ไปด้วย พอค่ำลงหนุ่มสาวก็จะพากันแห่ต้นดอกไม้ไปวัด เมื่อไปถึงวัดก็จะแห่รอบวัด 3 รอบ คล้ายกับการเวียนเทียน ครบ 3 รอบ แล้วจะนำไปบูชาพระพุทธรูป จากนั้นจะไปฟังเทศน์รับศีลรับพรจากพระสงฆ์แล้วแยกย้ายกันกลับบ้าน

จุดประสงค์ของการทำต้นดอกไม้เพื่อนำไปถวายสักการบูชาพระพุทธรูป ซึ่งการแห่ต้นดอกไม้ นั้นจะแห่กันทุกวันจนกระทั่งได้มีการเคลื่อนย้ายพระพุทธรูปที่นำลงมาให้ชาวบ้านสรงน้ำนั้น ขึ้นไปไว้บนวัดถึงจะเลิกแห่ บางครั้งทำกันครึ่งเดือนถึงจะเลิก วันสุดท้ายที่ทำบุญตักบาตรจะมีการแห่ “ต้นผึ้งหรือปราสาทผึ้ง” คือ จะมีการนำเอาผึ้งเทียนมาทำเป็นรูปดอกไม้ แล้วนำไปติดกับต้นกล้วย จะช่วยกันทำทั้งหมดบ้าน

พอพลบค่ำชาวบ้านทุกคนก็จะพากันแห่ต้นผึ้งไปวัด พอไปถึงวัดก็แห่รอบวัด 3 รอบ จากนั้นก็นำขึ้นไปบูชาพระพุทธรูป พระสงฆ์จะให้ศีลให้พรและฟังเทศน์ พอเสร็จพิธีพวกหนุ่มสาวผู้เฒ่าผู้แก่ ก็จะช่วยกันทำขนมทำกับข้าวกัน เพื่อให้พระฉันตอนเช้า ซึ่งจะพากันนอนที่วัดรุ่งเช้าก็จะแห่ “ต้นข้าวพันก้อน”

3.3 ประเพณีแห่ข้าวพันก้อน

โดยการเอาข้าวเหนียวหนึ่งมาปั้นเป็นก้อนติดกับทางมะพร้าว 1 อันจะติดหลายจุดกระ ระยะให้สวยงาม จากนั้นนำมาเสียบกับต้นดอกไม้ (โครงการต้นหญ้าคา) ลักษณะการแห่เหมือนการแห่ต้นดอกไม้แต่จะแห่กันตอนดึก ๆ หรือค่อนข้างรุ่ง โดยประชาชน (คนหนุ่ม สาว คนแก่) กลุ่มหนึ่งที่อยู่วัด (เป็นกิจกรรมที่ร่วมกันทำอาหาร ในวัดของคนสมัยก่อนตอนดึกก็จะนั่งข้าวเหนียวทำต้นข้าวพันก้อน และแห่ตามวันเวลาดังกล่าว) แห่เสร็จก็จะเอาไปถวายพระ เสร็จแล้วก็จะพากันแยกย้ายกันกลับบ้าน ส่วนมากจะทำกันตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ หรือ 8 ค่ำ

3.4 วัฒนธรรมการทอดผ้า

วัฒนธรรมการทอดผ้าเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมานานของชาวน้ำปาดที่ส่งต่อแต่ละชุมชน ดังนั้น วัฒนธรรมการทอดผ้าของตำบลน้ำไคร้จึงได้รับอิทธิพลบางส่วนมาจากวัฒนธรรมการทอดของน้ำปาด เช่น วิธีการทอดผ้า ลวดลายของผ้าบางลาย แต่ในส่วนสีของผ้าและวัสดุที่นำมาทอดอาจแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งประวัติความเป็นมาของลวดลายผ้าจึงยังคงเป็นเหมือนเช่นของน้ำปาดเดิมที่อิงจากประเพณีและบริบทตามธรรมชาติของพื้นที่ และผสมผสานกลิ่นอายจากวัฒนธรรมของลาวตามคำบอกเล่าเดิมที่กล่าวกันว่า ชาวน้ำปาดแต่เดิมที่เข้ามาอาศัยเป็นลาวโซ่ง ครั้งแรกได้อพยพเนื่องจากสงครามและการต่อสู้ โดยอพยพเคลื่อนย้ายมาจากเมืองหลวงพระบางประเทศลาว และถอยถอยลงมาเรื่อย ๆ จนมาพบสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งน้ำอันอุดมสมบูรณ์ คือ แม่น้ำปาด จากนั้นจึงได้ตั้งรกรากอยู่จนถึงปัจจุบัน ชาวน้ำปาดเดิมมักทอดผ้าในยามว่าง ในยามค่ำคืนก็จะมีการเล่นผ่าย ส่วนใหญ่

จะเป็นหญิงสาวกำลังหัดทอผ้า ซึ่งการทอผ้านั้นเปรียบเสมือนความรู้ที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้หญิง น้ำปาดในอดีต เพราะหากทอผ้าไม่เป็นก็หมายถึงผู้สาวนั้นก็จะไม่มีชายหนุ่มมาขอแต่งงาน ถ้าทอเป็นก็จะมีผู้บ่าว (ชายหนุ่ม) มาเกี่ยวพาราสี (การจีบกันของหนุ่มสาวสมัยก่อน เริ่มจากการหัดทอผ้าฝ้าย ต่อมาจึงมีวัฒนธรรมการเพิ่มลวดลายผ้าลายต่าง ๆ) เป็นที่กล่าวขานกันมานานว่า ผู้หญิงชื่อน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ มีความสามารถในการทอผ้ากันทุกครัวเรือน ผ้าที่จะเริ่มหัดทอก็คือผ้าห่ม ยาม ผ้าขาวม้า และผ้าที่ต้องนำมาในงานพิธี เช่น “ผ้าลื้อ” ซึ่งเป็นผ้าโบราณที่มีลวดลายมากมายจนชาวบ้าน เรียกว่า “ลายครู” เพราะสามารถนำมาเป็นต้นแบบในการแกะลายประยุกต์ขึ้นมาเป็นลายผ้าใหม่ ๆ ปัจจุบันนี้มีการทอผ้าคลุมไหล่เลียนแบบลวดลายของ “ผ้าลื้อ” โดยให้โทนสีกลมกลืนกันมากขึ้น เช่น ลายกาบปิ่น สลับกับลายช่อดอกกรักสลับกับลายหนามเตย ซึ่งชาวบ้านน้ำปาด รวมถึงในตำบลน้ำไคร้ ในปัจจุบันยังคงรักษาไว้ซึ่งภาษา ประเพณี วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบทอดวัฒนธรรม การทอผ้าซึ่งเกิดจากการคิดค้น ศักขาวิจัยของบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่สังเกตคนสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว เช่น การมองเห็นดอกไม้แล้วก็นำมาคิดค้นเป็นลายผ้าออกมาเป็นลายดอกแก้ว ลายพญานาค ลายกาบ เตยอุ้ง อี้อ่าง ลายน้ำไหลน้ำปาดลายจก ลายซิด ลายสิงห์ นอกจากนั้น ผ้าทอน้ำปาดยังได้รับการยกย่องว่าเป็น 1 ในเบญจภาคี นางพญาผ้าซิ่น เนื่องจากซิ่นน้ำปาด-ปากท้าวอุดรดิตถ์นั้นมีประวัติความเป็นมาที่ว่าแต่เดิมชื่อน้ำปาดมีถิ่นฐานอยู่แถบประเทศลาว ต่อมาอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณ อำเภอน้ำปาด และ อำเภอปากท้าว ซิ่นน้ำปาด-ปากท้าว นั้นได้กลืนอายุจากผ้าลาวอย่างครบถ้วน มีความประณีตในการออกแบบลายและสีสันทัน ลักษณะจะคล้ายซิ่นลาวครั้ง ตัวซิ่นจะมัดหมี่เป็นลายแบบลาว บางผืนจะใช้เทคนิคแกะลวดแบบมาผสมผสาน เนื้อความสวยงาม ลวดลายการมัดหมี่นั้นไม่ซ้ำแบบ บางผืนนำเอาผ้าต่างชาติอย่างจีนและอินเดียมาทำตัวซิ่น ซิ่นชนิดนี้เป็นซิ่นพิเศษ คือ ไม่ได้ทอใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ทอเป็นซิ่นมั่งมี มรดกประจำตระกูล ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ซิ่นน้ำปาด-ปากท้าว นั้นหาได้ยาก โดยเฉพาะลวดลายที่คงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ได้แก่ ผ้าซิ่นจกลายน้ำไหล ลายข้าวพันก้อน ลายขอไม้ไร่ ลายลื้อโบราณ ลายดาวล้อมเดือน และลายพญานาค

4. ผ้าซิ่นตำบลน้ำไคร้

ผ้าซิ่นหรือผ้าทอตำบลน้ำไคร้ยังคงได้รับอิทธิพลมาจากผ้าทอน้ำปาดที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นหนึ่งในผ้าเบญจภาคีนางพญาผ้าซิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีลวดลายสวยงามที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมถึงอิทธิพลจากบริบทตามธรรมชาติในตำบล แต่สิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของตำบลน้ำไคร้ คือ การย้อมสีผ้าจากสีของธรรมชาติในชุมชน โดยการย้อมสีธรรมชาติเป็นการย้อมที่มีความพิเศษเป็นการนำวัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ใบหูกวาง หรือเปลือกไม้ ที่เป็นวัสดุเหลือทิ้งจากการเกษตร สามารถสกัดและทำเป็นสีย้อมผ้าได้ จึงได้มีการศึกษาพัฒนากระบวนการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ นอกจากนี้ยังใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น เส้นไหมหรือ

เส้นใยจากพืชท้องถิ่น มาทอเป็นลายผ้าที่มีความละเอียดและประณีต ซึ่งแต่ละลายผ้าจะมีความหมายที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ความเชื่อ และประวัติศาสตร์ของชุมชน ได้แก่

4.1 ผ้าซิ่นจกลายน้ำไหล

ภาพ 1 ผ้าซิ่นจกลายน้ำไหล

ซิ่นลายน้ำไหล เป็นหนึ่งในผ้าทอมือที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นและมีความหมายทางวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง ลวดลายอันเป็นเอกลักษณ์ของซิ่นลายน้ำไหลนั้นได้แรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติโดยรอบ โดยเฉพาะลำน้ำปาดที่ไหลผ่านท้องทุ่งและภูเขา ซึ่งเป็นภาพที่คุ้นเคยของชาวบ้านในพื้นที่ โดยเกิดจากแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ ลวดลายของซิ่นลายน้ำไหลนั้นเปรียบเสมือนภาพสะท้อนของธรรมชาติที่สวยงาม โดยเฉพาะลำน้ำที่ไหลเอื่อย ๆ สร้างความรู้สึกสงบและผ่อนคลาย นอกจากนี้ลวดลายน้ำไหลยังเป็นสัญลักษณ์ของการดำเนินชีวิตที่ไม่หยุดนิ่ง เปรียบเสมือนการไหลเวียนของเวลาและการเปลี่ยนแปลงของชีวิตอีกด้วย

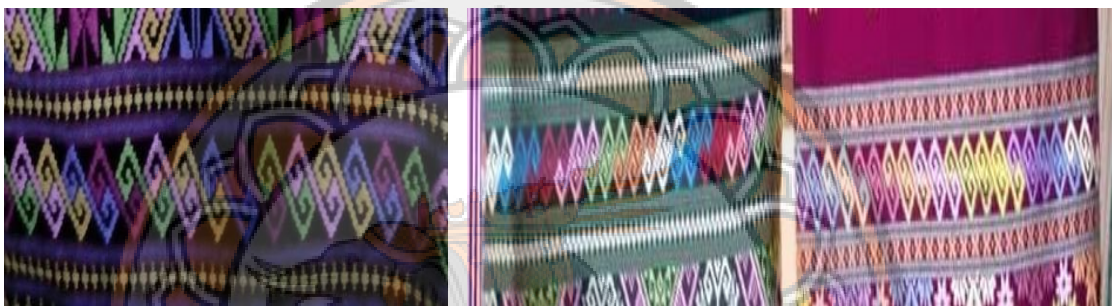
4.2 ลายข้าวพันก้อน

ภาพ 2 ลายข้าวพันก้อน

ผ้าชิ้นลายข้าวพันก้อนได้รับแรงบันดาลใจจากประเพณีข้าวพันก้อนที่เกิดจากวิถีชีวิตของชาวบ้าน ตอนเช้าพร้าชาชาวบ้านจะไปอยู่ที่วัดตีสื่ตื้นขึ้นมากก็เตรียมข้าวปั้นเป็นก้อน ๆ ตัดปักเป็นต้นดอกไม้เป็นลายดอกไม้ข้าวพันก้อน เป็นประเพณีแห่ข้าวพันก้อนของอำเภอน้ำปาด-ปากท่า ของทุกปี เป็นลายที่เกิดจากประเพณีและวัฒนธรรมลายข้าวพันก้อน เป็นลายผ้าทอประยุกต์ที่มีชื่อเสียงของอำเภอฟากท่า มีลวดลายสวยงาม ลักษณะเป็นดอกไม้ ทอด้วยฝ้าย เป็นลายที่มีเฉพาะของอำเภอน้ำปาด-ปากท่า ชื่อลายข้าวพันก้อนมีที่มาจากประเพณีการแห่ข้าวพันก้อนของอำเภอน้ำปาด-ปากท่า

4.3 ลายขอไม้ไร่

ภาพ 3 ลายขอไม้ไร่

เป็นลายที่ได้รับอิทธิพลจากบริบทธรรมชาติในชุมชน คือ ไม้ไร่ที่เป็นไม้ที่มีลักษณะคล้ายไม้ไผ่ แต่ลำต้นจะเล็กกว่า พบเป็นจำนวนมากในเขตอำเภอน้ำปาด

4.4 ลายดาวล้อมเดือน

ภาพ 4 ลายดาวล้อมเดือน

เป็นลวดลายที่ได้รับแรงบันดาลใจจากในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคมเป็นช่วงอากาศหนาว ชาวบ้านจึงพากันก่อกองไฟเพื่อให้ร่างกายอบอุ่นเป็นกองใหญ่แล้วพากันออกมาผิงไฟกันทั้งผู้ชายและผู้หญิง โดยเฉพาะความเชื่อที่ผู้หญิงมีความผูกพันกับการทอผ้าถ้าหญิงใดทอผ้าได้จะเป็นที่หมายปองของชายหนุ่ม ผู้หญิงจึงต่างนำเอาผ้าฝ้ายออกมาปั่นเป็นเส้นด้ายในเวลาดังกล่าวเมื่อเห็นท้องฟ้ามีดาวระยิบระยับล้อมเดือนส่องแสงสว่างสวยงามมากจึงเกิดความคิดและนำมาจกลายเป็นลายดาวล้อมเดือน เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอมือ

4.5 ลายพญานาค

ภาพ 5 ลายพญานาค

เป็นลวดลายที่สะท้อนมาจากคติความเชื่อที่เชื่อว่า พญานาค คือ สัญลักษณ์แห่งความยิ่งใหญ่ ความเป็นมงคล ความอุดมสมบูรณ์ ความมีวาสนา และยังเชื่อกันว่าเป็นบันไดนำไปสู่ดินแดนแห่งจักรวาล

นอกจากนี้ในตำบลน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ ยังมีกลุ่มทอผ้าภายในตำบลที่เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกในหมู่บ้านที่มีองค์ความรู้ด้านการทอผ้า ซึ่งในแต่ละกลุ่มก็จะมีกระบวนการวิธีทอผ้า ลวดลาย การย้อมสีที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งนอกจากทอผ้าไว้สำหรับเป็นเครื่องนุ่งห่มแล้วนั้นยังผลิตเป็นผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ กระเป๋า เป็นต้น ในตำบลน้ำไคร้มีกลุ่มทอผ้าหลายกลุ่ม ดังนี้

5. กลุ่มทอผ้าขึ้นบ้านวังผาชัน

กลุ่มทอผ้าขึ้นบ้านวังผาชัน หมู่ที่ ๖ ตำบลน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านวังผาชัน เกิดจากการรวมตัวของชุมชนที่ยังคงสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้า ซึ่งอยู่ในวิถีชีวิตดั้งเดิมมาตั้งแต่โบราณ โดยเริ่มต้นจากการทอใช้ในครัวเรือน และได้พัฒนาต่อเนื่องมาตามองค์ความรู้ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และเกิดการรวมตัวกันเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านวังผาชัน ได้เห็นคุณค่าของสีย้อม

ธรรมชาติที่มีมาตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย ที่อยู่ในชุมชน โดยการย้อมสีธรรมชาติเป็นการย้อมที่มีความพิเศษ ซึ่งต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ระหว่างคนในครอบครัวและในชุมชน เป็นการเชื่อมโยงขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นเข้าด้วยกัน นำวัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ใบหูกวาง เปลือกประดู่ ฝักคูณ ใบมะม่วงเขียวเสวย เปลือกไม้ ที่เป็นวัสดุเหลือทิ้งจากการเกษตร สามารถสกัดและทำเป็นสีย้อมผ้าได้ จึงได้มีการศึกษาพัฒนากระบวนการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติเริ่มตั้งแต่การเตรียมเส้นด้ายฝ้ายก่อนย้อม การเตรียมสีย้อม การย้อมสี การใช้สารช่วยติดสี และการทำให้ผ้าที่ย้อมสีมีความคงทนของสีต่อการซักฟอกได้ดี มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค เมื่อได้เส้นผ้าฝ้ายแล้วจึงจะนำมาเข้าขั้นตอนการทอที่สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น ถือได้ว่าเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมายาวนาน ลวดลายของผ้าชิ้นบ้านวังผาชันจะได้รับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติและวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติมีการผลิตเป็นผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ ผ้าถุง และผ้าพันสำหรับตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่มหรือสิ่งของเครื่องใช้อื่น ๆ เป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างอาชีพและรายได้เสริมให้กับชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว เป็นการสร้างรากฐานเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

ภาพ 6 ผ้าทอบ้านวังผาชัน

6. กลุ่มทอผ้าป่าทองใบ

กลุ่มทอผ้าทองใบ ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2559 เริ่มจากนางทองใบ ลาบัว ผู้ทรงภูมิปัญญาด้านการหมักโคลนถนอมผ้าและการย้อมผ้าจากสีธรรมชาติ เช่น สีจากเปลือกไม้สักออกสีน้ำตาล สีจากเปลือกทุเรียนออกสีเหลือง สีจากเปลือกมะขามออกสีน้ำตาลดำเข้ม ได้เรียนรู้และสะสมองค์ความรู้จากการถ่ายทอดความรู้จากพ่อและแม่ จากนั้นก็ได้เข้าร่วมกลุ่มทอผ้าในชุมชน จนได้ก่อตั้งกลุ่มทอผ้าทองใบขึ้น ซึ่งมีความตั้งใจที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้อยู่คู่กับชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนในการทำดังนี้ เริ่มจากนำโคลนขึ้นมารองด้วยตะแกรงเพื่อเป็นการคัดกรองเอาเม็ดกรวดและเม็ดดินออกให้เหลือแต่เนื้อโคลน จากนั้นนำไปผสมกับน้ำและเกลี่ยตามความเหมาะสมแล้วคนให้ส่วนผสมเข้ากัน เมื่อเข้ากันแล้วจึงนำเส้นใยผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมลงไปแช่ในน้ำโคลนที่เตรียมไว้โดยใช้เวลาหมักประมาณ 3-6 ชั่วโมง ซึ่งสีของเส้นใยจะอ่อนหรือเข้มก็จะขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการหมัก เมื่อหมักได้เวลาที่ต้องการแล้วก็นำขึ้นมาบิด จากนั้นจึงนำไปตากแดดให้แห้ง แล้วนำไปล้างน้ำให้สะอาดอีกครั้งก่อนนำกลับไปตากแดดอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นจึงนำไปย้อมสีตามที่ต้องการได้ ซึ่งเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของกลุ่มทอผ้าทองใบนี้ คือ เรื่องของสีของผ้าที่ได้จากธรรมชาติ จนเกิดเป็นผ้าย้อมสี 9 อำเภอ ของอุดรธานีหรือเรียกว่าผ้าแพรวไพรทอง

ภาพ 7 ผ้าย้อมสี 9 อำเภอ

7. กลุ่มทอผ้าขึ้นบ้านปางเกลือ

วัฒนธรรมกลุ่มทอผ้าขึ้นบ้านปางเกลือ ตำบลน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นกลุ่มทอผ้าที่สืบตำนานผ้าขาวม้าจากรุ่นสู่รุ่น และเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สะท้อนถึง วิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชาวบ้านในพื้นที่ โดยเฉพาะการทอผ้าขึ้นซึ่งถือเป็นงานฝีมือที่มีความสำคัญ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในด้านการออกแบบลายผ้าและเทคนิคการทอผ้าที่มีมาตั้งแต่สมัยอดีต การทอผ้าขึ้นในบ้านปางเกลือเป็นงานที่ใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น เส้นไหมหรือเส้นใยจากพืชท้องถิ่น รวมถึงใยไหมประดิษฐ์ด้วย ซึ่งนำมาทอเป็นลายผ้าที่มีความละเอียดและประณีต นอกจากนี้ยังนำผ้าทอไปผลิตเป็น ผ้าขาวม้า ผ้าคลุมไหล่ และกระเป๋าย่อม เป็นต้น ซึ่งการทอผ้าขึ้นไม่ได้เป็นเพียงแค่ การสร้างสรรค์ผลงานเท่านั้น แต่ยังเป็นการรักษาและสืบทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นในชุมชนบ้านปางเกลือ การเรียนรู้วิธีการทอผ้าจากผู้มีความรู้ในชุมชนและการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันจึงเป็นส่วนหนึ่ง ของการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญของบ้านปางเกลือ

ภาพ 8 ผ้าย้อมสีธรรมชาติกลุ่มทอผ้าบ้านปางเกลือ

ทักษะความคิดสร้างสรรค์

1. ความหมายของทักษะความคิดสร้างสรรค์

นักวิชาการศึกษาได้อธิบายความหมายของทักษะความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีส่วนที่แตกต่าง และคล้ายคลึงกัน สามารถสรุปได้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560) กล่าวว่า ทักษะความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการทำงานของสมองที่ไวต่อปัญหาและคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จขณะที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2554) อธิบายว่าเป็นกระบวนการทำงานของจิตใจเพื่อหาคำตอบ สามารถรับรู้ ได้จากการแสดงความคิดเห็น หรือการกระทำ แม้ว่านักวิชาการศึกษามีความคิดเห็นเรื่องกระบวนการ

ทำงานของร่างกายกับทักษะคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน แต่มุมมองเรื่องรูปแบบทักษะความคิดสร้างสรรค์กลับเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังต่อไปนี้

ลักขณา สรวิวัฒน์ (2549) กล่าวว่า ทักษะความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถทางสมองของบุคคลที่ประกอบด้วยความคิดคล่อง คิดยืดหยุ่น คิดละเอียดลออละเอียดริเริ่ม ผสมผสาน กันจนเกิดเป็นความคิดหลายทิศทาง หรือคิดแบบ อเนกนัย(Divergent Thinking) ซึ่งต่อยอดไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่ซ้ำกับของเดิมที่เคยมีมาแล้วหรือเป็นการดัดแปลงปรับปรุงแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม

นิยามข้างต้นของลักขณา สรวิวัฒน์ สอดคล้องกับคำอธิบายเกี่ยวกับสมรรถนะการคิดขั้นสูงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ที่ว่า ทักษะความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางปัญญาที่สามารถคิดได้กว้างไกล หลายทิศทาง คิดดัดแปลงปรุงแต่งที่จะนำไปสู่การค้นพบสิ่งแปลกใหม่ที่มีประโยชน์ต่อสังคม

เช่นเดียวกับที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560) ได้อธิบายไว้ว่าทักษะความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองของบุคคลที่คิดในลักษณะอเนกนัยที่สามารถสังเกตเห็น รับรู้ เข้าใจ และมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า ตลอดจนสามารถผสมผสานหรือดัดแปลงจินตนาการและความเป็นไปได้ จนเกิดเป็นนวัตกรรมในเวลาต่อมา

รวมถึง จันทรา ด้านคงรักษ์ (2561) ได้อธิบายว่า ทักษะความคิดสร้างสรรค์เป็นความคิดอเนกนัย (Divergent thinking) คือ ความคิดหลายทิศทาง หลายแง่หลายมุม คิดได้กว้างไกล อันจะนำไปสู่การประดิษฐ์สิ่งใหม่ โดยตระหนักถึงความสำเร็จอย่างสร้างสรรค์ด้วย

จากความคิดเห็นที่ได้นำเสนอในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ทักษะการคิดแบบอเนกนัยที่มุ่งเน้นให้เกิดคำตอบที่หลากหลาย จัดเป็นความสามารถทางสมองส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วยความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ต้องอาศัยการฝึกฝนและส่งเสริมประสบการณ์ เพื่อแปรเปลี่ยนความคิดสู่การสร้างนวัตกรรมที่แปลกใหม่และมีประโยชน์ต่อส่วนรวม

จากการศึกษาความหมายของทักษะความคิดสร้างสรรค์ พบว่า เป็นทักษะคิดที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อนในตีความและสังเคราะห์ อย่างมีศิลปะ จัดเป็นทักษะคิดที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้และกลายเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ

2. องค์ประกอบของทักษะความคิดสร้างสรรค์

การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์นั้นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบเป็นสำคัญเพื่อกำหนดเป้าประสงค์ในการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักวิชาการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ทั้งที่แตกต่างและคล้ายคลึงกัน สามารถสรุปได้ดังนี้อารี รังสินนท์ (2532 อ้างถึงใน

ลักขณา สริวัฒน์, 2549 น. 156 - 157) ได้เสนอลักษณะองค์ประกอบของทักษะความคิดสร้างสรรค์ไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ความคิดที่ริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากธรรมดาและไม่ซ้ำกับความคิดของผู้อื่น อาจนำสิ่งที่มีอยู่แล้วมาประยุกต์เป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

2. ความคิดที่คล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง การตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพื่อหาคำตอบอย่างรวดเร็วอันแสดงให้เห็นถึงความคล่องตัวในการคิด โดยเน้นปริมาณของความคิด แบ่งได้ 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านถ้อยคำ (Word Fluency) คือ ทักษะในการเลือกใช้ถ้อยคำภาษาในรูปแบบต่าง ๆ

2.2 ด้านการเชื่อมโยงความเกี่ยวข้อง (Associational Fluency) คือ ทักษะในการเปรียบเทียบถ้อยคำที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน

2.3 ด้านการแสดงออก (Expressional Fluency) คือ ทักษะในการเรียบเรียงวลีหรือประโยค

2.4 ด้านการคิด (Ideal Fluency) คือ ทักษะในการคิดหาคำตอบ ภายในช่วงเวลาที่กำหนด

3. ความคิดที่ยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง การคิดหาคำตอบให้ได้ผลลัพธ์ที่หลากหลาย และสามารถประยุกต์ความคิดให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ แบ่งได้ 2 ด้าน ได้แก่

3.1 ด้านการเปิดกว้าง (Spontaneous Flexibility) คือ ทักษะในการคิดให้ได้คำตอบหลายประเภท หลายมุมมอง

3.2 ด้านการประยุกต์และดัดแปลง (Adaptive Flexibility) คือ ทักษะในการคิดสังเคราะห์โดยประยุกต์ความรู้หรือประสบการณ์ที่มีให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์

ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560, น. 35 - 42) กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับจันทราน ด่านคงรักษ์ (2561, น. 4 - 5) และ สิริกานต์ ไชยสิทธิ์ (2563, น. 157-158) ที่อธิบายว่า องค์ประกอบของทักษะความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย 4 ลักษณะ โดยเพิ่มเติม ความคิดที่ละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง การเห็นถึงรายละเอียด เป็นการคิดเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและสมบูรณ์ที่สุด

อย่างไรก็ตาม Ellis Paul Torrance (1984 อ้างถึงใน ศิริพร ยุชัย 2559 น. 12 - 15) เสนอองค์ประกอบของทักษะความคิดสร้างสรรค์ไว้ 5 ลักษณะ โดยมี 3 ลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดข้างต้น ได้แก่ 1) ความคิดที่แปลกใหม่ (Originality) 2) ความคิดที่คล่องตัว (Fluency) 3) ความคิดที่ละเอียดลออ (Elaboration) และเพิ่มองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์อีก 2 ลักษณะ โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติม ดังนี้

1. ความคิดที่อยู่นิ่งหรืออุปสรรค (Resistance to Premature Closure) หมายถึง การคิดที่แสดงความกล้าคิด กล้าทำ เพื่อก้าวข้ามกรอบความคิดเดิม

2. ความคิดที่เข้าถึงนามธรรม (Abstractness of Title) หมายถึง การคิดแบบเปิดกว้าง เพื่อพิจารณาภาพรวม และสามารถการบูรณาการสิ่งต่าง ๆ ร่วมกับจินตนาการได้อย่างลงตัว

เมื่อพิจารณาจากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญของทักษะความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วยความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดยืดหยุ่น ซึ่งควรมีความคิดละเอียดลออประกอบด้วย เพื่อให้ทักษะความคิดสร้างสรรค์นั้นเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมสามารถนำไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์ได้จริง ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมต่อช่วงวัยของผู้เรียนมากที่สุด ผู้วิจัยจึงเลือกใช้องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และจันทราดำนคงรักษ์ที่อธิบายว่า องค์ประกอบของทักษะความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ได้แก่ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออการแบ่งองค์ประกอบของทักษะความคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 4 ลักษณะ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์และสื่อแอนิเมชัน เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมต่อช่วงวัยและตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

3. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะความคิดสร้างสรรค์

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะความคิดสร้างสรรค์นั้นประกอบด้วยทฤษฎีของนักจิตวิทยาหลายท่าน ซึ่งให้แนวทางที่แตกต่างกัน แต่ล้วนได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย และถือเป็นแนวทางที่นักวิจัยในรุ่นต่อมาเลือกใช้เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

Studym et al. (2021) ได้อธิบายกระบวนการทางสติปัญญาตามแนวความคิดของ Guilford ไว้ว่าเกิดจากการทำงานของสมองในรูปแบบ 3 มิติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. มิติด้านเนื้อหา (Contents) คือ การรับข้อมูลจากสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เข้าสู่สมองแบ่งได้ 5 ลักษณะ ดังนี้

1.1 รูปร่าง (Figural) หมายถึง ข้อมูลที่เกิดจากการกระตุ้นให้เห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรม แสดงให้เห็นถึงรูปร่าง และลักษณะ ซึ่งสามารถรับรู้ได้ด้วยตา

1.2 การได้ยิน (Auditory) หมายถึง ข้อมูลที่เกิดจากการกระตุ้นให้ได้ยินเพื่อเชื่อมโยงไปสู่ภาพในจินตนาการ ซึ่งสามารถรับรู้ได้ด้วยหู

1.3 สัญลักษณ์ (Symbolic) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายต่าง ๆ เช่น ตัวเลข ตัวอักษร หรือตัวโน้ตดนตรี ซึ่งไม่มีความหมายชัดเจนในตัวเอง

1.4 ความหมาย (Semantic) หมายถึง ข้อมูลที่รับรู้ผ่านคำ หรือประโยคมีลักษณะเป็นวัจนภาษา สามารถใช้สื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจได้อย่างชัดเจน

1.5 พฤติกรรม (Behavioral) หมายถึง ข้อมูลที่รับรู้ผ่านการกระทำของบุคคล ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ มีลักษณะเป็นอวัจนภาษา เช่น การกระทำที่แสดงความใส่ใจ ความต้องการ ความคิด

2. มิติด้านวิธีคิด (Operations) คือ กระบวนการทำงานของสมองในรูปแบบต่าง ๆ สามารถแบ่งได้ 5 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การรับรู้ (Cognition) หมายถึง ความสามารถในการค้นพบการเข้าใจหรือ การตีความเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ประสบ แล้วสามารถอธิบายได้

2.2 ความทรงจำ (Memory) หมายถึง ความสามารถในการจดจำข้อมูลที่ได้ประสบ โดยแต่ละคนมีความสามารถในการจดจำที่แตกต่างกัน จึงเกิดเป็นความทรงจำระยะสั้นและความทรงจำระยะยาว

2.3 ความคิดแบบอบเนกนัย (Divergent thinking) หมายถึง กระบวนการสร้างวิธี แก้ปัญหาที่หลากหลาย เน้นการเปิดกว้างทางความคิดให้ได้จำนวนคำตอบมากที่สุด

2.4 ความคิดเอกนัย (Convergent thinking) หมายถึง กระบวนการสร้างวิธี แก้ปัญหาที่ดีที่สุด เน้นการค้นหาคำตอบเพียงคำตอบเดียวสำหรับคำถามหรือสถานการณ์ที่กำลังเผชิญ

2.5 การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง กระบวนการตัดสินคำตอบ โดยใช้ วิจารณ์ฐานว่าคำตอบนั้น ถูกต้อง เหมาะสม และคุณค่าหรือไม่ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. มิติด้านผลลัพธ์ (Products) คือ ความคิดที่เกิดจากสมอง กล่าวคือ เมื่อสมองได้รับ ข้อมูลจากมิติที่ 1 และใช้กระบวนการในการตอบสนองข้อมูลจากมิติที่ 2 จะได้ผลผลิตทางการคิด คือ มิติที่ 3 ซึ่งสามารถแบ่งผลลัพธ์ออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่

3.1 หน่วย (Unit) หมายถึง รายการข้อมูลที่มีคุณสมบัติ หรือลักษณะบางประการ เดียวกัน

3.2 กลุ่ม (Class) หมายถึง การจัดประเภทสิ่งที่มีคุณสมบัติบางอย่างร่วมกัน

3.3 ความสัมพันธ์ (Relations) หมายถึง การเชื่อมโยงความคิดระหว่างหน่วยกับ หน่วย กลุ่มกับกลุ่ม ที่มีลักษณะความหมายเหมือน ตรงข้าม หรือเปรียบเทียบกัน

3.4 ระบบ (System) หมายถึง การจัดระเบียบสิ่งต่าง ๆ อย่างมีระเบียบแบบแผน

3.5 การเปลี่ยนแปลง (Transformation) หมายถึง การปรับปรุง หรือจัดระเบียบ องค์ประกอบให้เกิดรูปแบบใหม่

3.6 การประยุกต์ (Implication) หมายถึง การคาดคะเน การอนุมาน ผลที่ตามมา โดยใช้เหตุผล

จากทฤษฎีที่ได้นำเสนอในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า Guilford พิจารณาความคิดสร้างสรรค์จากความสามารถของสมอง ซึ่งแบ่งเป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านเนื้อหา มิติด้านวิธีคิดและมิติด้านผลลัพธ์ กล่าวคือ กระบวนการทำงานของสมองนั้นสัมพันธ์กันใน 3 มิติ เมื่อสมองได้รับข้อมูลในมิติที่ 1 จะใช้มิติที่ 2 เพื่อตอบสนองข้อมูล และได้ผลผลิตทางการคิดจากมิติที่ 3

ขณะที่ Tayler (1967 อ้างถึงใน ลักขณา สิริวัฒน์, 2549, น. 146 - 147) ได้อธิบายข้อคิดของทฤษฎีทักษะความคิดสร้างสรรค์ไว้ 6 ระดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ระดับที่ 1 เป็นความคิดสร้างสรรค์ระดับพื้นฐาน ซึ่งคิดและแสดงออกอย่างอิสระ โดยไม่คำนึงถึงทักษะ หรือความริเริ่มใด ๆ

ระดับที่ 2 เป็นการสร้างผลงานด้วยทักษะบางประการ และไม่จำเป็นต้องเกิดสิ่งใหม่

ระดับที่ 3 เป็นการแสดงความคิดที่แปลกใหม่โดยไม่ได้ลอกเลียนแบบ

ระดับที่ 4 เป็นการแสดงความแตกต่าง โดยการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ไม่เหมือนใคร

ระดับที่ 5 เป็นการพัฒนาเพื่อให้ผลงานในระดับที่ 4 มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ระดับที่ 6 เป็นความคิดสร้างสรรค์ระดับสูง ซึ่งสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นนามธรรมได้

จากทฤษฎีที่ได้นำเสนอในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า Tayler จำแนกความคิดสร้างสรรค์เป็น 6 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 การกล้าคิดและแสดงออกอย่างอิสระ ระดับที่ 2 การสร้างผลงานด้วยทักษะบางประการ ระดับที่ 3 การแสดงความคิดแปลกใหม่ที่ไม่เหมือนใคร ระดับที่ 4 การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่แตกต่างจากผู้อื่น ระดับที่ 5 การพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูง และระดับที่ 6 การคิดและสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นนามธรรม กล่าวคือ ความคิดสร้างสรรค์นั้นสามารถเกิดขึ้นในทุกระดับตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูง

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะความคิดสร้างสรรค์ พบว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์โดยนักจิตวิทยานั้น มุ่งพิจารณากระบวนการทำงานของสมองและรายละเอียดก่อนด้านการคิดเป็นสำคัญ ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทฤษฎีข้างต้นได้อย่างเหมาะสม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เหมาะสม และครอบคลุมสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ของนักวิชาการหลายท่าน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ชนภัทร อินทวารี (2558, น. 44 - 45) ได้ทำการวิจัยการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโบสถ์ จังหวัดสิงห์บุรี โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโบสถ์

จังหวัดสิงห์บุรี และศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโบสถ์ จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโบสถ์ จังหวัดสิงห์บุรี มีค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.6 – 1 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน พบว่าผลการจัดการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

อาทิตย์ บุญสินธุ์ (2564) ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้เรื่อง เมืองร้าง ดงแม่นางเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ และ 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ พบว่า 1) ด้านครูผู้สอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีภาระงานสอนมากเกินไปและไม่มีเวลาในการเตรียมการสอนให้กับผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ครูผู้สอนยังมีหน้าที่อื่นที่นอกเหนือจากการสอน จึงทำให้ผู้สอนไม่สามารถจัดการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างเต็มศักยภาพ 2) ด้านผู้เรียน ผู้เรียนมีการเรียนรู้แบบท่องจำและยังไม่เห็นคุณค่าของการเรียนประวัติศาสตร์และไม่เข้าใจเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเท่าที่ควร จึงนำไปสู่ความสามารถในการดำรงชีวิตประจำวันก็ลดลงอีกด้วย 3) ด้านสื่อการสอนครูผู้สอนยังไม่มีสื่อการสอนที่หลากหลายและยังไม่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ทั้ง ยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของผู้เรียน 4) วิธีการสอน ยังเป็นการ จัดการเรียนรู้ภายในห้องเรียนสี่เหลี่ยมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่สามารถจัดระบบการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพและยังมีรูปแบบการสอนแบบเดิม 5) ด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะเน้นตามหนังสือที่ครูผู้สอนจัดเตรียมมาหรือทางโรงเรียนเป็นผู้จัดเตรียมไว้ให้ โดยยังเป็นเนื้อหาที่มีการตีกรอบองค์ความรู้ และยังไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาที่เป็นของท้องถิ่นตนเองได้เลย

2. กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน คือ กิจกรรมการเรียนรู้ย้อนรอยเมืองโบราณ สู่ตำนานที่มีชีวิต" ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดการจัดการเรียนรู้บนฐานชุมชนและแนวคิดการจัดการการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้เกมเป็นตัวขับเคลื่อนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ของ ผู้เรียนได้ดังนี้ ด้านความรู้ (Knowledge) ผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องของประวัติศาสตร์ชาติและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี สามารถเข้าใจลำดับขั้นตอนในการศึกษาประวัติศาสตร์และสามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice) ผู้เรียนสามารถเป็นนัก

อนุรักษ์ประวัติศาสตร์และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้กับผู้ที่สนใจได้ ด้านเจตคติ (Attitude) ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนประวัติศาสตร์เพิ่มมากขึ้น สนใจที่จะเรียนรู้กับชุมชนและเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง

ทัศนีย์ วงศ์นรา (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผ่านบทเรียนบนเว็บและรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ผสานกับเทคนิคการคิดนอกกรอบ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ บทเรียนบนเว็บแผนการจัดการเรียนรู้แบบทดสอบวัดความสามารถ และแบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งได้ผลลัพธ์ว่าผู้เรียนทั้งสองกลุ่มมีคะแนนทักษะความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมากสิริลักษณ์ ตาณพันธ์ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบวัดความสามารถ ซึ่งได้ผลลัพธ์ว่า ผู้เรียนมีคะแนนทักษะความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัฐพงษ์ โพธิ์รังสิยากร (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานผลานกับแนวคิดสะเต็มศึกษา โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดความสามารถ ซึ่งได้ผลลัพธ์ว่า ผู้เรียนมีทักษะความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับสูง จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ พบว่า ผู้วิจัยส่วนมากมุ่งพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์กับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา เพราะเป็นทักษะที่สำคัญเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่สังคมแห่งการทำงานในศตวรรษที่ 21 อันจะเป็นพื้นฐานการคิดที่ติดตัวผู้เรียนไป ก่อนที่ผู้เรียนจะเลือกสาขาวิชาในระดับอุดมศึกษา เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้กล่าวมานี้ จึงส่งผลให้ผู้วิจัยเลือกพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการวิจัยครั้งนี้

สิริกานต์ ไชยสิทธิ์ (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ผสมผสานกับนวัตกรรมจัดการเรียนรู้อัจฉริยะ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ นวัตกรรมจัดการการเรียนรู้อัจฉริยะ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินคุณภาพนวัตกรรม แบบทดสอบวัดความสามารถแบบสังเกตพฤติกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งได้ผลลัพธ์ว่า นวัตกรรมดังกล่าวมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ขณะที่นิสิตนักศึกษามีทักษะความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี ตลอดจนพฤติกรรมการใช้ทักษะความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และมีความพึงพอใจต่อนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก

นิธิป นรินทร์ (2566) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน โดยใช้เครื่องมือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 2) แบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานและทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ รวมถึงในด้านความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

กิตติพงษ์ ร่มพฤษ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหัวหินวิทยาลัยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหัวหินวิทยาลัย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.39/83.70 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 9 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีการดำเนินการวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้เรียน ได้แก่ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2567 โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) ได้แก่

- 1.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านนาเกลือ จำนวน 3 คน
- 1.2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากปาด จำนวน 3 คน
- 1.3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเด่นเหล็ก จำนวน 3 คน
- 1.4 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยคอม จำนวน 3 คน

2. กลุ่มครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ ที่มีประสบการณ์การสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์อย่างน้อย 2 ปี ในโรงเรียนขยายโอกาสในเขตพื้นที่อำเภอป่าตอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ทำการวิจัย เพื่อที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยได้ จำนวนทั้งสิ้น 3 คน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) ได้แก่

2.1 โรงเรียนบ้านปากปาด 1 คน

2.2 โรงเรียนบ้านเด่นเหล็ก 1 คน

2.3 โรงเรียนบ้านห้วยคอม 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินงานวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำกรอบการวิจัยเป็นแนวทางการเลือกใช้เครื่องมือการวิจัย เพื่อให้สอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับผู้เรียนและครูผู้สอน

เป็นแนวคำถามที่ใช้ในงานวิจัยเพื่อหาข้อมูลตามวัตถุประสงค์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีลักษณะคำถามเป็นปลายเปิด โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างทำให้ผู้ได้รับการสัมภาษณ์มีอิสระในการตอบสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ขณะเดียวกันผู้สัมภาษณ์จะมีบทบาทในการรับฟังและควบคุมการสนทนาให้อยู่ในขอบเขตของประเด็นที่กำหนด โดยมีวิธีดำเนินการสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอป่าตอง จังหวัดอุตรดิตถ์ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 และกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างคำถามในการสัมภาษณ์

2) สร้างแนวคำถามที่เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอป่าตอง จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของคำถามที่ใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านสื่อการสอน

3) นำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

4) นำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2. แบบบันทึกภาคสนามระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Field notes)

เป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยใช้ในการจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารงานวิจัย เช่น งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 และกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 2 กลุ่มตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามที่สร้างขึ้น โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี

3. การบันทึกภาคสนามระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Field notes)

เป็นแบบบันทึกที่มีความสำคัญ เนื่องจากผู้วิจัยใช้ในการจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อเป็นการป้องกันการหลงลืมและการตกหล่นของข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) โดยการวิเคราะห์สรุปข้อมูลจากบันทึกภาคสนามที่เป็นส่วนบันทึกละเอียดแบบพรรณนา ซึ่งเป็นแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย หลังจากนั้นเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพความน่าเชื่อถือของข้อมูล ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยใช้การสังเกตและควบคู่กับการซักถามพร้อมทั้งศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร หรือทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อเตรียมใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มาเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอเมืองน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยมีวิธีการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยจึงได้เลือกดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม ดังนี้

1. **กลุ่มนักเรียน** ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านนาเกล้า อำเภอเมืองน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน ที่เรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ที่บูรณาการกับหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection)

2. **กลุ่มผู้มีองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอเมืองน้ำปาด** จำนวน 2 คน เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอำเภอเมืองน้ำปาด ทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสามารถให้ข้อมูลความรู้ประวัติความเป็นมาในด้านต่าง ๆ ของอำเภอเมืองน้ำปาดได้ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) ได้แก่

2.1 เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นพญาปาด จำนวน 1 คน เป็นผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นพญาปาดและมีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอำเภอเมืองน้ำปาด และวัฒนธรรมภูมิปัญญาต่าง ๆ ของอำเภอเมืองน้ำปาด

2.2 ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองน้ำปาด/อดีตข้าราชการครูบำนาญ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2 จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของอำเภอเมืองน้ำปาด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องโดยนำกรอบการวิจัยเป็นแนวทางการเลือกใช้เครื่องมือการวิจัยเพื่อให้สอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์กับงานวิจัย ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้

กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอเมืองน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างทักษะให้แก่ผู้เรียน โดยผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้

วัฒนธรรมท้องถิ่น และจากการศึกษาข้อมูลเอกสารงานวิจัย แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อเป็นกิจกรรมที่ใช้ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ซึ่งใช้แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ชื่อว่า “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลปผ้าชิ้นน้ำใคร่” ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ผ้าทอน้ำปาดนางพญาผ้าซิ่น สู่ผ้าซิ่นท้องถิ่นบ้านน้ำใคร่

เป็นกิจกรรมที่ครูได้วางแผนจากการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลน้ำใคร่ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานีมาสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาของผ้าซิ่นน้ำใคร่ ซึ่งครูได้ให้ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอน้ำปาดนางพญาผ้าซิ่นและผ้าซิ่นท้องถิ่น บ้านน้ำใคร่ โดยมีวิทยากรที่มีความรู้มาร่วมให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเรื่องของการทอผ้าและประวัติความเป็นมาของลายผ้าอำเภอน้ำปาด คือ คุณครูอัจฉราภรณ์ มอนรอยด์ ครูโรงเรียนชุมชนบ้านนาถำน นอกจากนั้นครูกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการตั้งคำถามในประเด็นที่สงสัย มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูกับผู้เรียน รวมถึงร่วมกันวางแผนในกิจกรรมต่อไปที่จะใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 2 ผู้เรียนถาม-ผู้รู้ตอบ

กิจกรรมนี้จะเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนร่วมกันลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการที่ได้วางไว้ และเป็นกิจกรรมที่พาผู้เรียนออกนอกห้องเรียนมีการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน โดยนำความรู้และประเด็นคำถามที่ได้จากในชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งครูผู้สอนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้การตั้งคำถาม รวบรวมข้อมูล และพิสูจน์ข้อมูล ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาข้อมูลจากสถานที่จริง ได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เรียนและชุมชน เช่น การสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชนด้านการทอผ้า ผู้รู้เรื่องประวัติความเป็นมาของลายผ้า และวิธีการขั้นตอนในการทอผ้าของตำบลน้ำใคร่ นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้และเกิดองค์ความรู้จากตนเอง ซึ่งครูเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้และคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

กิจกรรมที่ 3 เส้นสายลายผ้า

เป็นกิจกรรมขั้นการสะท้อนคิด ผู้เรียนได้นำความรู้ข้อมูลต่าง ๆ จากการปฏิบัติกิจกรรมลงพื้นที่ในชุมชนในเรื่องประวัติความเป็นมาของลายผ้าและอิทธิพลวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏบนลายผ้าของตำบลน้ำใคร่ มาวิเคราะห์และสรุปร่วมกันภายในกลุ่ม รวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม โดยการทำแผ่นพับความรู้และชิ้นงานจากการเก็บข้อมูล ซึ่งครูจะทำหน้าที่คอยกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งข้อสันนิษฐาน ตั้งคำถามจากข้อมูลที่ได้นั้นและเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นเหตุเป็นผล

กิจกรรมที่ 4 สืบต่อสรรค์สร้างผ้าขึ้นของเรา

เป็นกิจกรรมสุดท้ายที่มีการตรวจสอบผลกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงจากการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบประเมินชิ้นงาน ความคิดสร้างสรรค์ ที่ครูให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมมาออกแบบลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มตน โดยนำข้อมูลความรู้เกี่ยวกับลายผ้าขึ้นน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ มาผสมผสานกับลวดลายที่กลุ่มของตนได้ออกแบบสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์บริบทสภาพแวดล้อมในชุมชนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และลักษณะเด่นของชุมชน เกิดเป็นการสรรค์สร้างลวดลายผ้าขึ้นขึ้นใหม่ โดยการนำเสนอชิ้นงานหน้าชั้นเรียน

2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์

เป็นแนวคำถามที่ใช้ในงานวิจัยเพื่อหาข้อมูลตามวัตถุประสงค์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีลักษณะคำถามเป็นปลายเปิด โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างทำให้ผู้ได้รับการสัมภาษณ์มีอิสระในการตอบสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ขณะเดียวกันผู้สัมภาษณ์จะมีบทบาทในการรับฟังและควบคุมการสนทนาให้อยู่ในขอบเขตของประเด็นที่กำหนด โดยมีวิธีดำเนินการสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 และกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างคำถามในการสัมภาษณ์
- 2) สร้างแนวคำถามเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหา ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านสื่อการสอน
- 3) นำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

- 4) นำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participation observation)

โดยผู้วิจัยเข้าไปสังเกตมีส่วนร่วมตามกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้กำหนดสร้างขึ้น มีการสร้างความร่วมมือในกิจกรรมจนกลายเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งเมื่อสังเกตแล้วก็จะมีการซักถามพูดคุย และการจดบันทึกข้อมูลด้วย ซึ่งอาจจดบันทึกในระหว่างการสังเกตหรือในภายหลังก็ได้

4. แบบประเมินชิ้นงานความคิดสร้างสรรค์

โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินชิ้นงานความคิดสร้างสรรค์ ต่อกิจกรรมการเรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร่ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อใช้ในการวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์จากชิ้นงานของผู้เรียนเป็นรายกลุ่ม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) ดังนี้

1. การใช้กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร่ “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าชิ้นน้ำใคร่”

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 มาวิเคราะห์และพัฒนาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นได้นำกิจกรรมดังกล่าวไปใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 เพื่อประเมินผลและสรุปผล

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participation observation)

ผู้วิจัยได้สังเกตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในข้อที่ 2) คือ กลุ่มนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านนาเกล้าที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมที่ชื่อว่า “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าทอเมืองน้ำปาด” จำนวน 20 คน โดยการเข้าไปเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 2 กลุ่ม ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามที่สร้างขึ้น โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร่ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอเมืองน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อนำข้อมูลความรู้มาใช้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และสัมภาษณ์ผู้เรียนหลังจากทำกิจกรรม

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) โดยการวิเคราะห์สรุปข้อมูลจากบันทึกภาคสนามที่เป็นส่วนบันทึกละเอียดแบบพรรณนา ซึ่งเป็นแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย หลังจากนั้นเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพความน่าเชื่อถือของข้อมูล ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยใช้การสังเกตและควบคู่กับการซักถาม พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร หรือทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อเตรียมใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการศึกษา

ตาราง 3 แสดงวิธีการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1

วัตถุประสงค์	เครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	การวิเคราะห์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์	- แนวคำถามสำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก - แบบบันทึกภาคสนามระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Field notes)	- กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2567 โดยใช้เกณฑ์การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) จำนวน 12 คน - กลุ่มที่ 2 กลุ่มครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ที่มีประสบการณ์การสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์อย่างน้อย 2 ปี ในโรงเรียนขยายโอกาสเขตพื้นที่อำเภอน้ำปาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามณฑลอุตรดิตถ์ เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 3 คน	วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) โดยการวิเคราะห์สรุปข้อมูลจากบันทึกภาคสนามที่เป็นส่วนบันทึกละเอียดแบบพรรณนา ซึ่งเป็นแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ที่ได้จากการสังเกตสัมภาษณ์ และร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย หลังจากนั้นเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์	สภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์

ตาราง 4 แสดงวิธีการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2

วัตถุประสงค์	เครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	การวิเคราะห์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านผ้าซิ่นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี	-กิจกรรมการเรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านผ้าซิ่นน้ำไคร้ “มองอัตลักษณ์ ผ่านงานศิลป์ผ้าซิ่น น้ำไคร้” -แนวคำถามสำหรับ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก - การสังเกตแบบมี ส่วนร่วมร่วม (participation observation) -แบบประเมิน ชิ้นงานความคิด สร้างสรรค์	- กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้เรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 2 โรงเรียนชุมชน บ้านนากล่า ที่กำลัง ศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน ที่เรียนในรายวิชา ประวัติศาสตร์ที่บูรณา การกับหลักสูตร ท้องถิ่น เรื่อง ภูมิ ปัญญาและวัฒนธรรม ท้องถิ่น โดยใช้เกณฑ์ การคัดเลือกแบบ เจาะจง - กลุ่มผู้มั่งคั่งความรู้ ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 2 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พญาปาด จำนวน 1 คน และประธานสภา วัฒนธรรมอำเภอน้ำ ปาด/อดีตข้าราชการ ครูชำนาญ สังกัด สพป. อุดรธานี เขต 2 จำนวน 1 คน	วิธีการวิเคราะห์ สรุปอุปนัย (Analytic Induction) โดย การวิเคราะห์ สรุปข้อมูลจาก บันทึกภาคสนาม ที่เป็นส่วนบันทึก ละเอียดแบบ พรรณนา ซึ่งเป็น แบบพรรณนา เชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ที่ได้จากการ สังเกต สัมภาษณ์ และ ร่วมแสดงความ คิดเห็นของผู้ให้ ข้อมูลหลัก เพื่อ นำข้อมูลมา วิเคราะห์ตาม วัตถุประสงค์การ วิจัย หลังจากนั้น เสนอรายงาน แบบพรรณนา เชิงวิเคราะห์	กิจกรรมการเรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านผ้าซิ่นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลหลากหลายวิธีซึ่งประกอบด้วยข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลจากแบบบันทึกภาคสนาม การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม รวมถึงข้อมูลจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าขึ้นน้ำไคร้” นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าโดยใช้การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytical Description) ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยได้แบ่งขอบเขตของเนื้อหาออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านสื่อการสอนดังต่อไปนี้

1. ด้านครูผู้สอน

พบว่า ครูที่จัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่เน้นให้เรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เป็นประวัติศาสตร์กระแสหลัก ประวัติศาสตร์ชาติไทยที่ถูกกำหนดไว้ในหนังสือเรียน ส่งผลให้ความเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์กระแสรองได้รับความสนใจน้อย ไม่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญเท่าที่ควร รวมทั้งปัญหาจากการที่ขาดแคลนครูผู้สอนจึงส่งผลให้การสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้นค่อนข้างน้อยมาก ซึ่งข้อมูลที่ได้พบประเด็นปัญหามีดังนี้

1.1 หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนมีเพียงการเรียนรู้ที่เน้นตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการบูรณาการกับหลักสูตรท้องถิ่น แต่ไม่มีหลักสูตรที่เป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยตรง บางโรงเรียนอาจมีการเรียนการสอนแต่ไม่ได้สอนความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมากนัก ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

...ผมเคยเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นน้ำปาดนะครับ แต่ไม่ได้เรียนตลอด บางชั้นที่ผมอยู่ มากก็ไม่ได้เรียนเลย ครูไม่ได้สอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเลยครับ ส่วนใหญ่จะสอนจาก ในหนังสือเรียน ซึ่งในหนังสือเรียนไม่ได้มีเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นน้ำปาดเลยครับ

(นักเรียนคนที่ 1 โรงเรียนบ้านปากปาด, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2568)

...ไม่ได้เรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเลยคะ ส่วนใหญ่ครูสอนในหนังสือเรียนประวัติศาสตร์ เช่น เรื่องประวัติศาสตร์อยุธยา ประวัติศาสตร์ธนบุรี ประวัติบุคคลสำคัญพวกนี้คะ มีบ้าง บางครั้งที่คุณครูจะพูดถึงความเป็นมาของคนในท้องถิ่นคะ แต่ในหนังสือที่เรียนก็ไม่ได้มี ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นน้ำปาดเลยคะ

(นักเรียนคนที่ 4 โรงเรียนบ้านห้วยคอม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2568)

...โรงเรียนหนูเพิ่งมีครูมาสอนประวัติศาสตร์เมื่อเดือนที่แล้วคะ ครูก็มีสอนเรื่อง เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนะคะ ครูก็จะสอนเรื่องเกี่ยวกับท่านพญาปาด แต่ส่วนใหญ่ก็ จะเรียนในหนังสือเรียนประวัติศาสตร์มากกว่าคะ ข้อสอบส่วนใหญ่ก็จะมาจากในหนังสือที่ เรียนคะ

(นักเรียนคนที่ 7 โรงเรียนบ้านเด่นเหล็ก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2568)

...ตอนผมอยู่ประถมก็มีเรียนอยู่บ้างนะครับ แต่บางชั้นก็ไม่มีเรียนครับ เรื่องที่เรียน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องท่านพ่อพญาปาด เรื่องประเพณีท้องถิ่น แล้วก็จะมีช่วงที่ไม่ได้เรียนเลยครับ เพราะครูย้ายโรงเรียนไปครับ จนขึ้นป.5 มากก็จะมีเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมากขึ้น บางครั้งครูก็พาพวกเราสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่นของเราครับ แต่ส่วนใหญ่ครูก็จะสอน จากหนังสือเรียนประวัติศาสตร์มากกว่าครับ

(นักเรียนคนที่ 10 โรงเรียนชุมชนบ้านนาเกล้า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2568)

ภาพ 10 สัมภาษณ์นักเรียนคนที่ 10 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่ำ

...ในส่วนของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้นทางโรงเรียนได้มีการบูรณาการกับหลักสูตร สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระประวัติศาสตร์ สำหรับการสอนในวิชา ประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่ก็จะสอนตามหนังสือมากกว่าค่ะ เพราะในหนังสือเรียน ประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ก็จะไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้นครูจึงไม่ค่อยได้สอนในเรื่องประวัติท้องถิ่นเท่าไรค่ะ แล้วยิ่งทุกวันนี้กิจกรรมก็ค่อนข้างเยอะ ทำให้เวลาสอนก็แทบจะไม่พออยู่แล้วค่ะ จึงเป็นเรื่องยากมาก ๆ ที่จะสอนในเรื่องอื่น ๆ เพิ่มเติมอีกค่ะ

(ครูคนที่ 3 โรงเรียนบ้านเด่นเหล็ก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2568)

ภาพ 11 สัมภาษณ์ครูคนที่ 3 โรงเรียนบ้านเด่นเหล็ก

1.2 การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีไม่มากเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งมาจากการที่โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรในการสอน อีกทั้งจำนวนครูที่น้อย แต่ภาระงานและการสอนจำนวนมาก รวมทั้งครูบางคนเป็นครูจากต่างพื้นที่ หากเป็นครูในพื้นที่แต่อายุน้อยขาดองค์ความรู้และประสบการณ์ในการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จึงเป็นเรื่องที่ยากสำหรับจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รายละเอียดการสัมภาษณ์ ดังนี้

...จริง ๆ ถ้าพูดถึงเรื่องการสอนวิชาประวัติศาสตร์แล้วถือว่าเป็นวิชาที่ค่อนข้างยากอยู่นะคะ ยิ่งส่วนตัวเป็นครูที่ไม่ได้จบทางด้านนี้มาด้วยแล้ว ยิ่งเป็นเรื่องยากเข้าไปใหญ่เลยคะ เนื้อหาประวัติศาสตร์สมัยที่เรียนอยู่นั้นก็ไม่ค่อยได้ลงลึกเท่าไร แล้วยังเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้วยแล้วยิ่งเป็นเรื่องที่ยากเข้าไปอีก เพราะว่าตอนเรียนนั้นเราก็ไม่เคยได้เรียนมาเลยคะ ทำให้เราไม่มีข้อมูลเนื้อหาที่แน่นชัดมากพอที่จะสอนนักเรียน กลัวว่าจะสอนผิดเป็นการบิดเบือนข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไป

(ครูคนที่ 1 โรงเรียนบ้านปากปาด, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2568)

ภาพ 12 สัมภาษณ์ครูคนที่ 1 โรงเรียนบ้านปากปาด

...การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ตึงเครียด เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียนที่ควรจะมี แต่ข้อมูลที่นำไปสอนเราก็จะไม่ค่อยถนัดมากนัก เพราะครูก็เพิ่งย้ายมาอยู่ที่นี่ และไม่ได้เป็นคนพื้นที่ด้วยเลยไม่ทราบข้อมูลท้องถิ่นนำปาดเท่าใดนักคะ การที่เราจะมาสอนนักเรียนได้ก็ต้องใช้เวลาเตรียมการสอน แต่ปัญหาคือเราไม่มีเวลาที่จะเตรียมเนื้อหาละคะ เพราะภาระงานอื่นเบียดบังมาก ๆ และกิจกรรมงานประเพณีที่แทรกเข้า

มาอีก จึงทำให้ครูไม่สามารถหาเรื่องอื่นมาสอนให้ความรู้แก่นักเรียนเพิ่มเติมได้ ทำได้แค่สอนจากในหนังสือเรียนเพียงเท่านั้น ถ้าให้พูดกันจริง ๆ แค่อ่านหนังสือเรายังสอนกันไม่ทันเลยล่ะ เพราะกิจกรรมเยอะมาก ๆ

(ครูคนที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยคอม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2568)

2. ด้านผู้เรียน

พบว่า ผู้เรียนขาดประสบการณ์และองค์ความรู้ในการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนมีน้อย ส่วนใหญ่ยังคงเน้นการฟังการบรรยายจากครูผู้สอน เน้นการจดและท่องจำเนื้อหา บางโรงเรียนไม่เคยมีการสอนมาก่อน และบางโรงเรียนสอนเพียงรายละเอียดในบางส่วนเท่านั้น ทำให้ผู้เรียนไม่เห็นถึงความสำคัญของการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รายละเอียดการสัมภาษณ์ ดังนี้

...ส่วนใหญ่ครูจะสอนจากในหนังสือเรียน ถ้าเป็นเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นครูก็จะอธิบายให้ฟัง ไม่ก็เปิดคลิปจาก youtube ให้ดูบ้าง และก็ให้ไปงานไปค้นคว้าเพิ่มเติม ซึ่งจะลำบากมาก ๆ ครับเพราะไม่มีข้อมูลในหนังสือ จนทำให้บางทีผมก็ไม่ค่อยเข้าใจเท่าไรครับ

(นักเรียนคนที่ 5 โรงเรียนบ้านห้วยคอม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2568)

...ผมคิดว่าครูหลาย ๆ ท่านมีวิธีการสอนที่ต่างกันออกไปครับ บางท่านก็จะเป็นการอธิบายอย่างเดียว บางท่านก็อธิบายแล้วให้ทำงานด้วย แต่สำหรับผมและเพื่อน ๆ ในกลุ่มที่เคยคุยเรื่องการเรียนกัน พวกผมมองว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นเรื่องที่ยากครับ เนื้อหาเยอะมาก ๆ ยิ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเรา ยิ่งไม่มีข้อมูลให้ศึกษาในหนังสือเลยครับ เวลาเรียนในห้องเรียนเลยเป็นปัญหามาก ๆ พวกผมเลยอยากให้ครูพาไปทำกิจกรรมนอกห้องเรียนเพื่อให้พวกผมได้เกิดความรู้และมีข้อมูลมาศึกษาครับ ส่วนขั้นตอนการคิดประวัติศาสตร์ที่ครูเคยสอนผมก็จะไม่ค่อยเข้าใจเท่าไรครับ

(นักเรียนคนที่ 2 โรงเรียนบ้านปากปาด, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2568)

...ผมชอบเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนะครับ คุณครูได้สอนความเป็นมาของท้องถิ่น วิถีชีวิต และก็ให้ช่วยกันวิเคราะห์วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นครับ ส่วนใหญ่ครูก็จะอธิบายแล้วก็หาวิดีโอจาก youtube ให้พวกผมได้ดูครับ บางครั้งคุณครูก็ให้เอางานไปค้นคว้าเพิ่มเติมที่บ้าน ให้ไปถามผู้หลักผู้ใหญ่ เพราะเนื้อหาในหนังสือไม่มีครับ เป็นไปได้ผม

อยากให้ครูพาออกไปเรียนนอกสถานที่จริงบ้างครับ แต่ผมคิดว่าคงไม่ค่อยมีเวลาไปเพราะ
กิจกรรมเยอะมาก ๆ

(นักเรียนคนที่ 11 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2568)

ภาพ 13 สัมภาษณ์นักเรียนคนที่ 11 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า

...หนูได้เรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนะค่ะ คุณครูมีสอนอยู่บ้างค่ะแต่ไม่ได้มาก ครูจะเปิดคลิปวิดีโอให้ดู บางครั้งก็บรรยายให้ฟัง แต่เท่าที่จำได้แต่ละปีจะมีเพียงเล็กน้อยค่ะ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นตามในหนังสือเรียนประวัติศาสตร์ที่คุณครูให้เรียน งานที่ให้เราส่วนใหญ่ก็จะมาจากทำยบทในหนังสือค่ะเป็นเรื่องประวัติศาสตร์ทั่วไป ไม่ได้เป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ถ้าครูให้ทำงานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็จะให้ทำหลังที่คุณครูสอนเลย เพราะหาข้อมูลจากในหนังสือเรียนไม่มี หาทางออนไลน์ก็ไม่ได้ค่ะเพราะโรงเรียนไม่ได้ให้อาไรศัพทมา ต้องขอเอากลับไปทำเป็นการบ้านค่ะแล้วหนูคิดว่าประวัติศาสตร์เป็นเรื่องที่ยากมาก ๆ ค่ะ เนื้อหาเยอะมาก บางทีเรียนไปก็งงนะค่ะ ถ้าครั้งไหนที่คุณครูอธิบายเยอะ ๆ หนูก็รู้สึกง่วงค่ะ

(นักเรียนคนที่ 12 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2568)

3. ด้านเนื้อหา

พบว่า ในด้านของเนื้อหาการสอนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นน้ำปาดนั้น ส่วนใหญ่ไม่ได้จัดให้มีการสอนโดยตรง จะเป็นการบูรณาการในรายวิชาพื้นฐาน และครูผู้สอนจะเน้นสอนจากเนื้อหาที่อิงตามหนังสือเรียนที่ทางโรงเรียนจัดสรรให้ซึ่งไม่มีเนื้อหาในเรื่องของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นน้ำปาดเลย จึงส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์วัฒนธรรม

ท้องถิ่นน้อยลงไปด้วย แต่จากการสัมภาษณ์นักเรียนและครูผู้สอนนั้นให้ความสนใจและอยากให้มีการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นน้ำปาดอย่างจริงจัง ซึ่งรายละเอียดการสัมภาษณ์ ดังนี้

...ส่วนใหญ่เนื้อหาที่หนูเรียนจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ที่อยู่ในหนังสือเรียนค่ะ เรื่องของท้องถิ่นไม่ค่อยได้เรียนค่ะ ที่ได้เรียนก็จะเป็นเรื่องหลักฐานประวัติศาสตร์ อาณาจักรโบราณ ประมาณนี้ค่ะ คือถ้าถามหนูก็บอกตามตรงหนูไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเลยค่ะ

(นักเรียนคนที่ 3 โรงเรียนบ้านปากปาด, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2568)

...ผมเคยเรียนประวัติศาสตร์ครับ เนื้อหาที่มาจากในหนังสือเรียนครับแต่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผมไม่เคยเรียนครับ

(นักเรียนคนที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยคอม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2568)

...เคยเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เนื้อหาเกี่ยวกับประวัติท่านพญาปาดแค่นั้นครับ นอกนั้นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับในหนังสือเรียนเลยครับ ประวัติศาสตร์สุโขทัย อโยธยา ธนบุรี ประมาณนี้ครับ

(นักเรียนคนที่ 8 โรงเรียนบ้านเด่นเหล็ก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2568)

...โรงเรียนก็มีการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เลยค่ะ เอาไปบูรณาการในวิชาพื้นฐานต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นวิชาประวัติศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และวิชาศิลปะ หลักสูตรท้องถิ่นก็มีการกำหนดใส่ไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนค่ะตามที่ทางเขตพื้นที่ฯ ได้ให้แนวทางไว้ ตอนนั้นที่รับแนวทางมาทางเขตพื้นที่ให้ส่งครูวิชาการและครูผู้สอนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูประวัติศาสตร์เข้าอบรมเพื่อร่วมจัดทำแนวทางหลักสูตรท้องถิ่นของอำเภอแล้วให้โรงเรียนในสังกัด สพป. อุตรดิตถ์ เขต 2 นำหลักสูตรท้องถิ่นไปบูรณาการเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน แต่ถ้าถามว่าในส่วนเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เอามาสอนนั้น ยอมรับว่าไม่ได้เน้นขนาดนั้นค่ะ เพราะเราไม่มีเวลาไปเตรียมเนื้อหาให้นักเรียนเพิ่มเติม เราก็คงจะไปสอนตามหนังสือเสียมากกว่า แต่อยากให้เด็กได้เรียนรู้ไว้นะคะ เพราะเป็นเรื่องท้องถิ่นของพวกเขา

(ครูคนที่ 3 โรงเรียนบ้านเด่นเหล็ก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2568)

...ที่โรงเรียนมีการนำเอาหลักสูตรท้องถิ่นไปบูรณาการกับหลักสูตรสถานศึกษา ดังนั้น เนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็จะนำไปบูรณาการกับวิชาต่าง ๆ ค่ะ ตามที่นโยบายของเขตฯเค้าให้มานั้นแหละค่ะ ที่นี้ก็มีการบูรณาการในวิชาพื้นฐานตั้งแต่ในระดับชั้น ป.1 เลย ส่วนมากก็จะอยู่กับวิชาสังคม ฯ และประวัติศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ เช่น เรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาเมืองน้ำปาด แต่เราก็จะยึดสอนตามหนังสือเรียนมากกว่า ซึ่งเนื้อหาในหนังสือเรียนจะเป็นเรื่องในเรื่องของประวัติศาสตร์ทั่วไปที่นักเรียนจะได้เรียนตามตัวชี้วัด มาตรฐานการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนยังขาดองค์ความรู้ในเรื่องของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตัวเองอยู่มาก

(ครูคนที่ 1 โรงเรียนบ้านปากปาด, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2568)

4. กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น

พบว่าในปัจจุบันโรงเรียนขยายโอกาสในเขตพื้นที่อำเภอเมืองน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนชุมชนบ้านนากลาง โรงเรียนบ้านปากปาด โรงเรียนบ้านเด่นเหล็ก และโรงเรียนบ้านห้วยคอม ได้มีการจัดการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกัน คือ ยังคงเป็นการสอนแบบบรรยายจากครูผู้สอน ในชั้นเรียน เน้นให้ผู้เรียนท่องจำเหตุการณ์ ท่องจำชื่อบุคคล ท่องวันและเวลา และไม่มีการต่อยอดกิจกรรมหรือส่งเสริมกระบวนการคิดมากนัก ส่วนใหญ่เป็นเพียงการถาม-ตอบ เพียงอย่างเดียว โดยที่ผู้เรียนไม่ได้มีการคิดต่อยอดและไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน รวมถึงมีการทำกิจกรรมกลุ่มที่ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันสืบค้นหาคำตอบลงในใบงานหรือชิ้นงาน โดยใช้แหล่งสืบค้นข้อมูลจากหนังสือเรียนเป็นหลัก เนื่องจากโรงเรียนทั้ง 4 แห่งยังไม่อนุญาตให้ผู้เรียนนำโทรศัพท์มาโรงเรียนดังนั้นผู้เรียนจึงขาดแหล่งสืบค้นข้อมูลที่หลากหลาย และไม่มีการพาผู้เรียนออกไปเรียนรู้จากพื้นที่ในชุมชน ซึ่งเป็นอุปสรรคปัญหาต่อผู้เรียนเพราะในหนังสือเรียนไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นน้ำปาด จึงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถสืบค้นข้อมูลในเรื่องดังกล่าวได้ ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังนี้

...ส่วนตัวครูอยากพาผู้เรียนออกไปเรียนรู้ในชุมชนนอกห้องเรียนนะค่ะ แต่เป็นไปได้ยากมาก ๆ เพราะไม่ได้รับการอนุญาต จึงเป็นการสอนในชั้นเรียนด้วยการบรรยายให้ฟังแล้วให้ตอบคำถามในใบงาน ในสมุด จากการทำงานของผู้เรียนรู้สึกว่าเด็กไม่ค่อยมีกระบวนการคิดเท่าใดนะ ถ้าเป็นคำถามที่มีข้อมูลในหนังสือก็จะตอบได้ แต่ถ้าคำถามที่ต่อยอดออกไปเด็กก็จะตอบไม่ได้ หรือแม้แต่การให้วาดภาพหลักฐานทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมทาง

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เด็กก็จะวาดตามแบบในหนังสือหรือสื่อที่ครูนำเสนอ ซึ่งไม่มีการคิดสร้างสรรค์ประยุกต์ความรู้ใด ๆ เลยค่ะ

(ครูคนที่ 1 โรงเรียนบ้านปากปาด, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2568)

...การสอนก็ยังเป็นการบรรยายเป็นหลักค่ะ มีการให้ผู้เรียนท่องจำเนื้อหา ทำใบงาน โดยสืบค้นข้อมูลจากในหนังสือเรียน ส่วนใหญ่ก็จะเรียนภายในชั้นเรียนไม่เคยพาออกไปในชุมชนเลยคะ

(ครูคนที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยคอม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2568)

...ส่วนใหญ่จะให้ผู้เรียนทำกิจกรรมในชั้นเรียน เน้นเป็นกิจกรรมกลุ่ม ช่วยกันสืบค้นข้อมูล สรุปความรู้ที่ได้เรียนมา ในบางเรื่องก็จะใช้ผังความคิดหรือสรุปเป็นเส้นไทม์ไลน์เวลา บางครั้งผู้เรียนอาจจำรายละเอียดได้ไม่มาก แต่แค่สามารถสรุปเนื้อหาสำคัญออกมาได้ก็พอคะ

(ครูคนที่ 3 โรงเรียนบ้านเด่นเหล็ก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2568)

...ถ้าในชั่วโมงประวัติศาสตร์ ครูยังไม่เคยพาพวกเราออกไปเรียนรู้ในชุมชนเลยคะ บางทีครูมีวิดีโอให้ดู มีภาพให้ดู แต่หนูก็นึกตามไม่ออกเท่าไรคะ อยากเห็นของจริงในแหล่งเรียนรู้มากกว่า และคงสนุกในการทำกิจกรรมด้วยคะ

(นักเรียนคนที่ 12 โรงเรียนชุมชนบ้านนากลาง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2568)

5. ด้านสื่อการสอน

พบว่าในปัจจุบันการใช้สื่อการสอนประกอบการเรียนรู้อยังไม่มีความหลากหลายเท่าที่ควร ส่วนใหญ่ยังสอนโดยใช้การบรรยายตามเนื้อหาในหนังสือ ใช้สื่อจาก YouTube ให้นักเรียนได้ชม นำเสนอจาก PowerPoint ที่มีภาพประกอบการสอน ซึ่งยังขาดการเรียนรู้จากสถานที่จริงหรือหลักฐานจริงทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผู้เรียนจึงไม่ได้เรียนรู้นอกห้องเรียนและไม่ได้เห็นสถานที่จริงทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นเท่าที่ควร ทำให้ผู้เรียนยังไม่สามารถคิดและจินตนาการตามสิ่งที่เรียนได้ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสนใจในการเรียนและไม่สามารถพัฒนากระบวนการคิดต่าง ๆ ได้จากรายละเอียดการสัมภาษณ์ ดังนี้

...ในบางชั่วโมงครูก็จะมีสื่อมาให้เล่นเกมตอบคำถามบ้างครับ มีสื่อภาพ คลิปวิดีโอ บ้าง แต่ส่วนใหญ่ก็จะอธิบายบรรยายด้วยครับ ถ้าเป็นไปได้ผมอยากให้ครูมีกิจกรรมที่พา

ออกไปดูสื่อจากแหล่งเรียนรู้จริงนอกโรงเรียน เพราะบางทีเห็นแค่รูปผมก็นึกภาพตามไม่ค่อยออกครับ

(นักเรียนคนที่ 10 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2568)

...ครูจะสอนจากหนังสือค่ะ บางครั้งก็เปิดวิดีโอจาก YouTube ไม่ค่อยมีสื่ออื่นเพิ่มเติมเลยคะ หนูอยากให้มีเกมให้เล่น มีกิจกรรมอื่นให้ทำบ้างคะ เพราะเนื้อหาที่ครูสอนเยอะมาก ๆ เลยคะ และก็มีทำแต่ใบงานด้วยคะ

(นักเรียนคนที่ 3 โรงเรียนบ้านปากปาด, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2568)

...ครูจะใช้เปิดพาวเวอร์พอยต์สอนในห้องครับ บางครั้งก็เปิดวิดีโอการ์ตูนประวัติศาสตร์ใน ยูทูบให้ดูสั้น ๆ แต่ถ้าเป็นไปได้อยากดูหลักฐานของจริงครับ เพราะสิ่งที่ครูให้ดูบางครั้งผมก็นึกภาพตามไม่ค่อยออกครับ

(นักเรียนคนที่ 8 โรงเรียนบ้านเด่นเหล็ก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2568)

...ครูมองว่าเด็กจะเกิดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ดีต้องอาศัยสื่อที่ทันสมัยให้ดึงดูดความสนใจในการเรียนของผู้เรียน เพราะวิชาประวัติศาสตร์เนื้อหาข้อมูลเยอะมาก อาจทำให้เด็กเบื่อหน่ายได้หากครูสอนแต่ในหนังสือเรียน หากมีสื่อเพียงหนังสือเรียนหรือมีสื่อไม่มากก็จะเป็นอุปสรรคปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ เพราะผู้เรียนจะไม่ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม ทำชิ้นงาน ดังนั้นสื่อการสอนที่ดีที่หลากหลายจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะแก่ผู้เรียนได้คะ

(ครูคนที่ 1 โรงเรียนบ้านปากปาด, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 กุมภาพันธ์ 2568)

...ก็จะมีการเปิดหนังสือ เปิดภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ให้นักเรียนได้ดูบ้าง แล้วก็สอนตามหนังสือเรียน แต่ก็มีพาวเวอร์พอยต์ประกอบเวลาสอนบ้างนะ ไม่เคยพาผู้เรียนออกไปศึกษานอกห้องเรียนเลยคะ

(ครูคนที่ 3 โรงเรียนบ้านเด่นเหล็ก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2568)

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี ในขอบเขตเนื้อหาประเด็นต่าง ๆ 5 ด้าน ประกอบด้วย ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านสื่อการสอน สามารถสรุปได้ว่า

สภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี คือ ในปัจจุบันมีการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านการบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐาน โดยเฉพาะรายวิชาประวัติศาสตร์ แต่การจัดการเรียนการสอนจะเป็นไปตามเนื้อหาของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการบรรยายตามเนื้อหาในหนังสือเรียนหน้าชั้นเรียนจากครูผู้สอน เน้นให้ผู้เรียนท่องจำ มีการใช้สื่อจาก YouTube ให้นักเรียนได้ชม นำเสนอข้อมูลจาก PowerPoint ที่มีภาพประกอบการ และให้ผู้เรียนได้สรุปความรู้ที่ได้ศึกษาเนื้อหาจากตำราที่ใช้ประกอบการสอน อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อการสอนยังค่อนข้างจำกัด ไม่มีความหลากหลาย รวมถึงขาดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมทักษะและกระบวนการคิดของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ซึ่งรายวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีเนื้อหาค่อนข้างมากและมีความซับซ้อน จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดความสนใจและไม่สามารถทำความเข้าใจในเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งอีกด้วย

ปัญหาของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในข้อมูลประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นน้ำปาด เนื่องจากเป็นคนนอกพื้นที่จึงทำให้ครูไม่สามารถสอนหรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องของความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นได้มากนัก อีกทั้งขาดสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายด้วย ส่งผลให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้ความสนใจและไม่เห็นถึงความสำคัญในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นน้ำปาด ทำให้ไม่สามารถพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างรอบด้านและรอบคอบ รวมถึงไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการเรียนรู้และไม่สามารถคิดสร้างสรรค์ชิ้นงานได้อีกด้วย

ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าซิ่นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาและวิเคราะห์จากสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานีจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยข้อที่ 1) เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นแล้วนั้น ผู้วิจัยยังได้เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกในเรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าซิ่นน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานีจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) ของงานวิจัย คือกลุ่มผู้มีองค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอน้ำปาด จำนวน 2 คน ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นพญาปาด จำนวน 1 คน เป็นผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นพญาปาดและมีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอำเภอน้ำปาด และวัฒนธรรมภูมิปัญญาต่าง ๆ ของอำเภอน้ำปาด

2. ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอป่าตอง/อดีตข้าราชการครูบำนาญ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของอำเภอป่าตอง

จากการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกในเรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร่ อำเภอป่าตอง จังหวัดอุดรธานีจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ความสำคัญของผ้าชิ้นน้ำใคร่กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ผ้าชิ้นน้ำใคร่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชนตำบลน้ำใคร่ อำเภอป่าตอง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งสะท้อนถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาอำเภอป่าตอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ทั้งลวดลายและเทคนิคการทอที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวบ้านในชุมชน นอกจากนี้ใช้ในงานประเพณีและโอกาสสำคัญแล้ว ผ้าชิ้นน้ำใคร่ยังเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับชุมชนผ่านการจำหน่ายและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งกลุ่มทอผ้าแต่ละกลุ่มนั้นช่วยรวมตัวชาวบ้านในชุมชนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้และสามารถพัฒนาฝีมือการทอผ้าได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังช่วยส่งต่อองค์ความรู้ไปสู่คนรุ่นใหม่เพื่อเป็นการรักษามรดกวัฒนธรรมนี้ให้คงอยู่ กล่าวได้ว่าการทอผ้าชิ้นน้ำใคร่จึงเป็นทั้งอาชีพ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงชุมชนเข้าด้วยกันอย่างแน่นแฟ้นในมิติของด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นสู่ปัจจุบัน ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

...ผ้าชิ้นน้ำใคร่เป็นมรดกที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ฝากไว้ให้ลูกหลาน ซึ่งลวดลายในแต่ละผืนจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ความเป็นมา วัฒนธรรมและบริบททางธรรมชาติของชาวบ้านน้ำใคร่ ซึ่งถ้าพูดกันแล้วผ้าชิ้นน้ำใคร่ก็มีรากฐานมาจากผ้าชิ้นของน้ำปาดที่เป็น 1 ในนางพญาผ้าชิ้นของภาคเหนือ การรวมกลุ่มทอผ้าของตำบลน้ำใคร่เป็นการสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้แก่ผู้คนในชุมชนและช่วยให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และพัฒนาฝีมือไม่ให้มรดกนี้สูญหายไป (ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอป่าตอง/อดีตข้าราชการครูบำนาญ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2568)

ภาพ 14 สัมภาษณ์ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอป่าตอง/อดีตข้าราชการครูบ้านญู

...ผ้าชิ้นน้ำใคร่ไม่ใช่แค่ผ้าทอธรรมดา แต่เป็นมรดกที่สะท้อนถึงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนลวดลายแต่ละผืนมีเอกลักษณ์เฉพาะ ถ่ายทอดเรื่องราวและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ นอกจากจะใช้ในงานบุญและประเพณีสำคัญแล้ว ผ้าชิ้นยังช่วยสร้างรายได้ให้ชาวบ้าน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคี ความผูกพันและวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน ผมมองว่าเมื่อคนรุ่นใหม่หันมาสนใจทอผ้ามากขึ้น ก็เป็นโอกาสที่ดีในการรักษาวัฒนธรรมนี้ให้คงอยู่

(เจ้าหน้าที่ อบต.บ้านฝายที่รับผิดชอบดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นพญาปาด, ผู้สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2568)

ภาพ 15 สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ อบต.บ้านฝายที่รับผิดชอบดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นพญาปาด

ส่วนข้อมูลลักษณะของผ้าซิ่นน้ำไคร้ อำเภอป่าตอง จังหวัดอุดรธาตุนั้น พบว่า ผ้าซิ่นน้ำไคร้ มีรากฐานความเป็นมาจากผ้าซิ่นของน้ำป่าตองที่เป็นหนึ่งในนางพญาผ้าซิ่นของภาคเหนือ เป็นวัฒนธรรม การทอผ้าที่สืบทอดกันมานานของชาวน้ำป่าตองแต่เดิมที่เข้ามาอาศัยซึ่งเป็นลาวโซ่ง อพยพมาเนื่องจาก สงครามและการต่อสู้จากเมืองหลวงพระบางประเทศลาว ซิ่นน้ำป่าตองนั้นจะได้กลืนอายุจากผ้าลาวอย่าง ครบถ้วน ลักษณะจะคล้ายซิ่นลาวครั้ง ตัวซิ่นจะมัดหมี่เป็นลายแบบลาว บางผืนจะใช้เทคนิคเกาะลัว่ง แบบมาผสมผสาน บางผืนนำเอาผ้าต่างชาติอย่างจีนและอินเดียมาทำตัวซิ่น ซึ่งซิ่นแบบนี้ถือเป็นซิ่น พิเศษ คือ ไม่ได้ทอใช้ในชีวิตรประจำวัน แต่ทอเป็นซิ่นมุนมั่ง หมายถึง มรดกประจำตระกูล ซึ่งผ้าซิ่นน้ำ ไคร้จะมีลักษณะแบบซิ่นของอำเภอป่าตอง มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ความเป็นมา วัฒนธรรมและบริบททางธรรมชาติของชาวน้ำไคร้ เช่น ลายข้าวพันก้อนก็ มาจากประเพณีข้าวพันก้อน ลายน้ำไหลที่เป็นลายเอกลักษณ์ของอำเภอป่าตองก็มาจากสายน้ำที่ชื่อว่า แม่น้ำป่าตอง ที่มีความสำคัญกับชาวน้ำป่าตองมาแต่สมัยโบราณ และลายขอไม้ไร่ เป็นไม้ที่มีลักษณะคล้าย ไม้ไผ่ แต่ลำต้นจะเล็กกว่า พบเป็นจำนวนมากในเขตอำเภอป่าตอง ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

...ผ้าซิ่นน้ำไคร้มีรากฐานมาจากผ้าซิ่นน้ำป่าตอง ซึ่งเป็นหนึ่งในนางพญาผ้าซิ่นของ ภาคเหนือชาวน้ำป่าตองดั้งเดิมเป็นลาวโซ่งที่อพยพมาจากหลวงพระบาง ทำให้ผ้าซิ่นของเรา มี กลืนอายุของผ้าลาวอย่างเต็มเปี่ยม ทั้งลวดลายมัดหมี่และเทคนิคเกาะลัว่งที่เป็นเอกลักษณ์ บางผืนมีการผสมผสานผ้าของต่างชาติ เช่น จีนและอินเดีย ซึ่งถือเป็นซิ่นมุนมั่ง หรือมรดก ประจำตระกูล นอกจากนี้ ผ้าซิ่นน้ำไคร้ยังสะท้อนถึงวิถีชีวิตและประวัติศาสตร์ของชุมชน ผ่านลวดลาย เช่น ลายข้าวพันก้อนที่เชื่อมโยงกับประเพณีท้องถิ่น และลายน้ำไหลที่ได้รับ แรงบันดาลใจจากแม่น้ำป่าตอง ท่านกล่าวทิ้งท้ายว่า ซิ่นน้ำไคร้ไม่ใช่แค่ผืนผ้า แต่เป็นเรื่องราว ของบรรพบุรุษและมรดกที่เราภูมิใจสืบทอดต่อไป

(ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอป่าตอง/อดีตข้าราชการครูบำนาญ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธาตุนั้น เขต 2, ผู้ให้สัมภาษณ์ 16 มกราคม 2568)

...ลวดลายของซิ่นน้ำไคร้ได้รับอิทธิพลจากผ้าลาวดั้งเดิมเหมือนกับความเป็นมาของ ซิ่นอำเภอป่าตองเลย ที่สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ของชาวลาวโซ่งที่อพยพมาอาศัยอยู่ที่นี่ และยังคงรักษาเอกลักษณ์ผ่านเทคนิคมัดหมี่และเกาะลัว่ง ลายข้าวพันก้อน ลายน้ำไหล ลาย ดาวล้อมเดือน และลายขอไม้ไร่ ล้วนสะท้อนวิถีชีวิตและธรรมชาติของชุมชน ลายของผ้าจะ อิงตามบริบทธรรมชาติของชุมชน ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ผ้าซิ่นน้ำไคร้เป็นมรดกที่ มีคุณค่าคู่ชุมชน และในชุมชนก็มีกลุ่มทอผ้าหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มทอผ้าบ้านปางเกลือ กลุ่ม

ทอผ้าบ้านวังผาชัน กลุ่มทอผ้าป่าทองใบ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะมีลักษณะของสีผ้า เทคนิคการทอต่างกันไปบ้าง แต่ที่เหมือนกันคือลักษณะของลายที่ยังคงเป็นต้นฉบับอิทธิพลของวัฒนธรรมอำเภอป่าด

(เจ้าหน้าที่ อบต.บ้านผายที่รับผิดชอบดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นพญาป่าด, ผู้ให้สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2568)

ข้อมูลในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร้เป็นแนวทางที่ช่วยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้เข้าใจรากเหง้าของวัฒนธรรมตนเอง กิจกรรมนี้ไม่เพียงแต่ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและลวดลายของผ้าชิ้นน้ำใคร้ แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ผ่านการออกแบบลวดลายหรือการประยุกต์ใช้ผ้าทอในรูปแบบใหม่ นักเรียนจะได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงซึ่งช่วยเสริมสร้างจินตนาการและทักษะการคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้ ยังเป็นโอกาสให้ผู้เรียนได้สานสัมพันธ์กับผู้รู้ในชุมชน ผ่านการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกท้องถิ่นของตนเอง และกิจกรรมนี้ยังสามารถนำไปต่อยอดสู่การสร้างผลิตภัณฑ์หรืออาชีพในอนาคตสุดท้ายแล้ว นอกจากนี้อาจการเรียนรู้ผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร้จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

...คิดว่าเป็นกิจกรรมที่ดีนะคะ ในฐานะที่เคยเป็นครูมาก่อน การจัดกิจกรรมแบบนี้ถือว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยเชื่อมโยงผู้เรียนกับรากเหง้าของตนเอง นอกจากจะเรียนรู้ประวัติความเป็นมาและลวดลายของผ้าแล้ว ผู้เรียนยังสามารถพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ผ่านการออกแบบลวดลายใหม่ ๆ ของตนเองที่เชื่อมโยงกับสภาพบริบทในชุมชน การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้นอกห้องเรียนจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำซึ่งช่วยกระตุ้นจินตนาการและการคิดวิเคราะห์ และเกิดเป็นไอเดียในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนได้ดี นอกจากนี้ยังได้สานสัมพันธ์กับผู้รู้ในชุมชนผ่านการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกท้องถิ่นของตนเองด้วยค่ะ

(ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอป่าด/อดีตข้าราชการครูบำนาญ สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2568)

...ผมมองว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่ในชุมชน ถือว่าเป็นเรื่องที่ดีนะครับ เพราะทำให้ผู้เรียนได้สานสัมพันธ์กับชุมชน ให้ผู้รู้ ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนเป็นดังครูที่สอนองค์ความรู้ใหม่ ๆ แก่ผู้เรียน เป็นการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทำให้ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญของชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่นด้วย ส่วนกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมลายผ้าก็เป็นกิจกรรมที่ดี เพราะในปัจจุบันนี้เด็กในชุมชนของเราไม่เห็นถึงความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาของเราเลย การที่มีการเรียนรู้ผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้จึงถือว่าผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีคุณค่าอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ผมยังมองว่ากิจกรรมนี้สามารถต่อยอดสู่การสร้างอาชีพหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนในอนาคตได้ด้วย

(เจ้าหน้าที่ อบต.บ้านฝายที่รับผิดชอบดูแลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นพญาปาด, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2568)

จากรายละเอียดการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ผ้าชิ้นน้ำไคร้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชนตำบลน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี ซึ่งสะท้อนถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาและภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สืบทอดมาอย่างยาวนานทั้งลวดลายและเทคนิคการทอที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ผ้าชิ้นน้ำไคร้นั้นมีรากฐานความเป็นมามาจากผ้าชิ้นอำเภอน้ำปาด ซึ่งเป็นหนึ่งในนางพญาผ้าชิ้นของภาคเหนือ จะได้รับกลิ่นอายจากผ้าลาวอย่างครบถ้วน ลักษณะจะคล้ายชิ้นลาวครึ่ง ตัวชิ้นจะมัดหมี่เป็นลายแบบลาว บางผืนจะใช้เทคนิคเกาส้างแบบมาผสมผสาน เนื่องจากชาวบ้านน้ำปาดเดิมตามประวัติศาสตร์คำบอกเล่าเป็นชาวลาวที่อพยพมาจากหลวงพระบางจากเหตุการณ์ทางการเมือง มีลักษณะและลวดลายที่สะท้อนวิถีชีวิตและธรรมชาติของชาวน้ำไคร้ เช่น ลายข้าวพันก้อน ลายขอไม้ไร่ และลายน้ำไหลที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและสายน้ำที่มีความสำคัญของผู้คนคือแม่น้ำปาด ซึ่งการรวมกลุ่มทางวัฒนธรรมการทอผ้าชิ้นถือเป็นแหล่งสร้างรายได้และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และช่วยเชื่อมโยงชุมชนให้มีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ทำให้การทอผ้าชิ้นสามารถส่งต่อภูมิปัญญาให้คนรุ่นใหม่เพื่อรักษามรดกวัฒนธรรมไว้ได้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นผ้าชิ้นน้ำไคร้จึงสามารถช่วยให้นักเรียนเข้าใจรากเหง้าของวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบลวดลายผ้าให้มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปได้อีกด้วย

จากข้อมูลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นข้างต้นร่วมกับข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทางด้านความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ้าชิ้นน้ำไคร้ และจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลการสังเคราะห์ขั้นตอน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นวางแผนเตรียมความพร้อม 2) ขั้นดำเนินกิจกรรมเรียนรู้ชุมชน 3) ขั้นสะท้อนคิดและ 4) ขั้นประเมินผล ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ และนำกิจกรรมดังกล่าวไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า ปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน ที่เรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นกิจกรรมที่ใช้ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ซึ่งใช้แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ชื่อว่า “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าขึ้นน้ำไคร้” ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ดังนี้

ภาพ 16 คู่มือกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 ผ้าทอน้ำปาดนางพญาผ้าซิ่น สู้ผ้าซิ่นท้องถิ่นบ้านน้ำไคร้

เป็นกิจกรรมที่ครูได้วางแผนจากการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นตำบลน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานีมาสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาของผ้าซิ่นน้ำไคร้ ซึ่งครูได้ให้ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอน้ำปาดนางพญาผ้าซิ่นและผ้าซิ่นท้องถิ่นบ้านน้ำไคร้ ทั้งในด้านประวัติความเป็นมาของผ้าตำบลน้ำไคร้ที่มีรากฐานมาจากผ้าของอำเภอน้ำปาด และเอกลักษณ์ของลายผ้าที่ได้รับอิทธิพลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัฒนธรรมท้องถิ่นและบริบทสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยครูได้นำคลิปภาพยนตร์สั้นเรื่อง “รากรส” มาเปิดให้นักเรียนดูหลังจากนั้นครูกระตุ้นให้นักเรียนคิดโดยการตั้งคำถามว่านักเรียนเห็นวัฒนธรรมใดบ้างจากภาพยนตร์สั้นเรื่องนี้ พร้อมกระตุ้นให้ตัวอย่างผ้ามาเป็นสื่อให้ผู้เรียนได้เห็น นอกจากนี้ได้เชิญวิทยากรที่มีความรู้มาร่วมให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเรื่องของการทอผ้าและประวัติความเป็นมาของลายผ้าอำเภอน้ำปาด คือ คุณครู อัจฉราภรณ์ มอนรอยด์ ครูโรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า ซึ่งครูอัจฉราภรณ์มีความรู้ในเรื่องของการทอผ้า เนื่องจากที่บ้านของครูอัจฉราภรณ์เป็นกลุ่มทอผ้า นอกจากนี้ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการตั้งคำถามในประเด็นที่สงสัย และมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูกับผู้เรียน หลังจากนั้นครูให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน เพื่อให้แต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่อไปที่จะใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

ภาพ 17 กิจกรรมที่ 1 ผ้าทอน้ำปาดนางพญาผ้าซิ่น สู้ผ้าซิ่นท้องถิ่นบ้านน้ำไคร้

กิจกรรมที่ 2 ผู้เรียนถาม-ผู้รู้ตอบ

กิจกรรมนี้จะเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนร่วมกันลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการที่ได้วางไว้ และเป็นกิจกรรมที่พาผู้เรียนออกเรียนรู้นอกห้องเรียนมีการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ซึ่งครูได้พาผู้เรียนศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมการทอผ้าจากกลุ่มทอผ้าตำบลน้ำไคร้ 2 แหล่ง คือ 1) กลุ่มทอผ้าบ้านวังผาชัน 2) กลุ่มทอผ้าบ้านปางเกลือ โดยให้ผู้เรียนนำความรู้และประเด็นคำถามที่ได้จากในชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งครูผู้สอนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้การตั้งคำถามรวบรวมข้อมูล และพิสูจน์ข้อมูล ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาข้อมูลจากสถานที่จริง ได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เรียนและชุมชน เช่น การสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชนด้านการทอผ้า ผู้รู้เรื่องประวัติความเป็นมาของลายผ้า และวิธีการขั้นตอนในการทอผ้าของตำบลน้ำไคร้ นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้และเกิดองค์ความรู้จากตนเอง ซึ่งครูเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้และคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

ภาพ 18 กิจกรรมที่ 2 ผู้เรียนถาม-ผู้รู้ตอบ

กิจกรรมที่ 3 เส้นสายลายผ้า

เป็นกิจกรรมขั้นการสะท้อนคิด ผู้เรียนได้นำความรู้ข้อมูลต่าง ๆ จากการปฏิบัติกิจกรรมลงพื้นที่แหล่งเรียนรู้ในชุมชนจากกลุ่มทอผ้าตำบลน้ำไคร้ 2 แหล่ง คือ 1) กลุ่มทอผ้าบ้านวังผาชัน 2) กลุ่มทอผ้าบ้านปางเกลือ ในเรื่องประวัติความเป็นมาของลายผ้าและอิทธิพลวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏบนลายผ้าของตำบลน้ำไคร้ มาวิเคราะห์และสรุปความรู้ที่ได้จากการเก็บข้อมูลในใบงานของตนเองหลังจากนั้นผู้เรียนนำใบงานของตนเองมาร่วมกันร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม ซึ่งครูจะทำหน้าที่คอยกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งข้อสันนิษฐาน ตั้งคำถามจากข้อมูลที่ได้ค้นคว้า และเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นเหตุเป็นผล รวมทั้งให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิดอีกด้วย

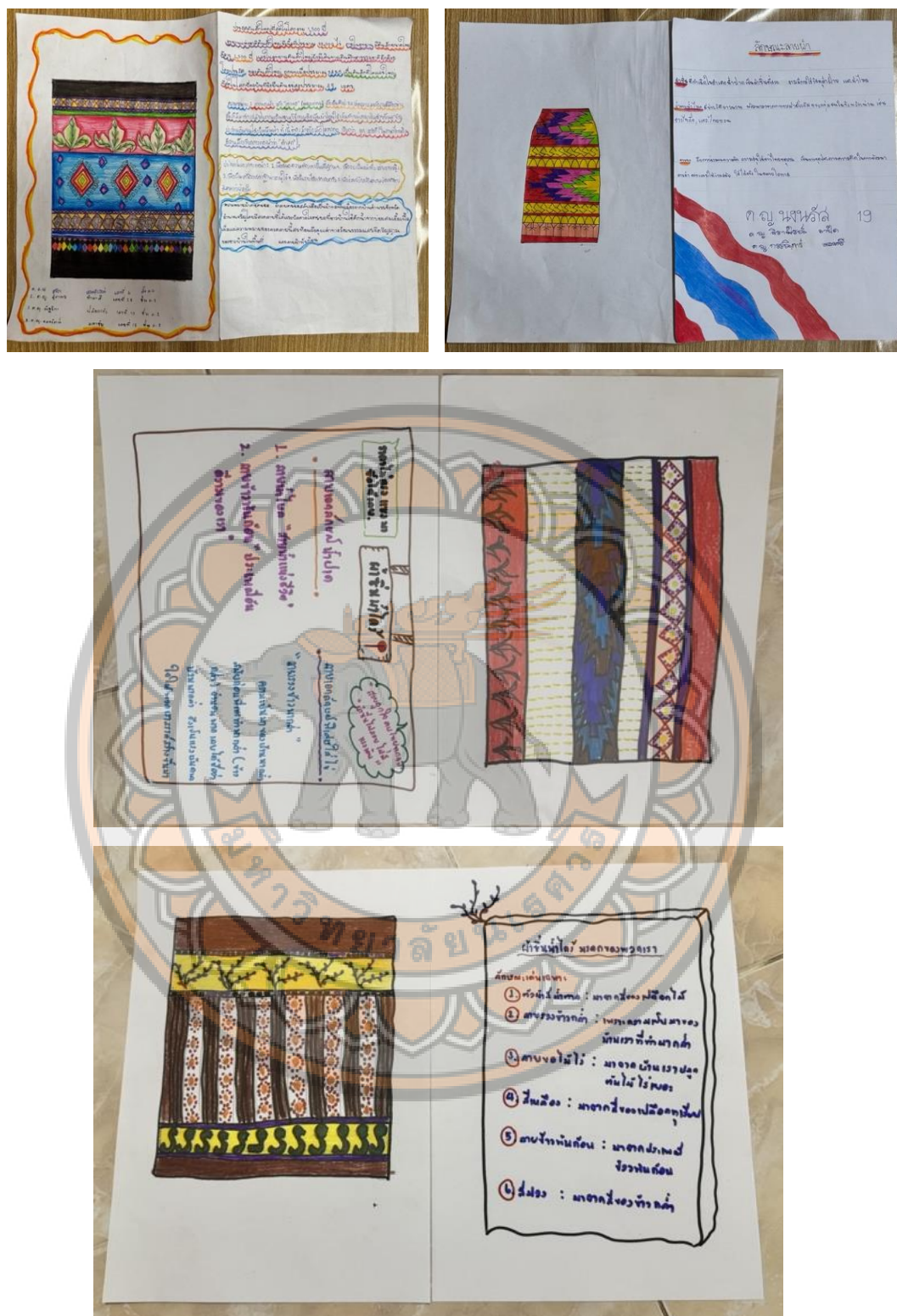
ภาพ 19 กิจกรรมที่ 3 เส้นสายลายผ้า

กิจกรรมที่ 4 สืบต่อสรรค์สร้างผ้าชิ้นของเรา

กิจกรรมสืบต่อสรรค์สร้างผ้าชิ้นของเราเป็นกิจกรรมที่มีการตรวจสอบผลกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงจากการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบประเมินชิ้นงานความคิดสร้างสรรค์ ที่ครูให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมมาออกแบบลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มตน โดยนำข้อมูลความรู้เกี่ยวกับลายผ้าชิ้นน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ มาผสมผสานกับลวดลายที่กลุ่มของตนได้ออกแบบสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์บริบทสภาพแวดล้อมในชุมชนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และลักษณะเด่นของชุมชน ที่สะท้อนวิถีชีวิตและธรรมชาติของชาวน้ำไคร้ เกิดเป็นการสรรค์สร้างลวดลายผ้าชิ้นขึ้นใหม่ ทำให้นักเรียนเข้าใจรากเหง้าของวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนและเป็นการส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ จากนั้นผู้เรียนได้มีการนำเสนอชิ้นงานของกลุ่มตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มเพื่อนนักเรียนหน้าชั้นเรียน

ภาพ 20 กิจกรรมที่ 4 สืบต่อสรรค์สร้างผ้าชิ้นของเรา

ภาพ 21 กิจกรรมที่ 4 สืบต่อสรรค์สร้างผ้าชิ้นของเรา

หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าชิ้นน้ำไคร้” ทั้ง 4 กิจกรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า ปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน ที่เรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์เรียบร้อยแล้วนั้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เรียนซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยข้อที่ 2 โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหา สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านสื่อการสอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านครูผู้สอน

หลังจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าชิ้นน้ำไคร้” ทั้ง 4 กิจกรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า ปีการศึกษา 2567 พบว่า ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การบรรยายให้ความรู้เบื้องต้น การเชิญวิทยากรที่มีองค์ความรู้เรื่องการทอผ้าชิ้น การพาผู้เรียนลงพื้นที่เรียนรู้จากแหล่งจริงในชุมชน และการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ชิ้นงานของตนเอง โดยครูสนับสนุนให้ผู้เรียนตั้งคำถาม ค้นหาข้อมูล ทดลองปฏิบัติจริง และแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ครูส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม โดยให้ผู้เรียนร่วมกันออกแบบลวดลายผ้าชิ้นใหม่ที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนและความเข้าใจของตนเองต่อวัฒนธรรมดั้งเดิม การที่ครูใช้การประเมินตามสภาพจริง เช่น การสังเกตพฤติกรรมและการประเมินชิ้นงานความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงออกทางความคิด อีกทั้งการนำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้นยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาความมั่นใจในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ สุดท้ายแล้ว กิจกรรมทั้งหมดที่ครูออกแบบไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจรากเหง้าทางวัฒนธรรม แต่ยังพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์และสามารถนำความรู้ไปต่อยอดได้ ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

...การเรียนกับครูทำให้พวกเราได้เรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เราได้ลงพื้นที่ศึกษาจริง ได้ฟังความรู้จากครูวิทยากรจากผู้รู้ และได้ทดลองออกแบบลวดลายผ้าชิ้นของตนเอง ซึ่งช่วยให้เข้าใจวัฒนธรรมของชุมชนมากขึ้น และการทำงานเป็นกลุ่มยังทำให้เราได้แลกเปลี่ยนความคิดและฝึกการคิดสร้างสรรค์ การนำเสนอผลงานต่อเพื่อน ๆ ก็ช่วยเพิ่มความมั่นใจ สุดท้าย เราารู้สึกว่าความรู้นี้สามารถนำไปต่อยอดและพัฒนาต่อไปในอนาคตได้ด้วยค่ะ

(นักเรียนคนที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2568)

...ครูพาพวกเราไปศึกษาหาข้อมูลนอกห้องเรียนครับ ผมก็รู้สึกตื่นเต้นนะถึงแม้จะเป็นในชุมชนของเราแต่การไปศึกษาสัมภาษณ์คนเฒ่าคนแก่ก็เป็นอีกอารมณ์หนึ่งที่ทำให้ผมรู้สึกแปลกใหม่ เกิดความรู้มากมายทั้ง ๆ ที่ก็เป็นสถานที่ที่ผมผ่านทุกวันแต่ผมก็ไม่เคยได้มาเรียนรู้เลย เป็นความรู้นอกห้องเรียนที่ได้จากเรื่องใกล้ตัว คนใกล้ตัวครับ ครูให้ความรู้เรื่องผ้ามก่อน จากนั้นครูมีการกระตุ้นให้ผมอยากรู้ให้ผมสังเกตลายผ้า สังเกตความเป็นมาของท้องถิ่นเรา ผมก็เตรียมคำถามไว้ก่อนเลยครับ ก่อนลงสัมภาษณ์ผู้รู้ในการทอผ้าครับ ถ้าเป็นไปได้ผมก็อยากให้ครูพาไปอีกหลาย ๆ กิจกรรมครับ

(นักเรียนคนที่ 11 โรงเรียนชุมชนบ้านนากลาง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2568)

...กิจกรรมที่ครูสอนสนุกดีครับ ครูเปิดโอกาสให้พวกเราได้เรียนรู้จากหลายแหล่ง ทั้งการบรรยาย จากครูวิทยากร และการลงพื้นที่จริง ครูส่งเสริมให้เราตั้งคำถาม ค้นคว้า และทดลองทำงานด้วยตนเอง ทำให้เราเข้าใจวัฒนธรรมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ครูยังให้เราทำงานเป็นกลุ่ม ออกแบบลวดลายผ้าชิ้นใหม่ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ การเรียนกับครูทำให้เรากล้าคิด กล้าแสดงออกครับ

(นักเรียนคนที่ 14 โรงเรียนชุมชนบ้านนากลาง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2568)

ภาพ 22 สัมภาษณ์ผู้เรียนหลังทำกิจกรรม

2. ด้านผู้เรียน

จากการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร่ “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าชิ้นน้ำใคร่” พบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ วัฒนธรรมท้องถิ่นตำบลน้ำใคร่มากขึ้น ผ่านการศึกษาประวัติความเป็นมาของผ้าชิ้นและจากการลงพื้นที่เรียนรู้จริง ผู้เรียนได้ฝึกตั้งคำถาม ค้นคว้าข้อมูล และสัมภาษณ์ปราชญ์ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วย

ตนเองอย่างมีความหมาย การลงมือปฏิบัติจริงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจขั้นตอนการทอผ้าและเห็นความสำคัญของเอกลักษณ์ลวดลายผ้าท้องถิ่น นอกจากนี้ การแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนทำให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลที่ได้รับมาสังเคราะห์และออกแบบลวดลายผ้าชิ้นใหม่ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ผู้เรียนรู้สึกเรียนประวัติศาสตร์สนุกมากขึ้น และทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนอีกด้วย ดังรายละเอียดการสัมภาษณ์ดังนี้

...กิจกรรมที่ครูให้ทำหนูรู้สึกแปลกใหม่มากค่ะ ตรงที่ว่าเป็นกิจกรรมที่ทำให้หนูและเพื่อนในกลุ่มได้เป็นเหมือนคนสัมภาษณ์เลยคะ ครูทำให้พวกเราอยากรู้ข้อมูลต่าง ๆ ได้ ค้นหาข้อมูลทีนอกเหนือจากในหนังสือ ถ้าเป็นบางครั้งที่มีเนื้อหาในหนังสือหนูก็คงหาคำตอบแล้วเขียนตอบลงไปเลย แต่กิจกรรมนี้ทำให้พวกหนูต้องช่วยกันหาคำตอบแล้วเอาคำตอบมาแชร์มาวิเคราะห์กัน สนุกดีคะเหมือนเป็นนักสืบเลย ได้ออกนอกโรงเรียนด้วย
(นักเรียนคนที่ 7 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2568)

...หนูก็เจอคุณป้าทองใบบ่อยมาก ๆ ค่ะ แต่หนูไม่เคยคิดที่ว่าวันหนึ่งหนูจะได้มาค้นคว้าหาความรู้จากป้าทองใบ หนูรู้สึกว้าวถ้าหนูได้ทำอะไรแบบนี้เร็วกว่านี้หนูคงมีความรู้เรื่องการทอผ้าไปเยอะมากแล้ว รวมถึงเรื่องความเป็นมาบ้านเราด้วย หนูรู้สึกสนุกกับการเรียนครั้งนี้มากค่ะทำให้หนูได้ความรู้ที่อยู่นอกห้องเรียนแต่เป็นเรื่องใกล้ตัวท้องถิ่นเราเองคะ
(นักเรียนคนที่ 8 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2568)

3. ด้านเนื้อหา

จากการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร่ “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าชิ้นน้ำใคร่” พบว่า ผู้เรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผ้าชิ้นน้ำใคร่และผ้าทอน้ำปาด รวมถึงเอกลักษณ์ของลวดลายของผ้าชิ้นต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นจากการศึกษาข้อมูลและการฟังบรรยายจากผู้เชี่ยวชาญ การลงพื้นที่เรียนรู้จากแหล่งจริงทำให้ผู้เรียนเข้าใจขั้นตอนการทอผ้าและความหมายของลวดลายแต่ละแบบในบริบทของชุมชน การสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชนและการตั้งคำถามช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้มาสร้างสรรค์ผลของตนได้ ผ่านการออกแบบลวดลายผ้าชิ้นใหม่ที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผ่านกระบวนการสะท้อนคิดที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เล็งเห็นเห็นถึงคุณค่าขององค์ความรู้ที่ได้รับและรู้สึกสนุกในเนื้อหาของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในชุมชนของตนเอง ดังคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

...เมื่อก่อนหนูคิดว่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ควรเป็นเพียงแค่เรื่องหรือเนื้อหาที่อยู่ในหนังสือเรียน แต่หลังจากที่ได้ทำกิจกรรมในครั้งนี้ทำให้หนูรู้ว่าจริง ๆ แล้วเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็สำคัญ บางเรื่องอาจดูเป็นเรื่องเล็กน้อยเช่นเรื่องผ้าซิ่น จนได้มาทำกิจกรรม ได้เห็นการทอผ้าของชุมชน คำตอบสัมภาษณ์ของคุณป้าทองใบทำให้หนูว่าผ้าทอน้ำไคร้ของเรามีความเป็นมามาจากผ้าทอน้ำปาดถึงแม้ไม่มีเนื้อหาระบุในหนังสือเรียนแต่เป็นผ้าที่มีผู้คนรู้จักเป็นจำนวนมาก หนูรู้สึกภูมิใจมากค่ะ กว่าจะได้ผ้าลายแบบนี้มา กว่าจะทอขึ้นมาได้ต้องใช้เวลานานแค่ไหน

(นักเรียนคนที่ 19 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2568)

...การเรียนรู้เรื่องผ้าซิ่นน้ำไคร้ทำให้ผมเข้าใจประวัติความเป็นมาและเอกลักษณ์ของลวดลายที่สะท้อนวัฒนธรรมของชุมชนมากขึ้น ผมได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชนและเห็นขั้นตอนการทอผ้าจริง ซึ่งช่วยให้เข้าใจถึงความหมายของลวดลายต่าง ๆ ได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ การออกแบบลวดลายผ้าซิ่นของตัวเองยังทำให้ผมได้นำความรู้ที่ได้รับมาออกแบบผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นและผมรู้สึกสนุกและเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนเรามากขึ้น

(นักเรียนคนที่ 16 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2568)

...จากตอนแรกที่ผมไม่เคยรู้อะไรเลยเกี่ยวกับผ้าซิ่นน้ำไคร้บ้านเราและมองข้ามเรื่องนี้ไปตลอด จนทำให้ผมได้เรียนรู้ประวัติความเป็นมาของผ้าซิ่นน้ำไคร้และผ้าทอน้ำปาดทุกลายบนผ้ามีที่มาที่ไป มีความหมายที่สะท้อนวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน และจากธรรมชาติในชุมชน จากที่ตอนนั้นผมคิดว่าทำไมผ้าซิ่นบ้านเราต้องแพลงขนาดนั้น เลยทำให้ผมรู้ว่าเหมาะสมกับราคานั้นแล้ว

(นักเรียนคนที่ 15 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2568)

ภาพ 23 สัมภาษณ์ผู้เรียนหลังทำกิจกรรม

4. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายที่มีทั้งในรูปแบบการบรรยายในชั้นเรียนและการพาลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเองอย่างลึกซึ้ง ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียน ได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติผ่านการบรรยายจากผู้เชี่ยวชาญและการลงพื้นที่ศึกษาจากแหล่งจริง กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการตั้งคำถาม การสัมภาษณ์ และการแลกเปลี่ยนความรู้ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากประสบการณ์ตรง นอกจากนี้กิจกรรมยังได้สะท้อนคิดช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นและนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ สุดท้ายผู้เรียนสามารถนำความรู้มาสร้างสรรค์ผลงานโดยออกแบบลวดลายผ้าชิ้นที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนตนเอง กิจกรรมเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาที่สืบทอดมาและทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายในวิชาเรียน ดังตัวอย่างรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

...กิจกรรมที่ครูให้ทำนั้นทำให้หนูอยากค้นหาคำตอบมาก ๆ เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ไม่เกิดความเบื่อหน่าย ได้ลงพื้นที่จริง หนูกับเพื่อน ๆ ได้ชวนกันวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐาน คำบอกเล่าของผู้รู้ในชุมชน ได้มีส่วนร่วมกับชุมชนและรู้สึกภูมิใจในท้องถิ่นของเราด้วยค่ะ

(นักเรียนคนที่ 12 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2568)

...กิจกรรมนี้ทำให้ผมได้ประสบการณ์ทั้งในห้องเรียนและในชุมชนเลยครับ ผมรู้สึกสนุกกับกิจกรรมนี้ ไม่เบื่อเหมือนเรียนในห้องเรียนก่อน ๆ กระบวนการเรียนรู้ที่ครูให้เราตั้งคำถามและสัมภาษณ์ผู้รู้ทำให้ผมเข้าใจข้อมูลได้มาก ๆ เลยครับ การได้เห็นขั้นตอนการทอผ้าและการแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนช่วยให้ผมเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นและนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง การออกแบบลวดลายผ้าขึ้นก็ช่วยให้พวกผมเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่มีที่มาที่ไปและทำให้ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตัวเองด้วยครับ

(นักเรียนคนที่ 20 โรงเรียนชุมชนบ้านนากลาง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2568)

...การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนทำให้หนูตื่นเต้นและสนุกมาก ๆ ค่ะ ได้ทำกิจกรรมกับเพื่อน ๆ และการลงพื้นที่จริงทำให้ได้สัมภาษณ์ผู้รู้ทำให้เราเห็นคุณค่าของผ้าขึ้นที่เป็นมรดกวัฒนธรรมของเรา และทำให้เราไม่เบื่อหน่ายกับการเรียนเพราะได้ทำกิจกรรมนอกโรงเรียนกับเพื่อน ๆ ค่ะ

(นักเรียนคนที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านนากลาง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2568)

5. สื่อการสอน

พบว่าจากเมื่อก่อนที่ส่วนใหญ่ครูจะใช้สื่อจาก youtube powerpoint แต่การใช้กิจกรรมในการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ทำให้การเรียนการสอนมีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้สื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ผ้าขึ้นตัวอย่างจากตำบลน้ำไคร้ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพจริงและเข้าใจมากขึ้นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้การนำวิทยากรที่มีความรู้เฉพาะด้านมาให้ข้อมูลทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากแหล่งข้อมูลที่เป็นจริงและมีคุณค่ามากขึ้น การเรียนรู้ที่เน้นการลงพื้นที่ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนยังช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับจากในชั้นเรียนกับการปฏิบัติจริงได้อย่างดีมากขึ้น และการใช้กระบวนการตั้งคำถาม การสัมภาษณ์ รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เรียนและชุมชนยังช่วยพัฒนากระบวนการคิดด้วย นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถเห็นคุณค่าของสื่อการสอนที่เป็นองค์ความรู้จากชุมชนและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์งานได้อย่างสร้างสรรค์และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

...การที่ครูพาผมลงพื้นที่แบบนี้ทำให้ผมเห็นของจริงครับ ทำให้ผมนึกภาพสิ่งต่าง ๆ ได้ชัดขึ้น จากที่เมื่อก่อนผมจะนึกภาพไม่ค่อยออกเพราะเห็นแต่ในหนังสือกับสื่อทางยูทูป บางทีมันไม่เหมือนกับการเห็นของจริงครับ

(นักเรียนคนที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านนากลาง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2568)

...ครูใช้สื่อการสอนหลายอย่างทั้งผ้าชิ้นจริง ๆ ทั้งภาพผ้าชิ้นที่ใหญ่ วิดีโอการทอผ้า จนพาไปดูที่ทอผ้าของจริง ทำให้การเรียนรู้สนุกและน่าสนใจมากขึ้นค่ะ เพราะเราได้ใช้สื่อที่เกี่ยวข้องกับชุมชน จริง ๆ เช่น ผ้าชิ้นตัวอย่างจากตำบลน้ำไคร้ ทำให้เราเห็นภาพจริงในการทอผ้าและเข้าใจสิ่งที่เรียนได้ดีขึ้นมาก ๆ ค่ะ จนทำให้พวกหนูสามารถคิดออกแบบงานลายผ้าได้ง่ายขึ้นและอยากสร้างลายผ้าใหม่ ๆ ขึ้นอีกด้วยค่ะ

(นักเรียนคนที่ 10 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2568)

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยข้อที่ 2 คือ กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า ปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน ที่เรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าชิ้นน้ำไคร้” จึงสรุปได้ว่า การใช้กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ทำให้การเรียนรู้มีความหลากหลายและน่าสนใจยิ่งขึ้น โดยครูได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการบรรยายในชั้นเรียน การเชิญวิทยากรที่มีความรู้เฉพาะด้านมาให้ความรู้ และการลงพื้นที่เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริงในชุมชน การใช้สื่อที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ผ้าชิ้นจากตำบลน้ำไคร้ ทำให้ผู้เรียนเห็นภาพจริงและเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น ผู้เรียนได้ฝึกการตั้งคำถาม ค้นหาข้อมูล และได้มีโอกาสสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน จนเกิดเป็นองค์ความรู้จากตนเองที่เกิดประสบการณ์ตรงของผู้เรียน ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง การทำงานกลุ่มยังช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์และร่วมกันสังเคราะห์ข้อมูลจนสามารถนำข้อมูลไปสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้ การออกแบบลวดลายผ้าชิ้นใหม่ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นทำให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์และเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม นอกจากนี้การนำเสนอผลงานและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นยังช่วยพัฒนาต่อยอดความรู้ได้ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจรากเหง้าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาที่สืบทอดมาและเกิดความสุขในการเรียนรู้อีกด้วย

จากการประเมินชิ้นงานของนักเรียนทั้ง 4 กลุ่ม จากกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าชิ้นน้ำไคร้” ด้วยแบบประเมินชิ้นงานความคิดสร้างสรรค์พบว่า นักเรียนทั้ง 4 กลุ่มสามารถแสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวัฒนธรรมท้องถิ่นผ้าชิ้นน้ำไคร้ได้ และสามารถถ่ายทอดความรู้ออกมาในรูปแบบผลงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจน โดยกลุ่มที่ 1 ได้คะแนนรวม 48 คะแนน กลุ่มที่ 2 ได้ 45 คะแนน และกลุ่มที่ 3 ได้ 46 คะแนน ซึ่งทั้งสามกลุ่มอยู่ในระดับคุณภาพ “ดีมาก” แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างยอดเยี่ยม ส่วนกลุ่มที่ 4 ได้คะแนนรวม 42 คะแนน อยู่ในระดับคุณภาพ “ดี” ซึ่งถือว่า เป็นผลงานที่มีคุณภาพน่าพึงพอใจ และแสดงถึงความตั้งใจในการสร้างสรรค์ผลงาน

เช่นเดียวกัน โดยสรุปแล้ว ผลงานของนักเรียนทุกกลุ่มมีคุณภาพอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจถึงดีมาก สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจและการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปแบบที่สร้างสรรค์และมีความหมาย ดังตารางสรุปผลการประเมินชิ้นงาน ดังนี้

ตาราง 5 แสดงสรุปผลการประเมินชิ้นงานความคิดสร้างสรรค์

ลำดับ	รายการประเมิน	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4
ด้านเนื้อหา					
1.	ข้อมูลสอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้	5	4	4	5
2.	ภาพประกอบแสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	5	5	4	4
3.	จำนวนคำและความยาวเนื้อเรื่องเหมาะสม	4	4	5	4
4.	สามารถถ่ายทอดข้อมูลต่อผู้ฟังได้	5	4	5	4
5.	เนื้อหาสื่อคุณค่าและสาระทางวัฒนธรรม	5	5	4	5
ด้านความคิดสร้างสรรค์					
6.	ลวดลายบนผลงานมีเอกลักษณ์	5	5	5	4
7.	ลวดลายแสดงความคิดจากบริบทชุมชน	5	4	5	4
8.	นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4	4	4	4
9.	สามารถประยุกต์ลวดลายจากอัตลักษณ์เดิมเข้ากับลวดลายที่ออกแบบใหม่ได้	5	5	5	4
10.	ชิ้นงานมีความงามในภาพรวม	5	5	5	4
รวมคะแนน		48	45	46	42
ระดับคุณภาพ		ดีมาก	ดีมาก	ดีมาก	ดี

จากข้อมูลผลการประเมินชิ้นงานความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าว สรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นนี้ใคร่เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี เป็นกิจกรรมที่ใช้แนวความคิดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสามารถช่วยส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ด้านเนื้อหาที่ได้จากการเรียนรู้มาผสมผสานประยุกต์กับความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ในการออกแบบสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์และเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมมากขึ้น และเกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น

บทที่ 5

บทสรุป

งานวิจัยเรื่อง กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอเมืองน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอเมืองน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร สืบค้นข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม และการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลจากการสอบถามสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอเมืองน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียน และกลุ่มครูผู้สอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ โรงเรียนขยายโอกาสในเขตพื้นที่อำเภอเมืองน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ และการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกในเรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ อำเภอเมืองน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์จากกลุ่มผู้มีองค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอเมืองน้ำปาดจำนวน 2 คน จากนั้นนำมาผสานวิธีวิเคราะห์หาข้อมูลจากที่ดำเนินการสำรวจข้อมูล เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแล้วนำมาวิเคราะห์ผลสู่การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ดังนี้ วัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอเมืองน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอเมืองน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้วิจัยจึงได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอเมืองน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอเมืองน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ ที่พบเจอตามขอบเขตด้าน

เนื้อหาประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านสื่อการสอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านครูผู้สอน

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในโรงเรียนส่วนใหญ่ครูจะมุ่งเน้นสอนตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดไว้ ทำให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้รับความสนใจน้อยและขาดการศึกษาอย่างลึกซึ้ง แม้บางโรงเรียนจะมีการบูรณาการหลักสูตรท้องถิ่น แต่ก็ยังขาดการสอนที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชุมชน ปัญหาสำคัญที่พบ คือ การขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะครูจากต่างพื้นที่หรือครูอายุน้อยที่ยังขาดประสบการณ์ในการสอนเรื่องท้องถิ่น นอกจากนี้ ภาระงานที่มากของครูยังเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนขาดประสบการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เนื่องจากการเรียนการสอนส่วนใหญ่มุ่งเน้นการบรรยายและท่องจำมากกว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรม บางโรงเรียนไม่มีการสอนหรือสอนเพียงบางส่วน ทำให้ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. ด้านเนื้อหา

เนื้อหาการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นน้ำปาดไม่ได้ถูกจัดให้มีการเรียนโดยตรง แต่ถูกบูรณาการในรายวิชาพื้นฐาน ครูผู้สอนมักยึดเนื้อหาตามหนังสือเรียนที่ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นน้ำปาด ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้น้อย อย่างไรก็ตาม ทั้งครูและนักเรียนให้ความสนใจและต้องการให้มีการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นน้ำปาดอย่างจริงจังมากขึ้น

4. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น

การจัดการเรียนการสอนยังคงเป็นการบรรยายในชั้นเรียน เน้นการท่องจำเหตุการณ์ ชื่อบุคคล และวันเวลา โดยไม่มีการต่อยอดกิจกรรมหรือส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่มโดยค้นหาคำตอบจากหนังสือเรียนเป็นหลัก เนื่องจากโรงเรียนไม่อนุญาตให้นำโทรศัพท์มาใช้ ทำให้ขาดแหล่งสืบค้นข้อมูลที่หลากหลาย อีกทั้งไม่มีการพาผู้เรียนออกไปศึกษาในพื้นที่จริง ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นน้ำปาดได้อย่างแท้จริง

5. ด้านสื่อการสอน

ปัจจุบันสื่อการสอนยังขาดความหลากหลาย โดยส่วนใหญ่เป็นการบรรยายตามหนังสือ ใช้สื่อจาก YouTube และ PowerPoint ซึ่งขาดการเรียนรู้จากสถานที่จริง ทำให้ผู้เรียนไม่ได้สัมผัสหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยตรง ส่งผลให้ขาดจินตนาการและความสนใจในการเรียน อีกทั้งยังไม่สามารถพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาดังกล่าวนั้นมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ปัจจุบันการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นน้ำปาดยังคงบูรณาการกับรายวิชาพื้นฐานรายวิชาพื้นฐาน โดยเฉพาะวิชาประวัติศาสตร์ เป็นการสอนโดยการบรรยายและการท่องจำเป็นหลัก ขาดสื่อการสอนที่มีความหลากหลายและไม่ส่งเสริมทักษะคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ครูส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่ จึงขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทำให้การสอนไม่สามารถเชื่อมโยงกับบริบทของชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง ผู้เรียนจึงขาดความสนใจและไม่เห็นถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อีกทั้งยังไม่สามารถพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ชิ้นงานได้อย่างเต็มที่ ผู้วิจัยจึงได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคำถามในการสัมภาษณ์ดังกล่าวมาประกอบการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอ น้ำปาด จังหวัดอุดรธานี

2. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอ น้ำปาด จังหวัดอุดรธานี

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอ น้ำปาด จังหวัดอุดรธานี ประกอบไปด้วย 4 กิจกรรม เพื่อช่วยส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คือ

กิจกรรมที่ 1 ผ้าทอน้ำปาดนางพญาผ้าซิ่น สู้ผ้าซิ่นท้องถิ่นบ้านน้ำไคร้

กิจกรรมที่ 2 ผู้เรียนถาม-ผู้รู้ตอบ

กิจกรรมที่ 3 เส้นสายลายผ้า

กิจกรรมที่ 4 สืบต่อสรรค์สร้างผ้าซิ่นของเรา

กิจกรรมที่ 1 ผ้าทอน้ำปาดนางพญาผ้าซิ่น สู้ผ้าซิ่นท้องถิ่นบ้านน้ำไคร้

เป็นกิจกรรมที่ครูได้วางแผนจากการศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นตำบลน้ำไคร้ อำเภอ น้ำปาด จังหวัดอุดรธานีมาสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาของผ้าซิ่นน้ำไคร้ ซึ่งครูได้ให้ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอน้ำปาดนางพญาผ้าซิ่นและผ้าซิ่นท้องถิ่นบ้านน้ำไคร้ โดยมีวิทยากรที่มีความรู้มาร่วมให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเรื่องของการทอผ้าและประวัติความเป็นมาของลายผ้าอำเภอ น้ำปาด คือ คุณครูอัจฉราภรณ์ มอนรอยด์ ครูโรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า นอกจากนี้ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการตั้งคำถามในประเด็นที่สงสัย มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูกับผู้เรียน รวมถึงร่วมกันวางแผนในกิจกรรมต่อไปที่จะใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

จากการจัดกิจกรรม พบว่า ผู้เรียนให้ความสนใจในเนื้อหาความรู้เรื่องของผ้าซิ่นในชุมชนน้ำไคร้ มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างมาก สะท้อนจากความกระตือรือร้นในการซักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรม ทั้งในด้านการสังเกต เรียนรู้ วัฒนธรรมทอผ้า วิเคราะห์วัฒนธรรมจากการใช้สื่อที่หลากหลายจนสามารถเกิดเป็นองค์ความรู้

เบื้องต้นที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ในด้านเนื้อหา และการทำกิจกรรมกลุ่มยังช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การร่วมกันคิด วิเคราะห์ วางแผนอีกด้วย

กิจกรรมที่ 2 ผู้เรียนถาม-ผู้รู้ตอบ

กิจกรรมนี้จะเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนร่วมกันลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการที่ได้วางไว้ และเป็นกิจกรรมที่พาผู้เรียนออกนอกห้องเรียนมีการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน โดยนำความรู้และประเด็นคำถามที่ได้จากในชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งครูผู้สอนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้การตั้งคำถาม รวบรวมข้อมูล และพิสูจน์ข้อมูล ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาข้อมูลจากสถานที่จริง ได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เรียนและชุมชน เช่น การสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชนด้านการทอผ้า ผู้รู้เรื่องประวัติความเป็นมาของลายผ้า และวิธีการขั้นตอนในการทอผ้าของตำบลน้ำไคร้ นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้และเกิดองค์ความรู้จากตนเอง ซึ่งครูเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้และคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

จากการจัดกิจกรรมพบว่า กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในชุมชนทอผ้าตำบลน้ำไคร้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ผู้เรียนได้ใช้ทักษะความคิดสร้างสรรค์ผ่านการตั้งคำถาม ค้นคว้า รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้จริง พร้อมทั้งได้สัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชนซึ่งช่วยให้เข้าใจวัฒนธรรมการทอผ้าอย่างลึกซึ้ง การได้ลงมือสัมผัสและมีส่วนร่วมในขั้นตอนการทอผ้าทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายและมีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ส่งเสริมให้เกิดการคิดและสร้างสรรค์อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ได้จากชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ในด้านเนื้อหาเพิ่มมากขึ้น

กิจกรรมที่ 3 เส้นสายลายผ้า

เป็นกิจกรรมขั้นการสะท้อนคิด ผู้เรียนได้นำความรู้ข้อมูลต่าง ๆ จากการปฏิบัติกิจกรรมลงพื้นที่ในชุมชนในเรื่องประวัติความเป็นมาของลายผ้าและอิทธิพลวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏบนลายผ้าของตำบลน้ำไคร้ มาวิเคราะห์และสรุปร่วมกันภายในกลุ่ม รวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม โดยการทำแผนพับความรู้และชิ้นงานจากการเก็บข้อมูล ซึ่งครูจะทำหน้าที่คอยกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งข้อสันนิษฐาน ตั้งคำถามจากข้อมูลที่ค้นคว้าและเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นเหตุเป็นผล

จากการดำเนินกิจกรรม พบว่า เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนผ่านการสะท้อนคิดจากประสบการณ์จริงที่ได้รับจากการลงพื้นที่ศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและอิทธิพลของวัฒนธรรมที่ปรากฏบนลายผ้าได้อย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งสรุปสาระสำคัญลงในใบงานของตนเอง กิจกรรมการแลกเปลี่ยนความ

คิดเห็นทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างหลากหลายมุมมอง มีการตั้งข้อสันนิษฐานและเชื่อมโยงข้อมูลอย่างสร้างสรรค์ ครูทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพด้านการคิดและการสื่อสาร ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ และมีจินตนาการ ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ในด้านเนื้อหาความรู้ที่ได้รับจนสามารถนำไปต่อยอดเป็นชิ้นงานในกิจกรรมต่อไปได้

กิจกรรมที่ 4 สืบต่อสรรค์สร้างผ้าชิ้นของเรา

กิจกรรมสืบต่อสรรค์สร้างผ้าชิ้นของเราเป็นกิจกรรมที่มีการตรวจสอบผลกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงจากการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบประเมินชิ้นงานความคิดสร้างสรรค์ ที่ครูให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมมาออกแบบลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มตน โดยนำข้อมูลความรู้เกี่ยวกับลายผ้าชิ้นน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี มาผสมผสานกับลวดลายที่กลุ่มของตนได้ออกแบบสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์บริบทสภาพแวดล้อมในชุมชนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และลักษณะเด่นของชุมชน เกิดเป็นการสรรค์สร้างลวดลายผ้าชิ้นขึ้นใหม่ โดยการนำเสนอชิ้นงานหน้าชั้นเรียน

จากการจัดกิจกรรมพบว่า ผู้เรียนให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนจนถึงการนำเสนอผลงาน เกิดความสนุกสนานในการออกแบบชิ้นงาน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มอย่างสร้างสรรค์ ผู้เรียนได้ร่วมกันแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ผ่านการออกแบบลวดลายผ้าชิ้นที่สะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่มตนเอง โดยอิงจากความรู้ด้านเนื้อหาเกี่ยวกับลายผ้าชิ้นน้ำไคร้และบริบทของชุมชน ทั้งด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต การออกแบบผ้าทำให้ผู้เรียนใช้จินตนาการควบคู่กับการคิดอย่างสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงานและวัฒนธรรมของตนเอง

จากการจัดกิจกรรมพบว่า ผู้เรียนให้ความสนใจและให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรม ผู้เรียนมีความตื่นตัว สนุกสนาน มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่างทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนทั้งในการตั้งคำถาม ค้นคว้า วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนสามารถดำเนินกิจกรรมครบสำเร็จในทุกขั้นตอนกิจกรรมด้วยดี ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้จากชั้นเรียนกับประสบการณ์จริงได้ ส่งผลให้เกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ในด้านเนื้อหาและการออกแบบที่ผู้เรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดอย่างหลากหลายและวิเคราะห์ข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างมีเหตุผลอย่างสร้างสรรค์ จนสามารถถ่ายทอดเป็นชิ้นงานออกแบบลวดลายผ้าชิ้นที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนตนเองออกมาได้ นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปต่อยอดพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้อีกด้วย

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 1) กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสอำเภอน้ำปาด 4 โรงเรียน จำนวน 12 คน และ 2) กลุ่มครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์โรงเรียนขยายโอกาสอำเภอน้ำปาด 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน ทำให้เห็นถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านสื่อการสอน จากการวิจัยสามารถอภิปรายได้ว่า

สภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นเกิดจากองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านสื่อการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อาทิตย์ บุญสินธุ์, 2564) ที่ได้ทำการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ พบว่า 1) ด้านครูผู้สอนครูผู้สอนส่วนใหญ่มีภาระงานสอนมากเกินไปและไม่มีเวลาในการเตรียมการสอนให้กับผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ครูผู้สอนยังมีหน้าที่อื่นที่นอกเหนือจากการสอน จึงทำให้ผู้สอนไม่สามารถ จัดการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างเต็มศักยภาพ 2) ด้านผู้เรียน ผู้เรียนมีการเรียนรู้แบบท่องจำและยังไม่เห็นคุณค่าของการเรียนประวัติศาสตร์และไม่เข้าใจเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเท่าที่ควร จึงนำไปสู่ความสามารถในการดำรงชีวิตประจำวันก็ลดลงอีกด้วย 3) ด้านสื่อการสอนครูผู้สอนยังไม่มีสื่อการสอนที่หลากหลายและยังไม่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ทั้ง ยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของผู้เรียน 4) วิธีการสอน ยังเป็นการ จัดการเรียนรู้อยู่ในห้องเรียนสี่เหลี่ยมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่สามารถจัดระบบการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ และยังมีรูปแบบการสอนแบบเดิม 5) ด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะเน้นตามหนังสือที่ครูผู้สอนจัดเตรียมมาหรือทางโรงเรียนเป็นผู้จัดเตรียมไว้ให้ โดยยังเป็นเนื้อหาที่มีการตีกรอบองค์ความรู้ และยังไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาที่เป็นของท้องถิ่นตนเองได้เลย

2. ผลการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี

จากการศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี ได้พบกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ด้าน คือ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหา ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการกิจกรรมการ

เรียนรู้สามารถสร้างทักษะความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านนากล่า ตำบลน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี จากการวิจัยสามารถอธิบายได้ว่า

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ทำให้ได้มาซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ชื่อกิจกรรม คือ “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าขึ้นน้ำไคร้” จากสภาพปัจจุบันและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสนใจและรู้สึกสนุกในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ ทำให้ผู้เรียนเล็งเห็นถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้เรียนรู้จากชุมชน และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อาทิตย์ บุญสินธุ์, 2564) ที่ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน คือ 'กิจกรรมการเรียนรู้ย้อนรอยเมืองโบราณ สู่ตำนานที่มีชีวิต' ผลการวิจัย พบว่า จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ของ ผู้เรียนได้ดังนี้ ด้านความรู้ (Knowledge) ผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องของประวัติศาสตร์ชาติและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี สามารถเข้าใจลำดับขั้นตอนในการศึกษาประวัติศาสตร์และสามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ ด้านทักษะและการปฏิบัติ (Practice) ผู้เรียนสามารถเป็นนักรับรู้ประวัติศาสตร์และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้กับผู้ที่สนใจได้ ด้านเจตคติ (Attitude) ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนประวัติศาสตร์เพิ่มมากขึ้น สนใจที่จะเรียนรู้กับชุมชนและเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง

นอกจากนี้การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชนภัทร์ อิทธิวารี, 2558) ที่ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโบสถ์ จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโบสถ์ จังหวัดสิงห์บุรี มีความเที่ยงตรงของเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.6 – 1 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน พบว่า ผลการจัดการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

จากการที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้จากชั้นเรียนกับประสบการณ์จริงจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนนั้นส่งผลทำให้เกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ทั้งด้านเนื้อหาและการออกแบบซึ่งถือเป็นทักษะที่สำคัญของผู้เรียนสังคมแห่งการทำงานในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (รัฐพงษ์ โพธิ์รังสิยากร, 2561) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานผสานกับแนวคิดสะเต็มศึกษา ซึ่งได้ผลลัพธ์ว่า ผู้เรียนมีทักษะความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับสูง และพบว่า ผู้วิจัยส่วนมากมุ่งพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์

กับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา เพราะเป็นทักษะที่สำคัญเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่สังคม
 แห่งการทำงานในศตวรรษที่ 21 อันจะเป็นพื้นฐานการคิดที่ติดตัวผู้เรียนไป ก่อนที่ผู้เรียนจะเลือก
 สาขาวิชาในระดับอุดมศึกษา และสอดคล้องกับ (สิริกานต์ ไชยสิทธิ์, 2563) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะ
 ความคิดสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดการคิด
 แก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ผสมผสานกับนวัตกรรมจัดการเรียนรู้อัจฉริยะ ผลวิจัยพบว่า นวัตกรรมดังกล่าว
 มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ขณะที่นิสิตนักศึกษามีทักษะความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดี ตลอดจน
 พฤติกรรมการใช้ทักษะความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05
 และมีความพึงพอใจต่อนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นิธิป นรินทร์,
 2566) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการ
 จัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มี
 ประสิทธิภาพที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานและทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี
 ที่ 6 หลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมถึงในด้านความ
 พึงพอใจของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อ
 แอนิเมชันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งด้านสื่อการสอน แหล่งเรียนรู้ยัง
 ช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี และส่งเสริมการเรียนรู้ด้านทักษะต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนเพิ่มขึ้นได้
 อีกด้วย สอดคล้องกับ (กิตติพงษ์ ร่มพฤษ, 2559) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง
 ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหัวหินวิทยาลัยจังหวัด
 ประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์
 ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหัวหินวิทยาลัย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีประสิทธิภาพ
 เท่ากับ 85.39/83.70 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ
 เรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องประวัติศาสตร์ไทยสมัย
 รัตนโกสินทร์ พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยเรื่อง กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร่ เพื่อส่งเสริมทักษะ
 ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยสรุป
 ข้อเสนอแนะในการนำเสนอผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำเสนอผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรศึกษาบริบทของพื้นที่ แหล่งเรียนรู้ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและความเป็นมาของท้องถิ่นของตนมากขึ้น

1.2 ควรมีกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ ที่มีการบูรณาการอย่างหลากหลายกับกลุ่มสาระอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติชิ้นงานได้หลากหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.3 ควรจัดให้มีการศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน

1.4 ครูผู้สอนควรปรับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ให้มีความเหมาะสมต่อผู้เรียน และมีความหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวางแผนหรือเตรียมการในกรณีที่ผู้เรียนไม่ได้ศึกษาเนื้อหาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมท้องถิ่นมาก่อนล่วงหน้า

2.2 ควรมีการศึกษาและเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมท้องถิ่น ในบริบทที่แตกต่างกันเชิงพื้นที่ในจังหวัดอุดรดิตถ์และจังหวัดใกล้เคียง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *หลักภาษาและการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.
- กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19. *วารสารศรีล้านช้างวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 2(6), 47-55.
- กิตติพงษ์ ร่มพฤกษ์. (2559). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหัวหินวิทยาลัยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- จกกลณี ภัทรกังวาน. (2561). *การศึกษาพฤติกรรมการวางแผน เรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จันทร์ดา ด่านคงรักษ์. (2561). *การพัฒนาการสอนทักษะการคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราภรณ์ บุญประเสริฐ. (2550). *การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หน่วยการเรียนรู้เรื่องไฟฟ้า กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เจียมจิต แสงสุวรรณ. (2558). *การจัดการเรียนการสอนแบบใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community Based Learning)*. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, โครงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประจำปี 2558. ใน *การประชุมจัดโดยสำนักพัฒนาคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. อุบลราชธานี: ห้องประชุมศรีเมืองใหม่ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ฉลอง สุนทรวาณิชย์. (2529). สถานะของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง*, 5(3-4), 53-63.
- ชนาธิป พรกุล. (2552). *การออกแบบการสอน การบูรณาการ การอ่าน การวิเคราะห์ และการเขียน*. กรุงเทพฯ: วี. พรินท์ (1991).
- ชุติมา มั่นเหมาะ. (2562). *การจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองเก่าพิจิตรบนฐานชุมชน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ชนภัทร์ อินทวารี. (2558). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโบสถ์ จังหวัดสิงห์บุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. (2554). แนวคิดและแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: อินทนิล.
- ทัศนีย์ วงศ์นรา. (2559). การพัฒนาบทเรียนบนเว็บที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้รูปแบบการสอนแบบซินเนคดอกล์ ร่วมกับเทคนิคการคิดนอกกรอบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทิตนา แคมมณี. (2552). รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2554). ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ: การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ ภาควิชาศึกษาศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน. *The Journal of the Royal Institute of Thailand*, 36(2), 194.
- ธิดา สารยา. (2529). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- นิธิป นรินทร์. (2566). การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประยูร บุญใช้ และภูมิพงศ์ จอมหงส์พัฒน์. (2558). การวิจัยและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาในชุมชนรอบหนองหาร จังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 1(58), 185-194.
- รัฐพงษ์ โพธิ์รังสียากร. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับแนวคิดสะเต็มศึกษาที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัฐภาณุภรณ์ นันทเสน. (2559). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสุนทรียสนทนา เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2549). *การคิด Thinking*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วรภากรณ์ ศรีวีโรจน์. (2558). เอกสารประกอบการสอนวิชา 1022230: หลักการจัดการเรียนรู้ภาควิชาหลักสูตรและการสอน. เพชรบุรี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

- วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2556). *เทคนิคการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน*. สุพรรณบุรี: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 11(3), 183-184.
- ศิริพร ยุชัย. (2559). *ผลของการใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริรัตน์ ดีโต. (2559). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนมนทัศน์ที่มีต่อมนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ตัวหารร่วมมากและตัวคูณร่วมน้อย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต)*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศรีวรรณ ฉัตรสุริยวงศ์. (2557). *กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรีศักร วลิลิภค. (2549). *มาตุภูมิกับชาติภูมิ: ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับประวัติศาสตร์แห่งชาติ*. ใน สุจิตต์ วงษ์เทศ (บก.), *ประวัติศาสตร์แห่งชาติ “ซ่อม” ฉบับเก่า “สร้าง” ฉบับใหม่*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สร้อยญา เนตรธำมณ. (2563). กระบวนการเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ด้วยปัญญา. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*, 6(3), 20-31.
- สิริกานต์ ไชยสิทธิ์. (2560). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์บนระบบนวัตกรรมการสอนอัจฉริยะ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารชุมชนวิจัย*, 14(2), 149-160.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2554). *การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สิริวรรณ สิริวนิชย์. (2565). *แนวคิดและวิธีการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภารัตน์ จูตระกูล. (2559). *ครอบครัวยุคใหม่กับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Digital Literacy) ของดิจิทัลเนทีฟ (Digital Natives)*. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 11(1), 131-150.

- สุมาลี ชัยเจริญ. (2557). *การออกแบบการสอน หลักการ ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. ขอนแก่น: สาขาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุเทพ สุนทรเกสซ์. (2548). *มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.สำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2. (2566). *กรอบหลักสูตรท้องถิ่น*. อุตรดิตถ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *สมรรถนะการคิดขั้นสูง*. CBE Thailand. สืบค้น 15 มกราคม 2566, จาก <https://cbethailand.com>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). *การคิดเชิงสร้างสรรค์*. สำนักงาน ก.พ. สืบค้น 15 มกราคม 2566, จาก <http://www.ocsc.go.th>
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *ตัวชี้วัดและการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อมรรตน์ วัฒนาธร. (2547). *การวิจัยแบบร่วมมือที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร: กรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อังฉรา ศรีพันธ์. (2561). *การศึกษาบนฐานชีวิตและชุมชน: เมื่อประชาชนลุกขึ้นมาปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์เปอร์เรชั่น.
- อาทิตย์ บุญสินธุ์. (2564). *กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้เรื่อง เมืองร้าง ดงแม่นางเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในอำเภอแก้วแก้ว จังหวัดนครสวรรค์*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Bedri, Z., Frein, R. D., & Dowling, G. (2017). Community-based learning: A primer. *Irish Journal of Academic Practice*, 6, 1.
- Owens, T. R., & Wang, C. (1996). *Community-Based Learning: A Foundation for Meaningful Education Reform*. United States of America: University of Nebraska at Omaha.

Studymat. (2021). Discuss Guilford's Structure of Intellect Theory. Studymat. Retrieved November 2, 2024, from <https://studymat.in/guilfords-structure-of-intellect-theory>

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์
2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ม้องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมอำเภอน้ำปาด
3. แบบประเมินชิ้นงานความคิดสร้างสรรค์

แนวคำถามในการสัมภาษณ์
เกี่ยวกับพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร่ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....
 โรงเรียน.....วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

โดยประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีขอบเขต 5 ด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และสื่อการสอน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร่

ข้อที่ 1 ครูผู้สอนได้สอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 2 ผู้เรียนรู้จักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 3 ผู้เรียนได้เคยเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบ้างหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 4 ปัจจุบันครูผู้สอนได้สอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในรูปแบบลักษณะใด

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 5 ผู้เรียนเคยเห็นสื่อในการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากครูผู้สอนหรือไม่ ในลักษณะใด

.....

.....

.....

.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์
เกี่ยวกับพัฒนาการการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....
 โรงเรียน..... วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

โดยประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีขอบเขต 5 ด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และสื่อการสอน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาการพัฒนาการการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์

ข้อที่ 1 จากประสบการณ์ในการสอนประวัติศาสตร์ ท่านได้สอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบ้างหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 2 หากท่านสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ท่านจะมีการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาอะไร มีกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไร และใช้สื่ออะไรในการจัดกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 3 ปัจจุบันท่านพบปัญหาหรืออุปสรรคของการกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

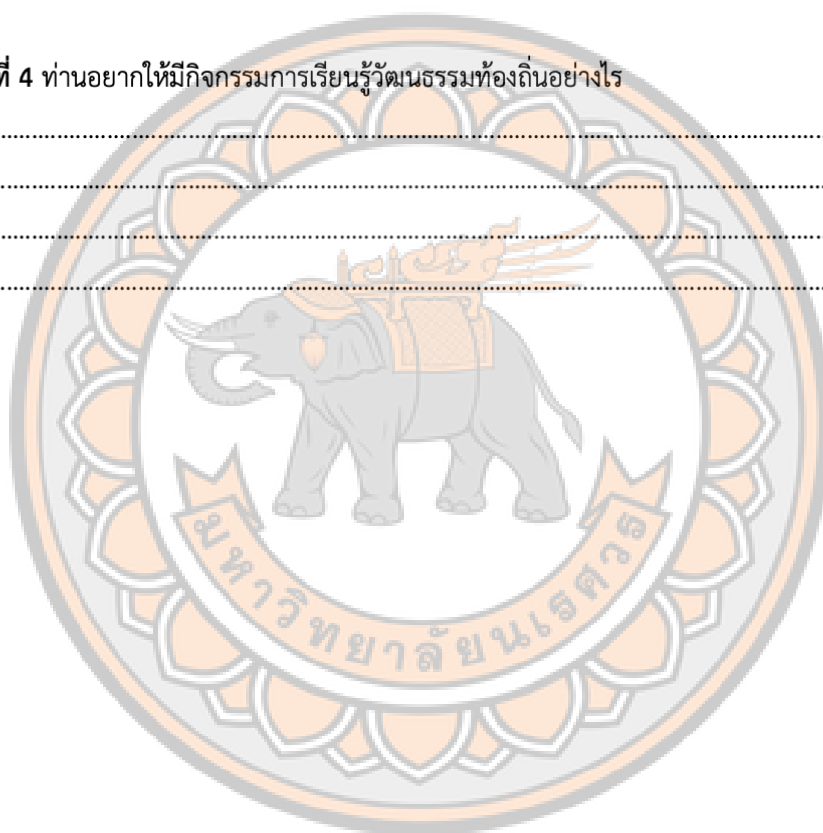
ข้อที่ 4 ท่านอยากให้มกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์
เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร้
ในพื้นที่อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....

สถานที่สัมภาษณ์..... วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

โดยประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ข้อ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี

1. ท่านคิดว่าผ้าชิ้นน้ำใคร้มีความสำคัญต่อชุมชนอย่างไร

.....

.....

.....

2. ผ้าชิ้นน้ำใคร้มีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรหากมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใคร้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

.....

.....

.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์
เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้
ในพื้นที่อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....
 โรงเรียน..... วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์..... เวลา.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

โดยประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีขอบเขต 5 ด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหา ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านสื่อการสอน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำไคร้

ข้อที่ 1 ครูผู้สอนมีวิธีการดำเนินกิจกรรมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 2 ผู้เรียนชอบหรือไม่ หรือรู้สึกอย่างไรกับกิจกรรมมองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลปผ้าชิ้นน้ำไคร้

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 3 กิจกรรมมองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าชิ้นน้ำใคร ผู้เรียนได้รับข้อมูลความรู้ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นบ้างหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 4 ผู้เรียนรู้สึกอย่างไรกับกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าชิ้นน้ำใครจากกิจกรรมมองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าชิ้นน้ำใคร

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 5 ผู้เรียนรู้สึกอย่างไรกับสื่อต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนใช้ในกิจกรรมมองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าชิ้นน้ำใคร

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินชิ้นงานความคิดสร้างสรรค์
จากกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าขึ้นน้ำไคร้”

กลุ่มที่.....

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับระดับการประเมิน

- ระดับการประเมิน 5 หมายถึง มีความสอดคล้อง/เชื่อมโยง/ครอบคลุม/เหมาะสมมากที่สุด
 4 หมายถึง มีความสอดคล้อง/เชื่อมโยง/ครอบคลุม/เหมาะสมมาก
 3 หมายถึง มีความสอดคล้อง/เชื่อมโยง/ครอบคลุม/เหมาะสมปานกลาง
 2 หมายถึง มีความสอดคล้อง/เชื่อมโยง/ครอบคลุม/เหมาะสมน้อย
 1 หมายถึง มีความสอดคล้อง/เชื่อมโยง/ครอบคลุม/เหมาะสมน้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านเนื้อหา					
1. ข้อมูลสอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้					
2. ภาพประกอบและข้อมูลมีความสอดคล้องกัน					
3. ชิ้นงานมีความสมบูรณ์ องค์ประกอบครบถ้วน					
4. สามารถถ่ายทอดข้อมูลความรู้ได้					
5. เห็นถึงคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น					
ด้านความคิดสร้างสรรค์					
1. ลวดลายเสริมจินตนาการผู้เรียน					
2. ลวดลายแปลกใหม่เกิดจากบริบทในชุมชน					
3. นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน					
4. สามารถประยุกต์ลวดลายจากเอกลักษณ์เดิมเข้ากับลวดลายที่ออกแบบใหม่ได้					
5. ชิ้นงานมีความแปลกใหม่สวยงาม					
รวม					
รวม/สรุปผลได้ระดับคุณภาพ	/ระดับ.....				

การแปลความหมาย 45-50 คะแนน ระดับคุณภาพดีมาก
 25-34 คะแนน ระดับคุณภาพปานกลาง
 0-15 คะแนน ระดับคุณภาพน้อยที่สุด

35-44 คะแนน ระดับคุณภาพดี
 16-24 คะแนน ระดับคุณภาพพอใช้

ลงชื่อผู้ประเมิน.....
 (.....)
/...../.....

ภาคผนวก ข การเก็บรวบรวมข้อมูล สื่อการเรียนรู้ คู่มือกิจกรรมการเรียนรู้ และภาพการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้

“ทำน้ำ”

เอกสารคู่มือกิจกรรมการเรียนรู้ “มองอัตลักษณ์ผ่านงานศิลป์ผ้าขึ้นน้ำไคร้” เล่มนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยการค้นคว้าอิสระ เรื่อง กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านผ้าขึ้นน้ำไคร้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอหน้าปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบไปด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 4 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 1 ผ้าทอน้ำปาดนางพญาผ้าขึ้น สู้ผ้าขึ้นท้องถิ่นบ้านน้ำไคร้

กิจกรรมที่ 2 ผู้เรียนถาม-ผู้รู้ตอบ

กิจกรรมที่ 3 เล่นส่ายส่ายผ้า

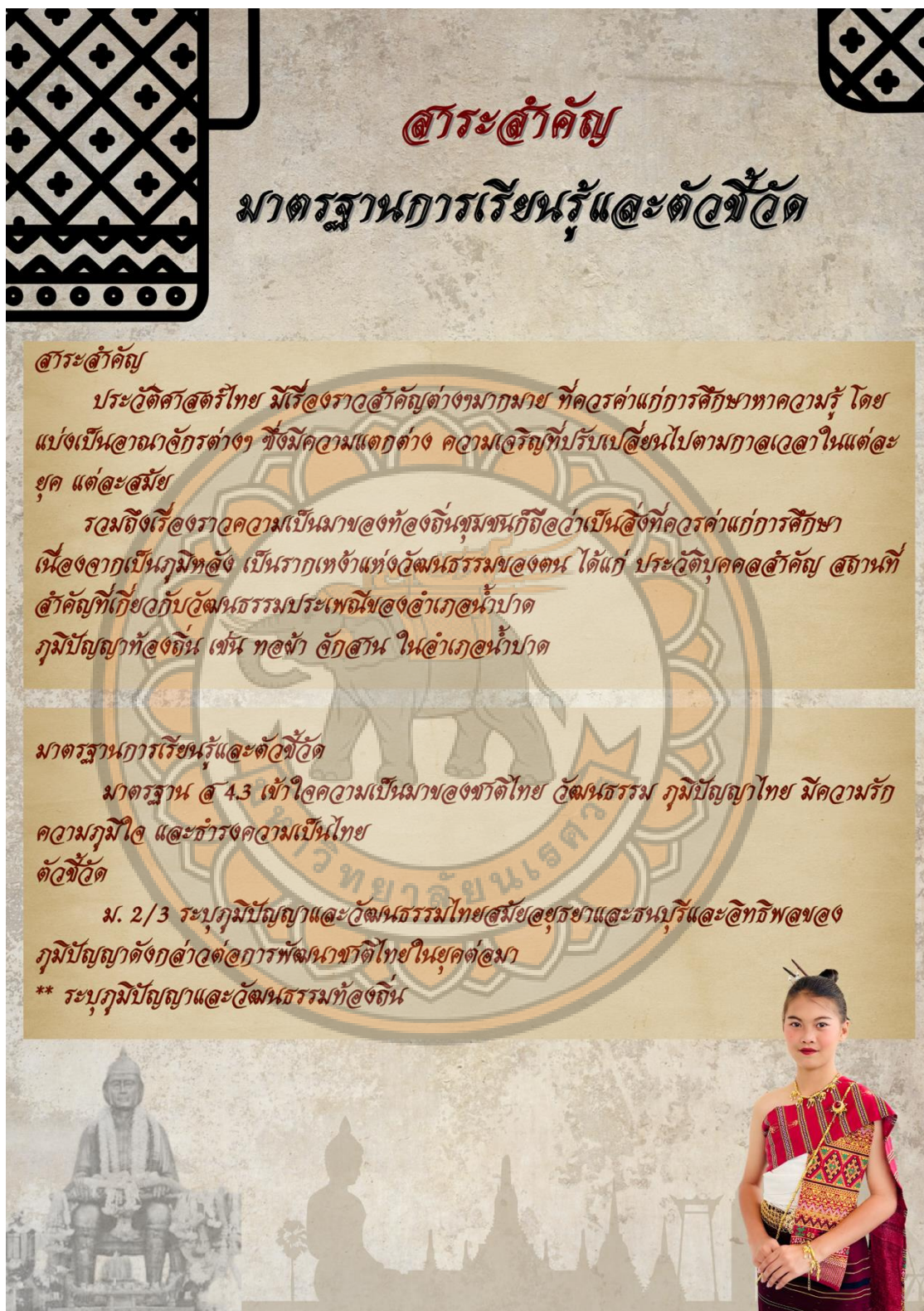
กิจกรรมที่ 4 สืบต่อสรรค์สร้างผ้าขึ้นของเรา

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือกิจกรรมการเรียนรู้เล่มนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นผ้าขึ้นน้ำไคร้และเกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงานและเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อไป

นางสาวภาณุณา ยอดคงดี

สาระสำคัญ
มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

สาระสำคัญ
ประวัติศาสตร์ไทย มีเรื่องราวสำคัญต่างมากมาย ที่ควรค่าแก่การศึกษาหาความรู้ โดยแบ่งเป็นอาณาจักรต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่าง ความเจริญที่ปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลาในแต่ละยุค แต่ละสมัย
รวมถึงเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่นชุมชนที่ถือว่าเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การศึกษา เนื่องจากเป็นภูมิหลัง เป็นรากเหง้าแห่งวัฒนธรรมของตน ได้แก่ ประวัติบุคคลสำคัญ สถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีของอำเภอน้ำปาด ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ทอผ้า ถักสาน ในอำเภอน้ำปาด

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
มาตรฐาน ๔.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย
ตัวชี้วัด
ม. 2/3 ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรีและอิทธิพลของภูมิปัญญาตั้งกฎ่อต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา
**** ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น**

มคอ๖อัตถิทัศนศึกษาทางสายศิลป์พื้นฐานวิชาภาษาไทย

กิจกรรมที่ 1

ผ้าทอน้ำปาดนางพญาผ้าซิ่น ผ้าซิ่นท้องถิ่นบ้านน้ำไคร้

เป็นกิจกรรมที่ครูได้วางแผนจากการศึกษาอบรมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลน้ำไคร้ อำเภอป่าปอ จังหวัดอุดรธานีมาสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาของผ้าซิ่นน้ำไคร้ ซึ่งครูได้ให้ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอน้ำปาดนางพญาผ้าซิ่นและผ้าซิ่นท้องถิ่นบ้านน้ำไคร้ ทั้งในด้านประวัติความเป็นมาของผ้าตำบลน้ำไคร้ที่มีรากฐานมาจากผ้าของอำเภอป่าปอ และเอกลักษณ์ของลายผ้าที่ได้รับอิทธิพลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัฒนธรรมท้องถิ่นและบริบทสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยครูได้นำคัลิปภาพยนตร์สั้นเรื่อง “รากรส” มาเปิดให้นักเรียนดูหลังจากนั้นครูกระตุ้นให้นักเรียนคิดโดยการตั้งคำถามว่านักเรียนเห็นวัฒนธรรมใดบ้างจากภาพยนตร์สั้นเรื่องนี้ พร้อมกระตุ้นให้ตอบอย่างสม่ำเสมอเป็นสื่อให้ผู้อื่นได้เห็น นอกจากนี้ได้เชิญวิทยากรที่มีความรู้มาร่วมให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเรื่องของการทอผ้าและประวัติความเป็นมาของลายผ้าอำเภอป่าปอ คือ คุณครูอัคราภรณ์ มอหนองบัว ครูโรงเรียนชุมชนบ้านนาเกลือ ซึ่งครูอัคราภรณ์มีความรู้ในเรื่องของการทอผ้าเนื่องจากที่บ้านของครูอัคราภรณ์เป็นกลุ่มทอผ้า นอกจากนี้ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการตั้งคำถามในประเด็นที่สงสัย และมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูกับผู้เรียน หลังจากนั้นครูให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน เพื่อให้แต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่อไปที่จะให้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

**มคอ๖หลักสูตรพยาบาลวิชาชีพ สาขาวิชาชีพสุขภาพ
กิจกรรมที่ 1**
 ผ่านหน้าปาดนางพยาบาลวิชาชีพ ผู้สำเร็จที่๑๑ถิ่นบ้านน้ำไคร้

ใบความรู้กิจกรรมที่ 1

มออัตถิทัศนผ่านงานศิลปะพื้นบ้านน้ำทิพย์

กิจกรรมที่ 2

ผู้เรียนถาม-ผู้รู้ตอบ

กิจกรรมนี้จะเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนร่วมกันลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการที่ได้วางไว้ และเป็นกิจกรรมที่พาผู้เรียนออกเรียนรู้นอกห้องเรียนมีการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ซึ่งครูได้พาผู้เรียนศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมการทอผ้าจากกลุ่มทอผ้าตำบลน้ำทิพย์ 2 แหล่ง คือ 1. กลุ่มทอผ้าบ้านวังผาชัน 2. กลุ่มทอผ้าบ้านบางเกตุ โดยให้ผู้เรียนนำความรู้และประเด็นคำถามที่ได้จากในชั้นเรียนมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งครูผู้สอนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้การตั้งคำถาม รวบรวมข้อมูล และพิสูจน์ข้อมูล ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาข้อมูลจากสถานที่จริงได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและชุมชน เช่น การสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชนด้านการทอผ้า ผู้รู้เรื่องประวัติความเป็นมาของลายผ้า และวิธีการขั้นตอนในการทอผ้าของตำบลน้ำทิพย์ นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้และเกิดองค์ความรู้จากตนเอง ซึ่งครูเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้และคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

มออัตถิยัตถิยพ่วงบางทิดยัพักซันน้ำกริ

กิจกรรมที่ 3

เล่นลายผ้า

เป็นกิจกรรมขั้นการสะท้อนคิด ผู้เรียนได้นำความรู้ข้อมูลต่าง ๆ จากการปฏิบัติกิจกรรมลงพื้นที่แหล่งเรียนรู้ในชุมชนจากกลุ่มทอผ้าตำบลน้ำใคร 2 แหล่ง คือ 1. กลุ่มทอผ้าบ้านวังผาชัน 2. กลุ่มทอผ้าบ้านปางเกดื้อ ในเรื่องประวัติความเป็นมาของลายผ้าและอิทธิพลวัฒนธรรมต่างๆที่ปรากฏบนลายผ้าของตำบลน้ำใคร มาวิเคราะห์และสรุปความรู้ที่ได้จากการเก็บข้อมูลในใบงานของตนเอง หลังจากนั้นผู้เรียนนำใบงานของตนเองมารวบรวมกันร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม ซึ่งควรทำหน้าที่คอยกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งข้อสันนิษฐาน ตั้งคำถามจากข้อมูลที่ได้ค้นคว้าและเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นเหตุเป็นผล รวมทั้งให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิดอีกด้วย

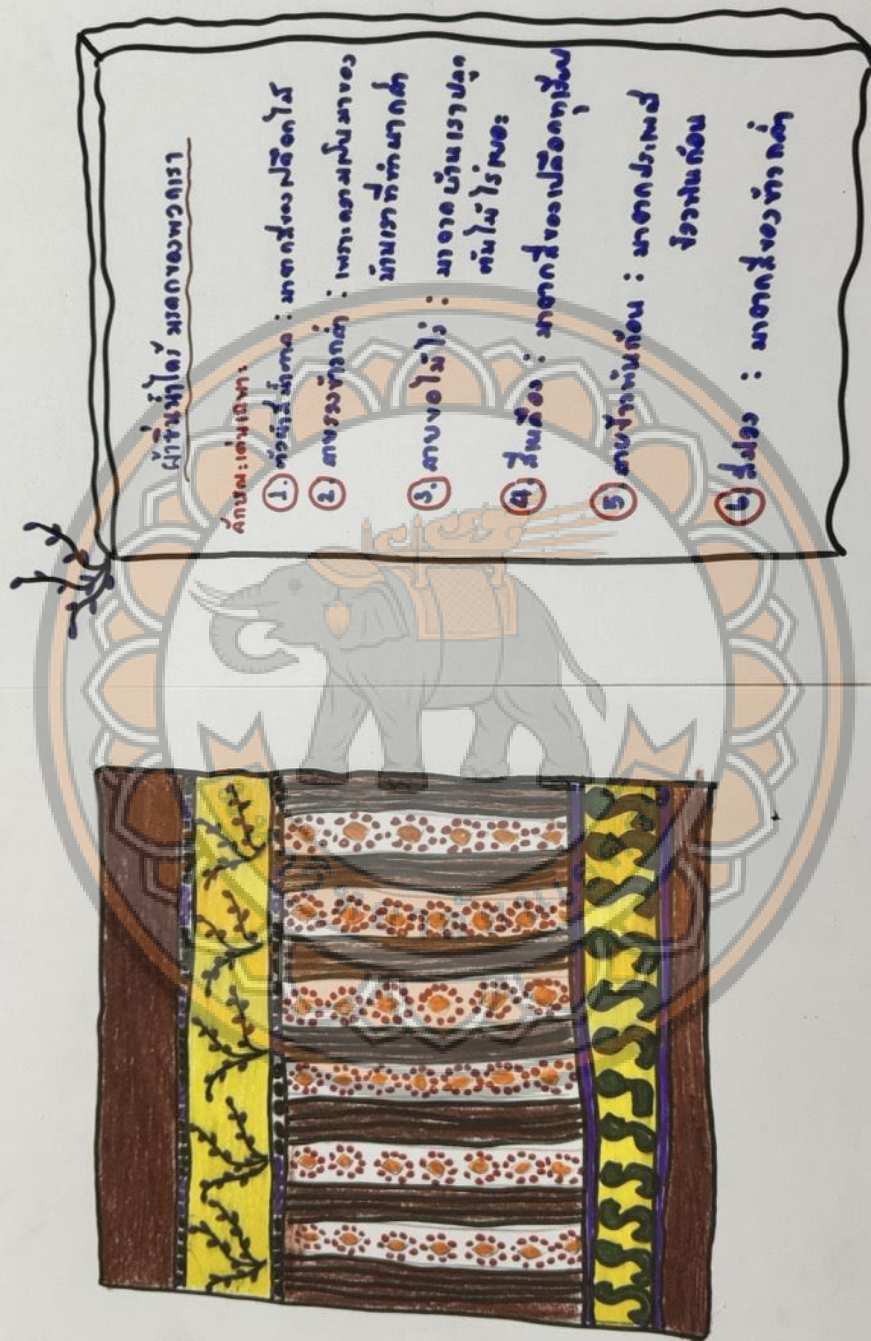
มคอ๖อัตลักษณ์ผ่านงานศิลปะผ้าซิ่นน้ำไคร้

กิจกรรมที่ 4

สืบต่อสรรค์สร้างผ้าซิ่นของเรา

เป็นกิจกรรมสุดท้ายที่มีการตรวจสอบผลกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงจากการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ได้แก่ แบบสังเกต พฤติกรรม และแบบประเมินชิ้นงานความคิดสร้างสรรค์ ที่ครูให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมมาออกแบบลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มตน โดยนำข้อมูลความรู้เกี่ยวกับลายผ้าซิ่นน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ มาผสมผสานกับลวดลายที่กลุ่มของตนได้ออกแบบสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์บริบทสภาพแวดล้อมในชุมชนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และลักษณะเด่นของชุมชน ที่สะท้อนวิถีชีวิตและธรรมชาติของชาวน้ำไคร้ เกิดเป็นการสรรค์สร้างลวดลายผ้าซิ่นขึ้นใหม่ ทำให้นักเรียนเข้าใจรากเหง้าของวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนและเป็นการส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ จากนั้นผู้เรียนได้มีการนำเสนอชิ้นงานของกลุ่มตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มเพื่อนนักเรียนหน้าชั้นเรียน

ทอไม้กรว หวงมา
ชื่อได้เคย.

ผ้าชิ้นนี้ใคร

“ทอไม้กรว หวงมา
ชื่อได้เคย”
“ผ้าชิ้นนี้ใคร
ทอได้”

ผ้าทอลักษณะนี้

ผ้าทอลักษณะนี้

1. ผ้าทอไม้กรว “ผ้าทอไม้กรว”

“ผ้าทอไม้กรว”

2. ผ้าทอไม้กรว “ผ้าทอไม้กรว”
“ผ้าทอไม้กรว”

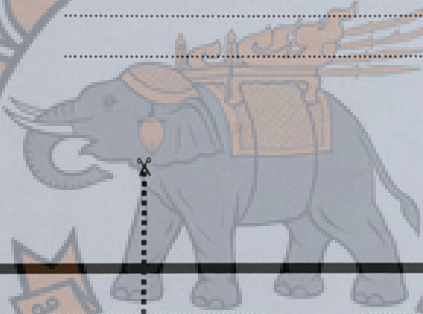
ความหมายของผ้าทอไม้กรว
มีความหมายที่ลึกซึ้ง (ผ้า
ทอ) จำนวนมาก ได้ชื่อ
ว่าผ้าทอไม้กรว ซึ่งมีความ
สำคัญมาก เพราะมีความ
สำคัญมาก

เด็กไทย

เพลงท้องถิ่น

.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ชื่อ..... นามสกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

เขตกุ๊ก ของห้องฉัน

ผักผลไม้ที่ชอบ

ผักผลไม้ที่ชอบ

- ผักกาดขาว

- ผักกาดเขียว

- ผักกาดแดง

- ผักกาดขาว

- ผักกาดเขียว

1 ผักกาดขาว 2 ผักกาดเขียว

1 ผักกาดขาว 2 ผักกาดเขียว

1 ผักกาดขาว

300

2 ผักกาดเขียว

1 ผักกาดแดง

3 ผักกาดขาว

1 ผักกาดเขียว

1 ผักกาดขาว

1 ผักกาดเขียว

ชื่อ... ส.อ. น.ร.

ชั้น.ม.ร. เลขที่ ๕๑..

เด็กไทย

เพลงท้องถิ่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อ..... ทำมา..... ปี..... เลขที่.....

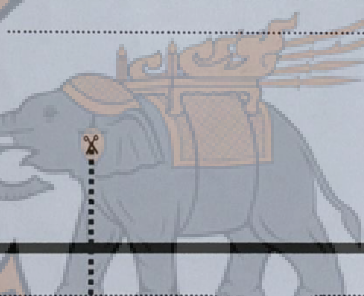
เด็กไทย

เพลงท้องถิ่น

มีท้าวแสนเมืองมา... ข้าเจ้าอภัยมา... ข้าเจ้าอภัยมา... ข้าเจ้าอภัยมา...

๑. ข้าเจ้าอภัยมา...

๑. ข้าเจ้าอภัยมา...

๑. ข้าเจ้าอภัยมา... ๒. ข้าเจ้าอภัยมา...

๓. ข้าเจ้าอภัยมา... ๔. ข้าเจ้าอภัยมา...

๕. ข้าเจ้าอภัยมา...

๖. ข้าเจ้าอภัยมา...

๗. ข้าเจ้าอภัยมา...

๘. ข้าเจ้าอภัยมา...

๙. ข้าเจ้าอภัยมา...

๑๐. ข้าเจ้าอภัยมา...

๑. ข้าเจ้าอภัยมา...

๑. ข้าเจ้าอภัยมา... ๒. ข้าเจ้าอภัยมา...

๓. ข้าเจ้าอภัยมา... ๔. ข้าเจ้าอภัยมา...

๕. ข้าเจ้าอภัยมา...

๖. ข้าเจ้าอภัยมา...

๗. ข้าเจ้าอภัยมา...

๘. ข้าเจ้าอภัยมา...

๙. ข้าเจ้าอภัยมา...

๑๐. ข้าเจ้าอภัยมา...

ชื่อ... นามสกุล... โรงเรียน...

ชั้น... เลขที่...